

Visio Suvelan paikalliskeskuksesta lähiökehittämisen muutoksessa

Markku Norvasuo

Visio Suvelan paikalliskeskuksesta lähiökehittämisen muutoksessa

Markku Norvasuo

Aalto-yliopiston julkaisusarja
Aalto-TT 6/2013

© Markku Norvasuo

Taitto Marina Johansson

ISBN 978-952-60-5114-7 (pdf)
ISSN-L 1799-487X
ISSN 1799-487X
ISSN 1799-4888 (pdf)

Unigrafia Oy
Helsinki 2013

Sisällysluettelo

Esipuhe	4
Tiivistelmä	5
1 Johdanto	6
2 Suvelan synty ja ensimmäiset kehittämisprojektit	9
3 Katse yhdyskuntarakenteeseen	14
Espoon keskus ja välikaupunki	14
Espoon keskuksen kehittäminen	17
4 Viimeaikaisia ehdotuksia Suvelan kehittämiseksi	21
5 Kehittämis ehdotuksien analysointia	28
Ehdotusten teemojen tarkastelu	28
Analyysikehikko	31
6 Sosiaalisen statuksen nosto ja gentrifikaatio	35
Gentrifikaation käsitteestä	35
Suvelan kehittäminen ja gentrifikaatio	36
7 Suvela – asuinalue ja kaupunki	39
Perinteisen lähiökehittämisen alueellisuus	39
Suvela kaupunkina ja lähiön vastakohtana	40
Suvelan uusi paikallisuus	43
8 Kysymys yhteisöllisyydestä	45
Alueellisuus ja yhteisöllisyys osaksi vastakohtaisina	45
Yhteisöllisyys ja maahanmuutto	48
9 Suvelan imago ja ulkoinen houkuttelevuus	51
Suvelan imagon rakennusaineet	51
Suvelan imagon uskottavuus	52
10 Suvelalle oma sydän – asukastalon paluu?	55
Asukastalon historialliset juuret	55
Kolmen tilaohjelman vertailu	57
Suvelan asukastalon yhteisöllisyyden ohjelma	60
11 Päätelmät	63
Kehittämisen ristiriidat eivät palaudu yksinomaan	
Suvelan tilanteeseen	64
Gentrifikaation ja yhteisöllisyyden yhdistäminen on haastavaa	65
Asumalähiön rakenteellinen muutos, palvelut ja yhteisöllisyyden paikat	66
Lähteet	68

Esipuhe

Suvelan asuinalueeseen Espoon keskuksen välittömässä vaikutuspiirissä on kohdistettu lukuisia kehittämishankkeita sen jälkeen, kun alue 1970-luvulla pääpiirteissään rakentui. Suvela herättää jatkuvasti kiinnostusta, tällä hetkellä erityisesti maahanmuuttajataustaisen väestönosan nopean kasvun vuoksi. Suvelasta tuli myös nyt käsillä olevan MOVE Monimuotoinen, vetovoimainen lähiö hankkeen kohdealue. Hankkeen alettua kävi kuitenkin ilmi mielenkiintoinen seikka. Suvelassa oli käynnistetty miltei samanaikaisesti monia muitakin rinnakkaisia visiointi- ja kehittämishankkeita. Lisäksi Suvelan täydennysrakentamisesta ilmestyi arkkitehtuurin diplomityö vuonna 2009, ja lopulta vuonna 2011 Suvelasta tuli kansainvälisen arkkitehtuurin opiskelijakilpailun kohdealue. Myös Espoon keskuksen alueesta on 2000-luvulla tehty muutama visioselvitys. Käsillä oli siis poikkeuksellisen antoisa viimeaikainen aineisto, jonka olen ottanut tarkasteltavaksi tässä MOVE-hankkeen kolmannessa osiossa. Erityisenä tutkimuskohteena ovat Suvelan palvelut, mutta sisältö laajenee kattamaan monia siihen liittyviä kysymyksiä, jotka ovat myös hyvin perustavia lähiökehittämisen kannalta.

MOVE kuuluu ympäristöministeriön lähiöohjelmaan Lähiöistä kaupunginosiksi (2008–2011) ja on Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARAn rahoittama. Hanke sisältyy samalla Tekesin Kestävät kauppapaikat verkostokaupungissa hankkeen (KA-VERI) ensimmäiseen työpakettiin. MOVE-hankkeen johtoryhmässä ovat olleet Jaana Nevalainen ympäristöministeriöstä, Kari Salmi ARAsta, Kai Fogelholm Espoon kaupungista sekä Aalto-yliopiston edustajina Raine Mäntysalo ja tämän tekstin kirjoittaja.

Teksti on syntynyt varsin pitkän työstämisen tuloksena. Kiitän aikaisempiin versioihin saamistani kommentteista ja ehdotuksista lähiöhankeen johtoryhmästä Kai Fogelholmia ja Jaana Nevalaista, sekä työtovereistani etenkin Terttu Nupposta, Maria Söderholmia, Mikko Mälkkiä ja Tuomas Ilmavirtaa. Itselleni tekstin kirjoittaminen tarjosi erityisesti mahdollisuuden vertailla lähiöiden varhaiskauden historiallisia ideoita nykykehittämiseen, mikä käsitykseni mukaan auttaa suhteellistamaan vallitsevia käsityksiä ja parhaassa tapauksessa myös löytämään vaihtoehtoisia lähestymistapoja.

Markku Norvasuo

Tiivistelmä

Tutkimusosuudessa tarkastellaan Espoon Suvelan asuinalueen kehittämistä tilanteessa, jossa Suvelan oletetaan varsin pian integroituvan kaupunkirakenteellisesti osaksi Espoon keskusta. Tällöin on avautunut mahdollisuus visioida myös Suvelan sisäistä perinpohjaista uudistamista täydennysrakentamisen ja jopa osittaisen purkamisen avulla. Sekä Suvelan ulkoista asemaa että sisäistä kehittämistä tarkastellaan Espoon keskusta koskevien strategiavisioiden ja lisäksi neljän viimeaikaisen, erityisesti Suvelaa koskevan vision eli kehittämisehdotuksen avulla.

Varsinaisia tutkimusongelmia tekstissä on kaksi: paikalliskeskus, eli visioiden idea Suvelan uudesta yhteisöllisyyttä toteuttavasta attraktiivisesta sydäimestä, sekä lähiökehittämisen muutos. Muutosta tarkastellaan erityisesti kolmesta näkökulmasta, jotka ovat perinteinen lähiökehittäminen, uusliberalistinen kehittäminen ja monikulttuurisuuden toteuttaminen.

Visioiden Suvela on tavoitteiltaan ristiriitainen, sillä sen oletetaan toteuttavan monikulttuurista yhteisöllisyyttä, mutta samalla monikulttuurisuus toimii houkuttimena, jonka tehtävänä on kohottaa Suvelan sosiaalista statusta. Tätä ristiriitaa tarkastellaan myös gentrifikaation käsitteen avulla. Ristiriidat liittyvät kolmeen keskeiseen ongelma-alueeseen: kenelle Suvelaa oikeastaan kehitetään alueena; millaiseksi Suvelan monikulttuurinen identiteetti muodostuu, ja millainen imago Suvelalle pyritään rakentamaan.

Suvelan uudesta keskuksesta käy ilmi, että se toteuttaa pitkälti perinteistä asukastalon ja monitoimitalon konseptia. Keskuksen ohjelmallisena tehtävänä on kuitenkin toimia attraktiivisuuden, monikulttuurisuuden ja alueellisen yhteisöllisyyden näyttämönä. Toisaalta koko keskushanke on suurisuuntainen ja edellyttää merkittäviä investointeja. Tältä kannalta ongelmallista on visioiden kertaluonteisuus verrattuna pitkäkestoisempaan ja mahdollisesti vaihtoehtoiseen kehittämistapaan.

1 Johdanto

Monimuotoinen, vetovoimainen lähiö eli MOVE-hankkeen (2009–2012) kolmannen osan alkuperäisenä nimenä oli *Ostoskeskusten uusi rooli vetovoimaisen lähiön paikalliskeskuksena* ja tehtävänä tarkastella Espoon Suvelan palvelujen kehittämistä. Tässä tekstissä ei kuitenkaan tarkastella ensisijaisesti ostoskeskusta, vaan osuvampi nimitys on paikalliskeskus pienen kaupunkikeskuksen merkityksessä. Täsmennys oli tarpeen Suvelan viimeaikaisten kehittämis ehdotuksen vuoksi. Niissä on vahvasti kyseenalaistettu Suvelan lähiöluonne mutta samanaikaisesti haluttu luoda Suvelalle uudenlainen, yhteisöllinen keskus. Tämän keskusajattelun lähtökohdat ja tavoitteet ovat mielenkiintoisia ja aikaisemmasta poikkeavia. Näin tarjoutui mahdollisuus tarkastella myös lähiökehittämisen muuttumista.

Tässä tekstissä on siten kaksi toisiinsa liittyvää tutkimuskohdetta ja avainkäsitteitä: *paikalliskeskus* ja *lähiökehittämisen muutos*. Niiden käsittely voidaan purkaa neljäksi kysymykseksi:

i) Millaiseksi Suvelaa tulisi kehittää Espoon keskuksen osana?

Kun Espoon keskusta kehitetään, Suvela pyritään liittämään tiiviisti siihen. Millainen tulevaisuuden urbaani Suvela olisi, ja miten se erottuisi alueellisesti ympäristöstään? Erityisesti tekstin osiot 2 ja 3 käsittelevät Suvelan asemaa Espoon kaupunkirakenteessa. Osiossa 3 käsitellään myös kahta Espoon keskusta koskevaa visiota.

ii) Mitkä ovat kehittämis ehdotusten Suvelaa koskevat tärkeimmät teemat ja ehdotetut ratkaisut?

Aluksi esitellään varsinaiset Suvelan kehittämis ehdotukset osiossa 4. Seuraavassa osiossa 5 on yhteenveto sekä Suvelan että Espoon keskuksen kehittämis ehdotusten keskeisimmistä teemoista. Myös teemojen välisiä vuorovaikutuksia on hahmoteltu. Tämä tiivistelmä ehdotusten argumentaatiosta toimii pohjana myöhemmälle analyysille.

iii) Miten nykyisiä kehittämis ehdotuksia voidaan kuvata verrattuna aikaisempaan lähiöiden kehittämiseen sekä yleisesti että Suvelaa koskien?

Lähiökehittämisen muutosta tarkastellaan kolmijakoisella jäsennyksellä (osio 5), jonka sisältämät näkökulmat on nimetty perinteiseksi lähiökehittämiseksi, uusliberalistiseksi kehittämiseksi ja monikulttuurisuuden toteuttamiseksi. Tarkastelua syvennetään edelleen osioissa 6–9, jotka käsittelevät alueellista näkökulmaa sekä lisäksi yhteisöllisyyttä ja imagoa. Tärkeäksi osoittautuu myös kysymys gentrifikaatiosta ja sen tulkintatavoista. Kysymykset lähiön vetovoimaisuudesta ja monimuotoisuudesta liittyvät myös näihin kehittämisen näkökulmiin.

iv) Mitä Suvelan paikalliskeskukseen sisältyy ja mikä on sen tehtävä?

Kehittämis ehdotukset kuvailevat varsin tarkasti paikalliskeskuksen ratkaisuja ja tehtäviä. Keskus tarjoaa puitteet elämälle tulevaisuuden monikulttuurisessa, yhteisöllisessä kaupunginosassa. Paikalliskeskuksen (tai asukastalon) konsepti kuitenkin on jo varsin vanha. Siksi on tarpeen pohtia, miksi keskus tällaisena laajana, myös kulttuuriset ja sosiaaliset kysymykset kattavana ratkaisuna on juuri nyt tullut ajankohtaiseksi, ja kenelle tulevaisuuden Suvelaa oikeastaan rakennetaan. Keskusta on käsitelty yksityiskohtaisesti osiossa 10, mutta siihen viitataan muissakin osioissa.

Osio 11 sisältää syventävän yhteenvedon.

Suvelan keskukseen kohdistetut suuret odotukset selventävät, miksi on tärkeää laajentaa tarkastelua ostoskeskuksista paikalliskeskukseen. Ostoskeskukset eivät ilman muuta ole perustuneet lähiön sosiaalisen keskuksen ajatukselle. Johanna Hankonen on osoittanut, että ne rakennettiin pitkälti kaupan kulloistenkin toimintatapojen ehdoilla. Lähiöiden varhaiskaudella 1950-luvulla tavoitteena oli tehokas päivittäistavaroiden jakelu. 1960-luvulta lähtien toimittiin yhä enemmän kuluttajuuden ja lisääntyneen liikkuvuuden ehdoilla. Ostoskeskukset joutuivat kilpailuun yleistyvien suurmyymälöiden ja kauppakeskusten kanssa, eikä niiden sijaintikaan monesti ollut lähiön keskellä.¹ Myöhemmin esitetty ajatus ostoskeskuksesta asuinalueen sosiaalisena keskipisteenä tai ”sydämenä”² on jossain määrin romantisoiva. Historiallinen ja paikallinen kehitys on siis erotettava yleisemmistä ihanteista.

Suvela on oikeastaan hyvä esimerkki siitä, kuinka kysymys lähiön palveluista sosiaalisine ulottuvuuksineen on jo varhain ollut ostoskeskuksen tehtäväkenttää laajempi. Kun Suvelan ostoskeskus rakennettiin 1980-luvulla korvaamaan aiempia nk. laatikkomyymälöitä, suuri osa palveluista jäi edelleen ostoskeskuksen ulkopuolelle. Joitakin niistä sijoitettiin ostoskeskuksen viereen erilliseen lähipalvelukeskukseen, mutta esimerkiksi kirjasto toimi läheisessä koulurakennuksessa. Suvelaan kaavailtiin myös laajempaa monitoimitaloa harrastusmahdollisuuksineen, mutta se jäi haaveeksi. Monitoimitaloja voi pitää yhtenä asukastalon oman aikansa muunnelmana samalla tavoin, kuin Suvelan uusi keskus kuvastaa nykyisiä käsityksiä.

¹ Hankonen 1994, luku 4.

² Esim. Saresto et al. 2004.

Suvelaa on pitkään kehitetty pienin askelin erillisten projektien kautta. Viime vuosina on kuitenkin ruvettu visioimaan nopeampaa muutosta. Espoon keskuksen rakentaminen näyttää tarjoavan Suvelan kehittämislle uusia mahdollisuuksia. Se on synnyttänyt myös huolta Suvelan palvelujen säilymisestä. Esimerkiksi Suvelan kirjastopalvelut on siirretty Espoon keskukseen kauppakeskus Entresseen, joka avattiin vuoden 2008 lopulla. Tätä käytännöllistä näkökohtaa ei pidä unohtaa.

Tässä tekstissä käsitellään kuutta visioita tai kehittämissuunnitelmia, jotka siis on esitelty luvuissa 3 ja 4. Ehdotuksista kaksi, *Espoon keskuksen kehittämissuunnitelma 2003* sekä *Espoon keskus visio 2030*, käsittelevät koko Espoon keskuksen aluetta ja Suvelaa sen kiinteänä osana. Lisäksi tarkasteltavana on neljä varsinaisesti Suvelaan kohdistuvaa ehdotusta: Patrik Otrasen diplomityö *Suvelan asuinalueen kehittäminen täydennysrakentamisen keinoin*, *Suvelan syke* -klinikan loppuraportti, *SuvelaSURGE*-opiskelijakilpailun voittanut ehdotus sekä *Suvela-visio 2035*. Mainitut visiot tai ehdotukset muodostavat tarkastelun empiirisen materiaalin.

Useimmat näistä ehdotuksista liittyvät jollakin tavalla toisiinsa: monet henkilöt vaikuttivat osaltaan useisiin niistä, ja ehdotukset viittaavat ristiin myös sisällöllisesti; voidaan puhua jopa pyrkimyksestä konsensukseen. Kyseessä on myös ollut eräänlainen kokeellinen viritys, jolla kehittämisen menetelmiä on testattu.³ Ehdotukset eivät siis edusta nykyistä lähiökehittämistä kokonaisuutena, joten niistä ei pidä tehdä liian rohkeita päätelmiä. Tällaisena tilannesidonnaisena projektina ehdotukset kertovat kuitenkin kehittämisen nykyisistä painotuksista, eivätkä ne ole myöskään otteeltaan irrallisia verrattuna esimerkiksi muuhun pääkaupungin viimeaikaiseen kehittämiseen.

Näiden kertaluonteisten visioiden rinnalla on kuitenkin korostettava sitä epävirallista, pitkäjänteistä ja taustalla vaikuttanutta kehittämistä, jota Suvelassa on vuosien kuluessa tehty. Tämä työ vaatii tekijöiltään sitoutumista, mutta ei konkretisoidu vaikuttaviksi visioiksi, eikä sillä ole erityistä media-arvoa julkisuudessa. Siinä missä visiot esittävät idealisoidun kuvan tulevaisuudesta, pitkän linjan kehittäjä joutuu kohtaamaan organisoinnin katkokset, osapuolten väliset ristiriidat ja resurssien niukkuuden. Silti tällaisen kehittämisen merkitys Suvelassa on todennäköisesti ollut huomattava. Jonkinlaisia kaikuja siitä ilmenee MOVE-hankkeen maahanmuuttajien työpajoja käsittelevässä tutkimusraportissa.

Suvelaa tarkasteltiin nimittäin myös hankkeen kahdessa muussa osiossa. Työpajat järjestettiin osiossa 2, *Alueen väestö- ja yhdyskuntarakenne ja koettu elinvoimaisuus*, johon lisäksi sisältyi Suvelan asukkaille postitse (postinumeroalueiden perusteella) tehty lomakekysely. Osiossa 5, *Joustavat asuntotyyppologiat lähiöiden kehittämisessä*, puolestaan tarkasteltiin Suvelan asuntokantaa ja täydennysrakentamisen mahdollisuuksia. Joustavan tyypologian käsite liittyy myös monimuotoisuuteen, mutta tavalla joka ei tule tässä tekstissä esiin.⁴

Suvelan kehittämissuunnitelmia ei toistaiseksi ole toteutettu. Suvelan tulevaisuus on tältä osin avoin.

³ Kai Fogelholmin sähköpostiviesti 27.12.2012.

⁴ Hirvonen 2011; Nupponen & Norvasuo 2013; Krokfors 2013.

2 Suvelan synty ja ensimmäiset kehittämisprojektit

Suvelan rakentamisen taustalla on vuosikymmeniä sitten syntynyt Espoon jako aluekeskuksiin. Espoon hallinnollisen keskuksen sijainnista päätettiin 1960-luvun puolivälissä, ja vastaava aluekeskusjako sisältyi vuoden 1968 yleiskaavaluonnokseen. Suuruusjärjestyksessä keskukset olivat Muurala (Espoon keskus), Kivenlahti, Leppävaara, Tapiola, Matinkylä, Karakallio–Laaksolahti–Petas–Viherlaakso ja Kauklahti.⁵ Jo tätä vaihetta aikaisemmin Espoon kauppala oli hankkinut omistukseensa tiloja Muuralan alueelta. Suvelan eli Södrikin nimi perustuu Södrikin kylään, jonka maille Suvela rakennettiin.⁶ Vaikka Södrikistä ei ole Suvelan osalta juuri mitään jäljellä, Espoon keskuksen sijainti historiallisessa kirkonkylässä on otettu huomioon viimeaikaisissa kehittämissuunnitelmissa.

Vuosina 1966–67 pidettiin Espoon keskustakilpailu, jonka voittaneen puolalaisen ryhmän ehdotuksesta voi tunnistaa Suvelan perushahmon (kuva 1).

Vuodesta 1968 voittanutta ehdotusta työstettiin eteenpäin, mutta työ eteni hitaasti ja kankeasti, mistä seurasi jännitteitä suunnitteluun. Suvelan asuinkerrostalotonttien luovutussopimus oli valmiiksi neuvoteltu, ja kerrostalokaavaa kiirehdyttiin. Sen rakennusoikeuksia korotettiin alkuperäiseen ehdotukseen nähden yli kolmanneksella eli keskimäärin kahdella kerroksella. Tästä aiheutui puutteita, joita jouduttiin ratkomaan vielä vuosia myöhemmin.⁷

Suvelan kohtaloksi tuli myös toteutuksen epäsuhtainen ajoitus. Tämä ongelma oli varsin yleinen, sillä ylimitoituksen vuoksi monen lähiön toteuttaminen oli jäänyt keskeneräiseksi. Vuonna 1976 Risto Sammalkorpi määritteli ratkaisuksi eheyttävän

⁵ Maisalan mukaan Espoon monikeskusrakenne, ns. jako asumakuntiin, esitettiin alustavasti vuoden 1957 seudullisessa ryhmittelykaaviossa. Alkuvaiheessa esillä oli neljän keskuksen malli, johon sisältyivät Leppävaara, Tapiola, Stensvik (Espoonlahti) ja Bemböle. Vuonna 1965 kauppалantalон sijaintia pohdittaessa päädyttiin ehdottamaan Espoon aseman ympäristöä, jonka katsottiin olevan riittävän kaukana Helsingistä. Neljän aluekeskuksen ja kolmen paikalliskeskuksen malli sisältyi vuoden 1968 yleiskaavaluonnokseen. – Kauppалantalопäätöksen syntyvaihteita ei ole Maisalan teoksessa kuvattu kovin tarkasti. (Maisala 2008, 34–35, 37, 68–75.)

⁶ *Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus*, 1990, 7.

⁷ Maisala 2008, 295.

Kuva 1. Espoon keskustakilpailun voittanut ehdotus. Suvelan alue on kuvan oikeassa laidassa. (Arkkitehtuurikilpailuja 8/67)

rakentamisen käsitteen: ”Kun rakentaminen sijoitetaan, mitoitetaan ja hahmotellaan siten, että se käyttää hyväksi ja tukee olevaa yhdyskuntarakennetta sekä poistaa siinä havaittuja toiminnallisia, maisemallisia tai kaupunkikuvallisia puutteita tai epäkoh-tia, on se eheyttävää rakentamista”. Sammalkorven mukaan Espoo ja Vantaa olivat eniten eheytyksen tarpeessa. Hän kirjoitti Muuralan eli tulevan Espoon keskuksen alueesta: ”Espoon suunnitelmissa [koko käsitelty] alue on kaupungin tärkein tuleva keskus. Radan eteläpuolella on jo rakennettu Suvelan kerrostaloalue, joka toistaiseksi on irrallinen ja jyrkästi ympäristöstä erottuva.”⁸

Sofy-projektin raportissa vuodelta 1990 kuvattiin Suvelan 1970-luvun tilannetta seuraavasti:

Alkuperäisellä, urbaanilla idealla ei kuitenkaan ollut toteutumisedellytyksiä sellaisenaan. Suunnittelukilpailun kohteena ollut uljas aluekeskus perustui ylimitoitettuihin kasvuennus-teisiin ja kun sen lisäksi tuli niin sanottu öljykriisin aiheuttama pitkä taloudellinen lamakausi, käynnistyi Espoon keskuksen todellinen rakentaminen noin 10 vuotta myöhemmin kuin sen tukiasutukseksi suunnitellun Suvelan. Pohjakerrosten liike- ja palvelutiloille ei uudessa erilli-sessä metsälähiössä ollut kysyntää, joten niitä ei rakennettu. Syrjäinen, vailla palveluja oleva alue ei houkuttellut omistusasunnon ostajia pitkään aikaan. Vain vuokratalotuotanto oli mah-dollista siihen asti kunnes minimilähipalvelut oli luotu (kauppa, päiväkoti, koulu jne).

Suvelan rakentaminen painottuu 1970-luvulle. Rakentaminen aloitettiin Kirstinmäestä, ja kos-ka se aluksi tapahtui poikkeusluvilla ja ”paloittain”, syntyi pihapiirejä, joista puuttui leikkipaik-ka tai huoltoyhteys. Suvela I:n asemakaava vahvistui vuonna 1971, minkä jälkeen alueelle on laadittu lukuisia kaavamuutoksia.⁹

⁸ Sammalkorpi 1976, III, 9, 33; ks. myös Laine 2008, 10 ja Maijala 2009a, 16.

⁹ *Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus*, 1990, 8.

Suvelan toiminnallisia puutteita korjattiin myöhemmin muun muassa lunastamalla korttelialue 40011 puistoksi, sekä useilla lähiympäristö- ja korttelisuunnitelmilla. Vuosina 1978–82 tehtiin muun muassa asumisen ulkoympäristön laatututkimus (1978), Kirstinharju–Sokinvuori lähiympäristösuunnitelma (1978), Kirstinharjun ympäristön kehittämissuunnitelma (1980), Sokinvuoren raitin lähiympäristösuunnitelma (1981) sekä Joupinmäen–Joupinkallion lähiympäristösuunnitelma (1982).¹⁰

Vuodelta 1974 oleva lehtikirjoitus ”Suvelan lähiö odottaa vielä palveluja” puolestaan toi esiin palvelujen puutteet. Tuolloin Suvelassa oli 3 000 asukasta, valmiita asuntoja 950 ja niistä 350 kunnallisia vuokra-asuntoja. Palveluihin kuuluivat pankki, kauppa ja kampaamo. Toista elintarvikekauppaa, postia, päivähoitopaikkoja, baaria ja kokoontumistiloja odotettiin.¹¹ Suvelan kaupalliset palvelut perustuivat alkuvaiheessa melko pieniin, kerrostalojen lomaan tai alakerroksiin sijoitettuihin laatikkomyymälöihin. Yhteen niistä avattiin myöhemmin lähiöravintola Satulinna. Varsinainen ostoskeskus Suvelaan saatiin vuonna 1983.¹²

Mainittu Sofy-projekti (*yhteistyömallien kehittäminen sosiaalisten ja fyysisten näkökohtien yhteensovittamiseksi asuinalueiden suunnittelussa ja kehittämisessä*) oli valtakunnallinen ja aloitettiin Suvelan osalta vuonna 1986.¹³ Raportissa kuvattiin myös projektin aikaista Suvelan sosiaalista tilannetta:

Suvelalaisista perheistä noin 50 perhettä vuodessa on huoltosuhteessa sosiaaliviraston lastensuojeluosastoon; noin 8–10 perhettä kuukaudessa on uusia. Noin 30 % näistä asiakkaista saa myös toimeentulotukea. Toimeentulotukea saavia ruokakuntia Suvelassa yleisesti ottaen on kuukaudessa 150–170, joista kolmasosa kuuluu ”vakioasiakkaisiin”, muilla avuntarve on tilapäisluontoista. Avuntarpeen taustalla ovat taloudelliset vaikeudet, päihdeongelmat, puutteellinen ammattikoulutus ynnä muut.¹⁴

Suvelasta voitiin siis eri yhteyksissä tunnistaa rakenteellisia, toiminnallisia ja vielä sosiaalisiakin ongelmia. Palvelujen tarkastelussa sosiaalinen näkökohta on tavalla tai toisella mukana. Tämä käy konkreettisesti ilmi siitä, miten Sofy-tutkimus kuvasi Suvelan palveluja 1980-luvun lopulla. Tällöin (1.1.1988) asukkaiden luku oli kasvanut jo 6 900:aan. Ostoskeskuksen palveluihin oli aluksi kuulunut kaksi elintarvikekauppaa, posti, kukkakauppa, solarium, vyöhyketerapiaa antava hoitolaitos, kampaamo, pizzeria-ravintola, kaksi vaatetusliikettä, kioski, apteekki ja myös pankkiautomaatti, joka kuitenkin pian poistettiin. Muualla Suvelassa oli lisäksi muun muassa kolme elintarvikekauppaa, kioski ja kioskimyymälä, kaksi kampaamoja sekä pienyrityksiä (yksityiskohtana mainittakoon Aasian maiden liike- ja kulttuurisuhteiden kehittämiseen erikoistunut yritys). Pienten liikkeiden vaihtuminen oli kuitenkin nopeaa. Päiväkoteja

¹⁰ *Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus*, 1990, 10, 26. Yksi yhteenveto Suvelan kehittämishistorias-
ta on myös Espoon keskuksen Kehittämisfoorumin verkkosivuilla esitetty Suvelan kehittämishankkeen
prosessipuu.

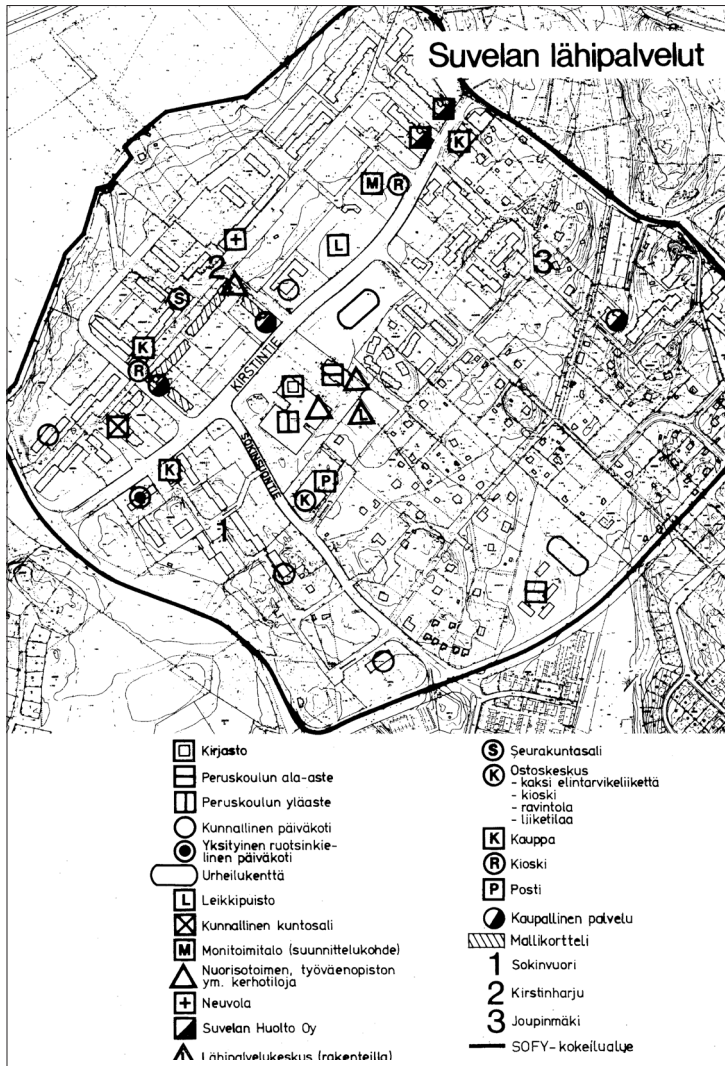
¹¹ Roivainen 1999, 75–76.

¹² Kiltakallion–Suvelan kaupunkipolku; Suvelan kehittämishankkeen prosessipuu; Kai Fogelholmilta
27.12.2012 saatu tieto ostoskeskuksen vuosiluvusta.

¹³ *Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus*, 1990, 3. Sofy-projektien ensimmäinen vaihe (1983–85) koski
kuntia Keuruu, Laukaa, Valkeakoski ja Vantaa. Espoo kuului projektien toiseen vaiheeseen, johon osallis-
tuivat myös Jyväskylä, Kankaanpää, Kauhajoki, Mikkeli ja Savonlinna.

¹⁴ *Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus*, 1990, 11.

ympäristössä oli viisi, mutta Sofy-tutkimus katsoi tarjonnan silti riittämättömäksi. Oli myös työväenopisto ja kirjasto. Urheilu- ja liikuntatiloja oli kuitenkin niukasti, samoin asukkaiden mielestä tiloja nuorisolle. Kirstintie 11:ssä toimi kuitenkin Espoon nuorisotoimen kerhokeskus. Myös seurakunnalla oli Suvelassa palvelu- ja diakoniatointintaa lapsille, nuorille, eläkeläisille ja muun muassa mielenterveyskuntoutujille.¹⁵ Suvelan seurakuntatalo oli valmistunut vuonna 1981.¹⁶ Palvelujen Sofy-projektin aikainen tilanne on esitetty kuvan 2 kartassa.

Kuva 2. Kartta Suvelan lähipalveluista 1980-luvun lopussa. (Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus, 1990, 17)

Toiminnoiltaan melko suppea mutta tässä yhteydessä temaattisesti kiinnostava palvelumuoto oli Suvelan uusi lähipalvelukeskus, johon sijoittuivat muun muassa terveysasema, liikuntakeskus ja aiempi Tuomarilan nuorisotalon toiminta, mutta myös pizzeria. Lähipalvelukeskus tuli aivan Suvelan uuden ostoskeskuksen naapuriin Sokinsuontielle.¹⁷ Ilmeisesti tarjonta vastasi osapuilleen niitä ”toimintakeskuksia”, joita Irene Roivaisen mukaan pyrittiin rakentamaan 1970-luvun jälkeen ankeiden

¹⁵ Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus, 1990, 11–16.

¹⁶ Kiltakallion–Suvelan kaupunkipolku.

¹⁷ Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus, 1990, 15 ja passim.

ostoskeskusten vakiopareiksi ja ”joiden uskottiin tarjoavan kulttuuria ja kauppaa, enemmän ja halvemmalli.”¹⁸ Toisaalta Sofy-tutkimuksen aikaan merkittävä kysymys olivat vielä suuremmat monitoimitilat, joissa oli erityisesti kulttuuri- ja harrastustiloja. Monitoimitaloa toivottiin myös Suvelaan mutta ei saatu, ja toteutettu lähipalvelukeskus koettiin sen kilpailijaksi.¹⁹

Vaikka siis ostoskeskus oli epäilemättä parantanut Suvelan palvelutarjontaa, jo 1980-luvulla sen rajallisuus tunnistettiin, ja keskusta pyrittiin toiminnallisesti laajentamaan. Ratkaisut jäivät kuitenkin hajanaisiksi. Uusimmissa Suvelaa koskevissa suunnitelmissa keskuksen idea on jälleen otettu tarkasteltavaksi. Verrattuna aikaisempiin kehittämisvaiheisiin suunnitelmat ovat sekä mittavia että sisällöltään kiinnostavia. Niissä on myös kuvattu, miten keskus toteuttaisi yhteisöllistä tehtävää Suvelassa.

¹⁸ Roivainen 1999, 79. Lähipalvelu- ja toimintakeskuksen käsitteet eivät ole erityisen vakiintuneita.

¹⁹ *Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus*, 1990, 39 ja liite 1.

3 Katse yhdyskuntarakenteeseen

Espoon keskus ja ”välikaupunki”

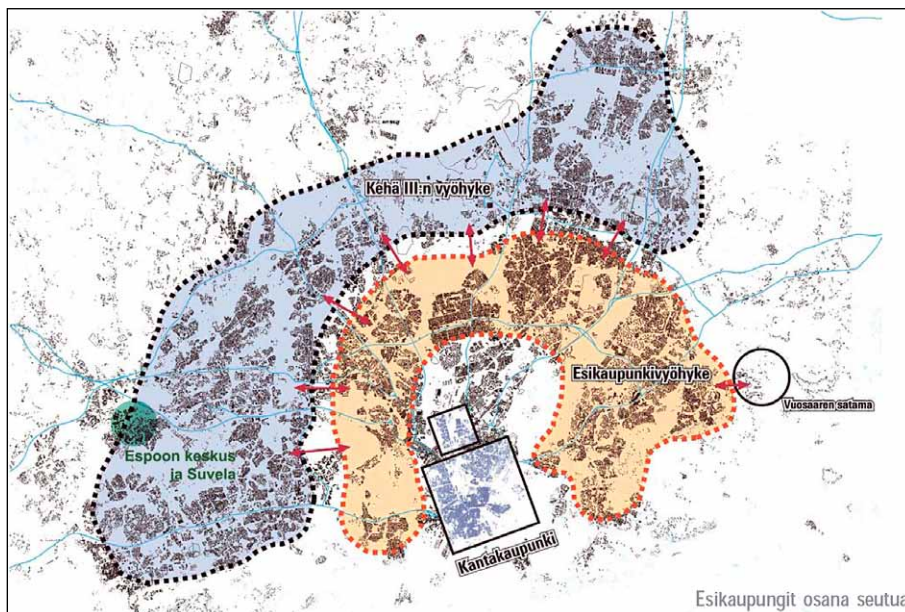
Suvelan kehittämishankkeiden tarkastelua voi lähestyä kolmiportaisesti, hahmottelemalla aluksi lyhyesti, millaista yhdyskuntarakennetta²⁰ Espoon keskus edustaa pääkaupunkiseudulla, ja tarkentamalla sitten Espoon keskuksen alueellisiin suunnitelmiin ja edelleen (seuraavassa osiossa) sen osa-aluetta Suvelaa koskeviin kehittämishankkeisiin.

Ensimmäisen silmäyksen voi luoda pääkaupunkikeskeisesti, Helsingin näkökulmasta. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto on viime vuosina panostanut voimakkaasti yleiskaavatasoiseen työhön Esikaupunkien renessanssi hankkeessaan. Tätä työtä käytetään vuorostaan lähtökohtana pohdittaessa osa-alueiden asemakaavallisia ratkaisuja. Renessanssiajattelun kulmakivenä on usein esitetty rakenteellinen malli, jossa Helsinki ympäristöineen esitetään kolmena vyöhykkeenä (kuva 3). Sisimpänä on kantakaupungin vyöhyke. Sitä reunustaa esikaupunkivyöhyke – ”keskeinen osa asumisen Helsinkiä”, ”lähellä ja osana ydintä” – johon hankkeen asemakaavatasoiset toimenpiteet kohdistuvat. Ympäryskunnat jäävät mallissa niin kutsutulle Kehä III:n vyöhykkeelle. Tämän uloimman vyöhykkeen asema jää epämääräiseksi. Hankkeessa korostetaankin, kuinka Helsinki ”kasvaa tulevaisuudessa yhä enemmän sisäänpäin Tukholman tapaan”.²¹

Suvela sijoittuu tässä hahmotuksessa aivan Kehä III:n vyöhykkeen ulkolaidalle. Lisäksi uloin vyöhyke on Espoon keskuksen kohdalla rajattu varsin suurpiirteisesti. Kuitenkin tämä keskus-periferiasuhde on osaksi juuri kehämallin synnyttämää. Mallille on ominaista vahva vyöhykkeisyys. Siinä se muistuttaa hieman Ernest Burgessin vuonna 1925 esittämää teoriaa. Sen mukaan kaupunki jakautui viiteen konsentriseen vyöhykkeeseen. Sisimpänä oli liikekeskusta (central business district) ja heti sen ulkopuolella toinen, toiminnoiltaan ja sosiaalisesti epävakaa *muutosvyöhyke*,

²⁰ Yhdyskuntarakenne on määritelty *asumisen, palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden sekä niitä palvelevien liikenteen ja teknisen huollon sijoittumiseksi sekä sijaintisuhteiksi* (Mäkäraainen 2005, 14; Strandell & Strandell 2002, 86–87).

²¹ Esikaupunkien renessanssi, 2006, 6–7, 14.

*Kuva 3. Esikaupunkien renessanssi hankkeen vyöhykekaavio, johon on lisätty Espoon keskuk-
sen ja Suvelan sijainti (varjostettu ympyrä vasemmalla). Muut kuviot, kuten ympyrä oikealla,
kuuluvat alkuperäiseen kuvaan (Esikaupunkien renessanssi, 2006, 7).*

jossa toimistorakennukset, pienteollisuus ja uudet asuintalot valtasivat tilaa. Kolmantena olivat työväen vanhemmat asuma-alueet, neljäntenä keskiluokkaiset asuinalueet ja uloimpana viidentenä pendelöintivyöhyke, jossa oli paljon viheralueita. Chicagon koulun sosiologit korostivat kaupungin kasvuvyöhykkeiden luonnollisuutta, vaikka tämä ajatus on myöhemmin kyseenalaistettu.²²

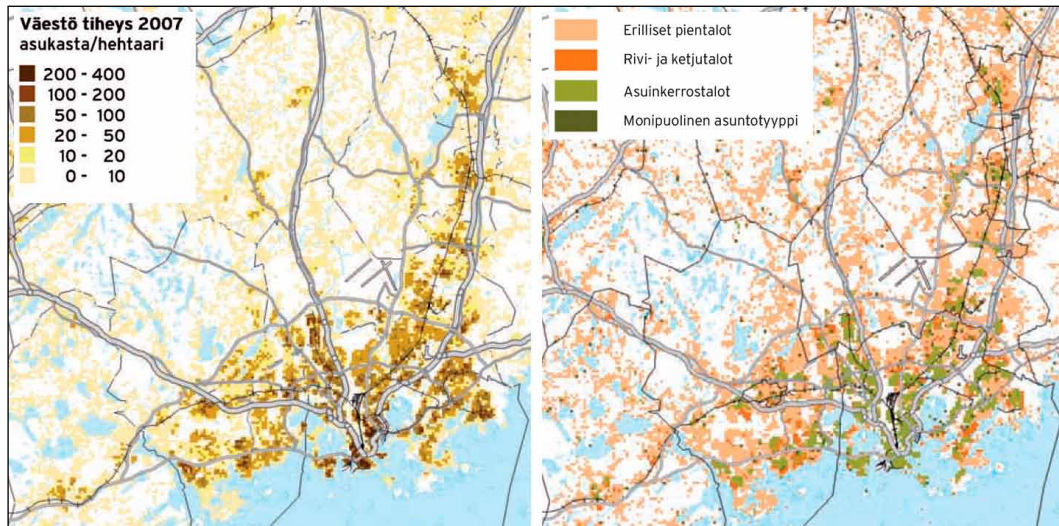
Esikaupunkien renessanssin esikaupunkivyöhyke vaikuttaa ensi katsomalta samalla tavalla luontaiselta, mutta muutosvyöhykkeen asemesta on tietysti puhuttava kehittämisvyöhykkeestä, ja lisäksi tämä vyöhyke noudattelee varsin tarkasti kunta-
rajoja, paitsi aivan idässä Sipoon laajenemissuunnassa. Voikin olettaa, että vyöhyke-
jako perustuu tietoiseen pyrkimykseen jäsentää nimenomaan Helsingin sisäistä ke-
hittämistä. Tällöin naapurikunnat voi ikään kuin sulkeistaa tarkastelun ulkopuolelle. Espoon näkökulmasta erot esikaupunkivyöhykkeen ja Kehä III:n vyöhykkeen välillä voidaankin osaksi kyseenalaistaa, erityisesti kun tarkastellaan lähemmin yhdyskun-
tarakenteen paikallisia piirteitä.

Pasi Mäenpää on esittänyt samantapaisen Helsinki-keskeisen jaottelun, jonka vyöhykkeet hän on nimennyt ydinkaupungiksi, välikaupungiksi ja seutu-
kaupungiksi. Välikaupunki tarkoittaa 1950–1980-luvuilla rakennettuja lähiöitä, seutukaupunki puolestaan muita taajamatyyppisiä keskittymiä ja haja-asutusalueita. Seutukaupungissa korostuu vähäisempi joukkoliikenne, oman auton käyttötarve, matala rakentaminen ja pientalovaltaisuus, kun taas välikaupunki koostuu selkeämmin asuinalueista ja on usein kerrostalovaltaista.²³ Tämä hahmotus pitää suuressa

²² Mann 1970/1965, 73–75; ks. myös Ilmonen 2010b, 15–16.

²³ Mäenpää 2011, 110–112.

mittakaavassa tietyllä tavalla paikkansa, mikä selviää esimerkiksi tarkastelemalla YKR-kartta-aineistoa, tässä väestötiheyttä ja asuntotyyppijakaumaa (kuva 4). Oikeastaan myös Mäenpään seutukaupunki vastaa sitä mitä Thomas Sieverts on nimittänyt välikaupungiksi (*Zwischenstadt*), useiden hajautuneiden ja keskenään verkottuneiden keskusten yhdistelmää vailla selvää toiminnallista keskusta.²⁴

Kuva 4. YKR-aineiston mukainen väestötiheys vuonna 2007 (vasemmalla) ja asuntotyyppijakauma vuonna 2005 (oikealla). (Lähde: Kuvayhdelmä teoksesta Helminen-Hakola et al. 2009, 5, 22. Alkuperäisaineisto YKR/Suomen ympäristökeskus ja Tilastokeskus 2008.)

Tarkastelemalla seutukaupungin tiheästi asuttuja kohtia erot kuitenkin pienenevät. Espoossa tiheästi asuttuja ovat erityisesti Rantaradan ja Länsiväylän varret ja aluekeskukset. Niissä väestötiheys ja asuinkerrostalojen osuus on verrannollinen Helsingin välikaupunkialueeseen. Vertailua voi tehdä myös ilmakuvien perusteella. Ensimmäinen esimerkki on helsinkiläisestä välikaupungista ja toinen Espoon keskuksesta (kuva 5). Kummassakin kuvassa esiintyy suuria viheralueita, pientalomattoja ja kerrostalolähiötä eri-ikäisinä kerrostumina, joutomaata, suuria väyliä ja liikenteen valtaamia alueita. Espoon keskus on ehkä toistaiseksi hieman väljemmin rakentunutta. Erot eivät kuitenkaan ole suuria, ja urbaanin mosaiikin mittakaava on jokseenkin sama.

On siis hyvin tulkinnanvaraista, missä välikaupungin katsotaan muuttuvan seutukaupungiksi. Tällainen erottelu ei perustele Esikaupunkien renessanssin vyöhykemallia vaan näyttää olevan juuri päinvastoin: vyöhykemalli nojautuu Helsingin keskusvetoiseen rooliin. Vyöhykemalli ei edes lähtökohdiltaan kuvaa Espoon tilannetta, koska Espoota on jo kauan kaavoitettu viiden aluekeskuksen varaan. Tältä kannalta voi ymmärtää sen, että Espoon keskusta kehitetään itsenäisen kaupunkikeskittymän suuntaan, ja että Espoon keskuksen alueella vallitsevat varsin samanlaiset haasteet kuin Helsingin esikaupunkivyöhykkeellä. Samoin Suvelaa koskevat samanlaiset lähiö-integraation tai, toista termiä käyttäen, yhdyskuntarakenteen eheyttämisen ongelmat.

²⁴ Sieverts 2003, 26.

Kuva 5 a) Esimerkki helsinkiläisestä "välikaupungista" (vasemmalla): Kehä I:n eteläpuolinen alue. Kuvan keskellä on Haagan–Pohjois-Haagan alue ja niiden itäpuolella Hämeenlinnanväylä ja Keskuspuisto. b) Espoolaista "seutukaupunkia" (oikealla): Espoon keskuksen alue Turunväylän eteläpuolella, mukaan lukien Suvela ja sitä ympäröivät kerros- ja pientaloalueet. Kuvan alareunassa oikealla on Espoon keskuspuisto. Kuvien mittakaava on sama. (Kuvälähde: Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen ortoilmakuvat lisenssillä http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501.)

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että Espoon keskusta olisi *tosiasiallisesti* kehitetty samalla tavalla kuin Helsingin esikaupunkia. Pikemminkin näyttää siltä, että Espoon aluekeskuksille pyritään luomaan toisistaan poikkeavia kehitysvisioita. Erityisen selvästi tämä ilmenee Espoon keskuksen ja niin kutsutun T3-alueen (Tapiolan, Otanien ja Keilaniemen muodostaman projektialueen) välillä.

Espoon keskuksen kehittäminen

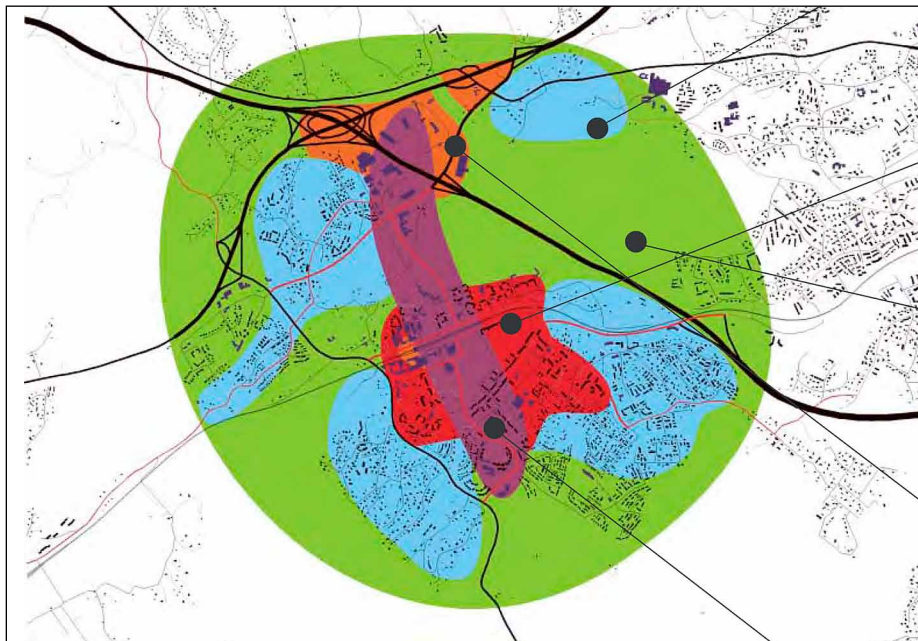
Jo vuonna 2003 laadittiin *Espoon keskuksen kehittämisohjelma*, jonka taustalla oli pääosin Arkkitehtitoimisto Lahdelma & Mahlamäki Oy:n laatima selvitys. Ohjelman tarkoitus oli luoda kaupunkirakenteellinen ja toiminnallinen kokonaisnäkemykseen Espoon keskuksesta. Ohjelman vaikutusalue, sellaisena kuin se esitettiin vuoden 2003 näyttelyssä, on esitetty kuvassa 6.

Tässä yhteydessä on kiinnostavaa, millaisilla käsitteillä uutta kaupunkirakennetta kuvataan. Kehittämisohjelmassa mainittuja keskeisiä teemoja ovat muun muassa "paikallisuus" ja "kaupunkimaisuus". Ohjelmassa esitetään, että paikallisuuteen sisältyy pyrkimys omaleimaisuuteen, kaupunkimaisuuteen puolestaan pyrkimys "lähiörakenteesta" kohti keskustamaista rakentamista. Suvela kuuluu kaupunkimaisen rakentamisen alueelle, kun taas paikallisuus ymmärretään Espoon keskusta ympäröiviksi vanhemmiksi kerrostumiksi. Tällaisia edustavat erityisesti Kuninkaantien ja tuomiokirkon ympäristö sekä Kaupunginkallion ja Tuomarilan entiset huvila-alueet. Muita mainittuja teemoja ovat "maisema ja virkistys", "saavutettavuus" sekä "julkinen tila". Teemat eivät ole käsitteellisesti yhteismitallisia mutta toimivat siitä huolimatta aluejaon perustana. Kaikkein hallitsevin elementti suunnitelmassa on Suvelan eteläosasta Espoon keskuksen pohjoispuolelle Lommilaan ulottuva akseli. Siitä

Kuva 6. Espoon keskuksen kehittämisohjelman vaikutusalue (Espoon keskuksen kehittämisohjelma 2003, 1.)

käytetään kehittämisohjelmassa nimityksiä kaupunkilaisten julkinen tila, Espoon keskuksen sisäinen pääkatu, puistokatu ja bulevardi (kuva 7). Akselin ansiosta Suvelan eristyneisyys vähenisi ja Espoon keskuksen palvelut saavutettaisiin helpommin.

Kuva 7. Espoon keskuksen kehittämisohjelman kaupunkirakennekaavio. Värit vastaavat teemoja: paikallisuus (vaaleansininen), kaupunkimaisuus (punainen), maisema ja virkistys (vihreä), saavutettavuus (oranssi), ja julkinen tila (violetti); viimeksi mainittu vastaa kehittämisohjelman akselia. Suvela sijoittuu akselin eteläpäähän ja kaupunkimaiselle alueelle. (Espoon keskuksen kehittämisohjelma 2003, 2.)

Suvelan aiemmista palveluista akselia koskevaan kehitysvisioon on otettu lähinnä muutama päivittäistavarakauppa, Suvelan terveysasema sekä Keski-Espoon koulu.²⁵

Miten alueellisesti määritellyt ”paikallisuus”, ”kaupunkimaisuus”, ”maisema ja virkistys”, ”saavutettavuus” sekä ”julkinen tila” tässä yhteydessä suhteutuvat keskenään, ne eivät vaikuta yhteismitallisilta? 1920–30-lukujen rationalistinen kaupunkisuunnittelu korosti asumisen, työn virkistyksen ja liikenteen alueellista erottamista. Aluejaossa on yhtymäkohtia tällaiseen toiminnalliseen erotteluun, mutta siinä kuvastuu myös kehittämisohjelman pyrkimys erotella asuinalueita rakentamistehokkuuden ja rakentamistavan mukaan. Paikallisuus muodostuu siten pientaloista ja pienkerrostaloista, kaupunkimaisuus edustaa jotakin tiiviimpää. Yhteismitatoidusta huolimatta paikallisuus ja kaupunkimaisuus vertautuvat tässä toisiinsa, koska ne kumpikin näyttävät viittaavan rakennetun ympäristön kvaliteetteihin ja ehkä myös ympäristön käyttötapaan. Kehittämisohjelmassa Suvelaa ei ole määritelty paikallisuutta ilmentäväksi vaan nimenomaan kaupunkimaiseksi ympäristöksi. On myös huomattava, että tässä kaupunkimaisuuden vastakohta ei ole paikallisuus vaan ”lähiörakenne”.

Samoihin aikoihin kehittämisohjelman kanssa vuosina 2002–2003 järjestettiin nuorille arkkitehdeille kilpailu, jonka kohteena oli Suviniityn alue Espoon aseman ja Suvelan asuinalueen välissä. Tavoitteena oli tehdä Suviniitystä nimenomaan tiivis ja urbaani asuinalue. Kilpailun arvostelussa tehtävä, johon kuului myös yhteyden luominen Suvelasta Espoon keskukseen, todettiin kuitenkin vaikeaksi.²⁶

Vuonna 2011 valmistui uusi työ, Arkkitehti- ja kaupunkisuunnittelun konsultti Helsinki Zürich Office Oy:n tuella laadittu *Espoon keskus visio 2030*. Sen lähtökohtia olivat käsitys Espoon kasvusta, kaupungin strategia sekä aiempi vuoden 2003 kehittämisohjelma. Suhteessa viimeksi mainittuun tavoitteena oli ”tarkistaa kehittämisohjelman teemoja ja painotuksia nykypäivää vastaaviksi sekä viitoittaa kehityksen tietä jälleen pari askelta eteenpäin”.²⁷ Tästä ehdotuksesta ilmenee, että Espoon keskuksen ja T3-alueen (Tapiolan, Otaniemen ja Keilaniemen muodostaman kokonaisuuden) välille on ajateltu varsin jyrkkä vastakohtaisuus.

Visiossa Espoon keskus liitetään maailmanlaajuisiin trendeihin, joita esitellään kolme: Richard Floridan ajatus luovasta luokasta, LOHAS eli terveyden ja kestävyys elämäntapa sekä ADG eli New Yorkin kaupungin esikuvan mukainen aktiivisen suunnittelun ohjeistus. Vision mukaan LOHAS-kuluttajia olisi arvioitu olevan Suomessa 800 000. LOHAS asettuu vastakohdaksi käsitteelle yuppie, ja nämä kaksi muodostavat niin kutsutun lifestyle-akselin Espoon keskuksen eli ”Vanhan Espoon” ja T3-alueen teknologian, bisneksen ja kulttuurin ”Uuden Espoon” välille.²⁸ Vuoden 2003 kehittämisohjelmasta on otettu kuusi teemaa: paikallisuus, kaupunkimaisuus, maisema ja

²⁵ *Espoon keskuksen kehittämisohjelma* 2003, 3–4, 7.

²⁶ *European 7, Sub-urban challenge, urban intensity and housing diversity* 2004, 86–93.

²⁷ *Espoon keskus visio 2030*, 2011, 2, 8.

²⁸ *Espoon keskus visio 2030*, 2011, 5, 8–10. Visiossa on viittaus verkkosivustoon lohas.de (Lifestyles of Health and Sustainability, <http://www.lohas.de/>). ADG puolestaan on julkaistu teoksena *Active Design Guidelines: Promoting Physical Activity and Health in Design*, ks. http://www.nyc.gov/html/ddc/html/design/active_design.shtml.

virikistys, saavutettavuus, julkinen tila sekä toiminnallisuus. Niiden rinnalle visiossa nostetaan kolme lisää:

- kestävyys, erityisesti täydennysrakentaminen ja omalla autolla liikkumisen minimointi
- imago, ”totaalinen muutos lähiöimagosta kulttuurimaisemaksi – – mäkisessä maastossa”
- prosessi eli ohjelmallisen kehittämisen organisointi ja asukkaiden saaminen mukaan.²⁹

Visio muuttaa kehittämisen painopistettä kaupunkirakenteellisista kysymyksistä kohti alueellisen imagon muokkausta ja asuinalueiden brändäystä. Vertailu T3-alueeseen on myös mielenkiintoinen. Tässä näyttäytyvät tavallaan Espoon kehittämisen kaksi ääripäätä, imagoltaan vahva, kasvuvetoinen Tapiolan–Otaniemen–Keilaniemen T3-alue ja toisaalta Espoonjokivarren kulttuurimaiseman, Espoon keskuksen ja Suvelan epäsuhtainen kolmikko.

²⁹ *Espoon keskus visio 2030*, 2011, 25–26.

4 Viimeaikaisia ehdotuksia Suvelan kehittämiseksi

Edellä mainittu Espoon keskus visio 2030 sisälsi myös Suvelan aluetta koskevia ideoita, joihin palataan nyt tarkemmin. Sen lisäksi tarkastellaan neljää muuta vielä yksityiskohtaisempaa hanketta. Niistä Patrik Otraseen diplomityö ja SuvelaSURGE-kilpailun voittanut ehdotus esittävät konkreettisia arkkitehtuurivisioita Suvelan kehittämiseksi. Kaksi muuta, Suvelan syke ja Suvela-visio 2035, käsittelevät Suvelaa enemmän ideatasolla ja prosessin näkökulmasta.

Espoon keskus visio 2030:ssä on hajanaisia mainintoja Suvelan kehittämisestä. Suvelan–Tuomarilan alue, samoin kuin itse Espoon keskus, Lommila ja Mikkela, edustavat pääosin ”kaupunkia” ja osaksi myös ”julkista tilaa”. Suvelan ja Tuomarilan alueita kehitettäisiin toiminnallisen sekoittamisen periaatteella kohti ruutukaavaa katuineen ja kivijalkapalveluineen. Suvelaan kulkisi pikaraitiotie, jonka pysäkkien ympäristöt olisivat kävelykeskuksia. Suvelan katutila halutaan voimaannuttaa kaupunkilaisten olohuoneeksi. Kirstintien varsi kaupungistettaisiin tiivistämällä ja täydentämällä. Tärkeää olisi myös asuntotarjonnan lisääminen ja monimuotoistaminen ja erilaisten rakennustyyppien lomittaminen. ”Keskeistä on lähiön muuttuminen esikaupunkimaiseksi kaupunginosaksi, jolla on oma identiteetti.” Tässä yhteydessä mainitaan myös imago.³⁰ Suvelalle on lisäksi varattu rooli toisen kulttuurikeskuksen sijaintipaikkana, kun Espoon keskus teattereineen, kirjastoineen ja museoineen olisi ”kulttuurin ydin”. Tämä luonteeltaan monikulttuurinen keskus voitaisiin tehdä Suvelan aiemmasta kappelista esimerkiksi kaupunginosateatterin ja musiikkiesitysten käyttöön. Visiossa käytetään myös nimeä ”Suvelan sydän” tarkoittaen sillä Suvelan keskustaa eli julkisten toimintojen tiivistämistä koulun äärelle. Siellä yhdistyisivät joukkoliikenne ja kauppa sekä muun muassa vapaa-ajan ja senioripalvelut.³¹

Patrik Otraseen arkkitehtuurin diplomityö vuodelta 2009, *Suvelan asuinalueen kehittäminen täydennysrakentamisen keinoin*, esittää suunnitelman Suvelan täydennysrakentamiselle. Otraseen työssä ilmenevät monet muissakin hankkeissa eri

³⁰ *Espoon keskus visio 2030, 2011*, 15–19, 22, 34.

³¹ *Espoon keskus visio 2030, 2011*, 17, 23, 34.

muodoissaan toistuvat perusajatukset: ”lisätä asumismuotojen vaihtoehtoja ja luoda alueesta toiminnallisesti monipuolinen, elinvoimainen, virikkeitä tarjoava, monikulttuurinen sekä nykyistä kaupunkimaisempi asuinympäristö”. Edelleen tavoitteina ovat väestörakenteen monipuolistaminen, alueen imagon kohottaminen ja vetovoimaisuuden lisääminen sekä alueidentiteetin vahvistaminen. Työssä rajoitutaan luonnollisesti täydennysrakentamisen tarjoamiin keinoihin. Tästä näkökulmasta esimerkiksi liian tehokkaasti rakennetut korttelit ovat puute, vaikka toisaalta keskeisillä paikoilla on liikaakin avointa tilaa. Ostoskeskus on Otraseen mukaan huonokuntoinen, pieni ja väärässä paikassa.³²

Tämän kirjoituksen kannalta tärkeimmät Otraseen esittämät toimenpiteet ovat:

- Kirstinharjun alue liitetään uuteen Suviniityn asuinalueeseen niin, että muodostuu vahva yhteys Espoon keskukseen.
- Asumismuotoja monipuolistetaan rakentamalla kerrostalojen rinnalle pienempiä talotyypppejä. Lisäämällä omistusasumista monipuolistuu myös alueen sosiaalinen rakenne.
- Ostoskeskus puretaan ja tontti otetaan asuinkäyttöön.
- Kirstintiestä kehitetään alueen sisäinen liikenne- ja palveluvyöhyke, jolla parannetaan alueen palveluomavaraisuutta. Palvelujen kehittäminen on mahdollista lisäämällä alueen asukaslukua.
- Kirstintien ja Sokinsuontien risteykseen rakennetaan ”huomiorakennuksen mitat täyttävä kerrostalo, jonka maantasoon on sijoitettu liiketiloja”.
- Suvelalle muodostetaan koulukorttelin ympärille urbaani keskusta, johon palveluita keskitetään ja joka tarjoaa asukkaita ja kulttuureita yhdistäviä kohtaamispaikkoja ja foorumeita.
- Koulukortteliin toteutetaan osin koulurakennusta hyväksi käyttäen korttelitalo, jolle työssä esitetään varsin monipuolinen tilaohjelma. Sitä täydentää pienempi ja siirrettävissä oleva kerhotalo. Alkuvaiheessa kerhotalo voi tilapäisesti toimittaa korttelitalon tehtäviä.³³

Suvelan syke -klinikka oli sarja julkisen ja yksityisen sektorin yhteisiä kehittämistilaisuuksia, jotka järjesti Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry talvella 2009–2010. Klinikatoimintaa kuvataan RAKLI:n sivuilla seuraavasti:

RAKLilla on vuosina 2010–2012 käynnissä yhdyskuntaklinikkaohjelma. Ohjelman tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ja osaamista yhdyskuntien kehittämiseen ja verkottaa toimijoita. RAKLI:n klinikat ovat toimintamalli, jossa julkisen ja yksityisen sektorin ammattilaiset tuottavat yhdessä muutamassa kuukaudessa ratkaisuja johonkin haasteelliseen käytännön tapaukseen. Vuosien 2010–2012 aikana on tarkoitus toteuttaa kymmenkunta yhdyskuntien kehittämisklinikkaa, joissa vetureina toimivat kaupungit. Eri kaupungeilla on samantyyppisiä haasteita, joten klinikkaohjelman avulla on mahdollista saavuttaa huomattavia synergiaetuja.³⁴

³² Otraseen 2009, 19, 21.

³³ Otraseen 2009, 20–21, 24, 31–32, 36–37.

³⁴ RAKLI, Yhdyskuntasuunnittelu ja maankäytön ohjaus.

Kuva 8. Suvelan kehittämisen yleissuunnitelma Patrik Otrasan työstä. Otranen keskittyy täydennysrakentamiseen eikä esitä kovin radikaaleja yleisiä muutoksia.

Klinikkatoiminnan tarkoitus on palvella myös hankintamenettelyissä kattavasti rakennetun ympäristön eri alueilla, kuten asuntojen, toimitilojen ja infran. RAKLI korostaa myös toiminnan intressivapautta, jolloin sekä julkisen sektorin että kaupallista intressiä edustavien yritysten tieto ja näkemykset voidaan hyödyntää.³⁵

Suvelan klinikalla haluttiin erityisesti synnyttää alueelle kestävää positiivista kehitystä ja parantaa sen imagoa. Loppuraportissa käsiteltyjä aiheita olivat mm. talous, kiinteistöjen omistus ja hallinta, palvelut sekä alueen ja kiinteistöjen rakentamisen konseptit. Ongelmaksi katsottiin, että alueen aikaisemmilla projekteilla ei ole saatu aikaan pitkäkestoisia sosiaalisia vaikutuksia, koska hankkeiden välillä ei ole ollut jatkuvuutta (väite on jossain määrin epäselvä, kun ottaa huomioon tässä käsiteltyjen projektien kertaluontoisuuden). Kehittämisen keskeisiksi tekijöiksi katsottiin Suvelan liittyminen Espoon keskukseen, ekotehokkuus, alueen palvelut ja kansainvälisyys. Tekstin oheen liitetyt pylväsdigrammit kertovat, että ulkomailta syntyneiden osuus vuoden 2009 alussa oli suurin ja 15 vuotta täyttäneiden keskitulot vuonna 2007 olivat matalimmat nimenomaan Suvelassa verrattuna Espoon muihin kaupunginosiin.³⁶

³⁵ Suvelan syke klinikan loppuraportti 2010, 21.

³⁶ Suvelan syke klinikan loppuraportti 2010, 6–7, 11, 13, 15–16.

Kysymykset imagosta, täydennysrakentamisesta, asuntokannasta ja monikulttuurisuudesta liitettiin raportissa toisiinsa. Imagon parantaminen on edellytyksenä täydennysrakentamiselle, jonka kannattavuutta heikentää Suvelan asuntojen alhainen hintataso. Toisaalta täydennysrakentaminen, esimerkiksi muutama korkea talo, uudistaisi alueen ilmettä. Asuntoja rakentamalla lisättäisiin omistusasumista ja monipuolistettaisiin asumisen omistus- ja hallintamuotoja. Nykyisiä vuokra-asuntoja voitaisiin myös muuttaa omistus-, osaomistus- tai asumisoikeusasunnoiksi. Viereisen Suviniityn rakentamisella alue yhdistettäisiin Espoon keskukseen, jolloin Suvelan nimen käytöstä voitaisiin jopa luopua. Imagoa tuettaisiin myös monikulttuurisuuden avulla: ”Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys kannattaa nähdä ja hyödyntää rikkautena. Esimerkiksi koulut ja päiväkodit tarjoavat kehittämiseen valtavasti potentiaalia. Kansainvälinen, globaalisti verkottunut monikulttuurinen alue pitäisi nähdä voimavarana.” Imagon parantamiseksi ehdotettiin tasokasta kansainvälistä koulua, joka palvelisi myös alueen maahanmuuttajataustaista väestöä.³⁷

Alueen suurimmaksi haasteeksi katsottiin kuitenkin palvelujen hajanaisuus ja puutteellisuus. Espoon keskus visio 2030:n tavoin ratkaisuksi ehdotetaan ”Suvelan sydäntä”, johon keskitettäisiin julkisia ja yksityisiä palveluja, yhteisöjen toimintatiloja, senioriasuntoja ja mahdollisesti muutakin asumista, toimistotiloja ja asukkaiden yhteistiloja. Keskukseen tulisi olla omistuksellisesti tai vähintään hallinnallisesti yhtenäinen kokonaisuus, toisin sanoen Suvelan sydämen toteutus muistuttaisi näiltä osin nykyisiä kauppakeskuksia.³⁸

Kansainvälinen opiskelijakilpailu SuvelaSURGE liittyi Helsingissä 18.–21.10.2011 pidettyyn SB11- eli World Sustainable Building -konferenssiin, ja sen järjesti konferenssiorganisaatio Espoon kaupungin kanssa. Kilpailuun osallistui 21 ehdotusta, joista kolme palkittiin. Tässä tarkastellaan vain voittanutta ehdotusta AL 232, jonka tekijät olivat Oulun yliopiston teknillisen tiedekunnan arkkitehtuurin osastolta. Tarkastelu perustuu saatavilla olevaan verkkoaineistoon, erityisesti pdf-dokumentteihin ”Competition rules” ja ”Background information and results”.³⁹

Kilpailun tavoitteena oli muuttaa Suvelan imago edustamaan tasapainoista, kestävä, aktiivista ja kulttuurisesti rikasta aluetta. Näin pyrittiin tuottamaan yleisemminkin välineitä sellaisten lähiöiden uudistamiseen, joissa on merkittävästi vuokra-asuntoja ja joilla on heikko imago. Kilpailuehdotusten arviointikriteereiksi mainittiin sosiaalinen, taloudellinen ja ympäristön kestävyys, toteutuskelpoisuus, elinkaarinäkökohdat sekä innovatiivisuus. Tehtävä jäsennettiin public-private-people-käsitelä kolmikolla, ja myös kilpailuplanssit piti jäsentää sen mukaan. Sanoille määriteltiin myös tietynlaiset vaikutusalueet Suvelassa:

- public – Kirstintie ympäristöineen
- private – Espoonkruunun korttelin vuokrakerrostalot Kirstintien lounaispuolella
- people – aikaisempi Keski-Espoon koulu, ostoskeskus ja palvelukeskus.⁴⁰

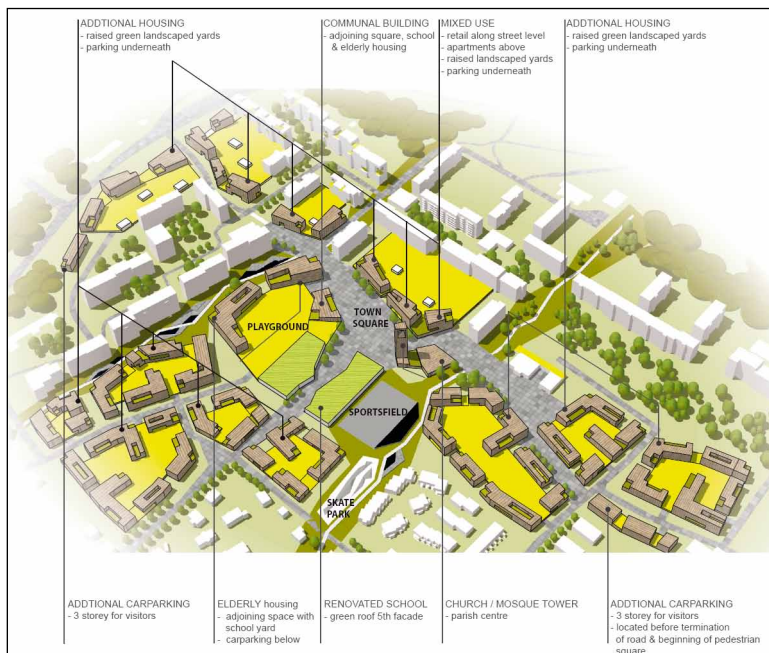
³⁷ *Suvelan syke klinikan loppuraportti* 2010, 10, 12–14, 17.

³⁸ *Suvelan syke klinikan loppuraportti* 2010, 16.

³⁹ SuvelaSURGE-kilpailun internet-aineisto. Analyysissa on otettu huomioon sekä kilpailutehtävä, voittanut ehdotus että tuomariston esittämät näkemykset.

⁴⁰ SuvelaSURGE-kilpailun internet-aineisto.

Palkintolautakunta katsoi voittaneen ehdotuksen (kuva 9) vastanneen haasteeseen parhaiten. Arviossaan lautakunta korosti ehdotuksen kaupunkimaisuutta ja monipuolista uutta asuinrakentamista pääosin alueen keskelle ja Kirstintien varteen. Kirstintien mutkitteleva kävelykatu muodostaa pääväylän, jonka varrelle julkiset toiminnot sijoittuvat. Myös kaupalliset palvelut on sijoitettu Kirstintien varrelle kadunvarsiliiketiloina siten, että niihin liittyy julkisia toimintoja ja asumista. Tältä osin ehdotuksessa on hybridirakentamisen⁴¹ piirteitä. Arviossa katsottiin edelleen, että syntynyt kaupunkiympäristö toimii perustana monikulttuuriselle sosiaalisesti integroivalle yhdyskunnalle. Monikulttuurisuus ilmenee ehdotuksessa lähinnä illustraationa, mutta erityistä huomiota kiinnittää torin laidassa oleva torni, Suvelan maamerkki. Havainnekuvasse se määritellään vaihtoehtoisesti kirkontorniksi tai minareetiksi (”church/mosque tower”). Muodoltaan epäsäännöllinen tori noudattelee perinteistä pikkukaupunkitorin ideaa. Muun ohella sen varrelle sijoittuvat paikallisten yhteistilojen erillinen rakennus (communal space), liiketiloja, asumista ja koulu.⁴²

Kuva 9. SuvelaSURGE-kilpailun voittaneen ehdotuksen havainnekuva. Kirstintien luonne on täysin muutettu nykyisestä.

Suvela-visio 2035 on Espoon keskuksen kehittämisohjelmaan liittyvä työ, joka on laadittu pääosin WSP Finland Oy:n voimin Espoon kaupungin ohjauksessa. Visio laadittiin vuosina 2010–2011, ja se käytti lähdemateriaalinaan muita viimeaikaisia Suvelan kehittämishankkeita ja tutkimuksia. Näitä olivat mm. Patrik Otraseen diplomityö, MOVE-hankkeen postikysely sekä Espoon keskus visio 2030. Suvela-vision päätaivoitteina oli luoda kokonaiskuva Suvelan kehittämisestä sekä liittää Suvela tiiviimmin

⁴¹ Arviossa hybridirakentamisella tarkoitettiin erilaisten julkisten toimintojen (koulu, kulttuuri, urheilu) yhdistämistä yksityisiin toimintoihin (liiketilat, kaupat, kahvilat).

⁴² SuvelaSURGE-kilpailun internet-aineisto.

Espoon keskukseen. Kehittämisen kolme painopistettä ovat 1) uusi siltayhteys Espoon keskuksen suuntaan ja siihen liittyvien sisääntulokorttelien uudistaminen, 2) Suvelan uusi keskus sekä 3) asukaspuiston ja urheilukentän kokonaisuus. Vision alussa viitataan myös Espoon päättäjien toiveeseen alueidentiteetin, yhteisöllisyyden ja alueen imagon vahvistamisesta.⁴³

Uuden keskuksen tehtävänä on yhdistää kaupalliset palvelut, koulu, harrastukset ja kulttuuri. Keskeisin paikka on uusi aukio Kirstintien ja Sokinsuontien risteyksessä. Sinne tulisi uusi kaupalliset palvelut yhdistävä lähipalvelukeskus, uudistettu koulu ja osa harrastus- ja kulttuuritiloista, sekä liiketiloja Kirstintien uusien asuinrakennusten kivijalkaan. Niistä erillään kokonaisuuteen kuuluisivat vielä vanhasta kappelista vapautuvat tilat sekä uudistettava asukaspuisto (kuva 10). Vanhaan kappeliin voitaisiin sijoittaa pienyritysten työpaikkakeskus, tai se voitaisiin muuttaa teatterin tai taiteen käyttöön. Asukaspuiston yhteyteen rakennettaisiin uusi seurakuntakeskus, jonne tulisi myös asukkaiden yhteistiloja. Koulun olennaisena teemana olisi monikulttuurisuus ja esikuvana Rinkebyn koulu Ruotsissa. Suvelan koulusta kehitettäisiin koko yhteisön ”monitoimikoulu”, joka voisi profiloitua maahanmuuttajien opetuksen kehittämiseen. Avoimen yhteisön tapaamispaikkana koulurakennus saisi asukastalon piirteitä.⁴⁴

Kuva 10. Suvela-visio 2035:n keskeisiä paikkoja: 1) Kirstin koulu 2) koulun uusi siipi, 3) uusi lähipalvelukeskus, 4) uusi Suvitorin keskusaukio, 5) asukaspuisto ja uusi seurakuntakeskus, 6) vanha kappelirakennus.

Suvela-visiossa toimijatahoja erotettiin neljä: kaupungin hallinnonalat yhdessä, asukkaat, yhdistykset ja järjestöt, yritykset sekä oppilaitokset ja aluekehittäjät. Näiden toivottiin osallistuvan suoraan ideointiin, markkinointiin ja rakentamiseen. Järjestöjen

⁴³ *Suvela-visio 2035*, 2011, 7, 10, 13.

⁴⁴ *Suvela-visio 2035*, 2011, 12–13, 18, 20, 24–27.

ja kolmannen sektorin merkityksen oletetaan kasvavan. Tulevan asukasyhteistyön perustaksi ehdotettiin järjestöjen, viranomaisten (varsinkin sosiaalitoimen), yrittäjien, yhdistysten, huoltoyhtiöiden, taloyhtiöiden ja isännöitsijöiden yhteistyötä.⁴⁵ Visiossa esiintyy myös käsite ”sosiaalisesti kestävä täydennysrakentaminen”. Siihen katsottiin kuuluvan muun muassa monikulttuurisuuden kysymysten, eli huomion kiinnittämisen ”sekä suomalaisten että monista maista tulleiden asukkaiden tarpeisiin”, ja taloudellisen kestävyuden. Muuten käsitteen sisältöä ei määritelty, vaan sosiaalisesti kestävä täydennysrakentamisen kriteereiden ja mittariston laadinta jätettiin kaupungin ja asukkaiden yhdessä tehtäväksi ja siis merkitykseltään avoimeksi.⁴⁶

Kaikkea kehittämis ehdotuksiin sisältyvää ei ole sisällytetty näihin kuvauksiin. Pois on jätetty esimerkiksi ekologiset korostukset, samoin kuin joukko yksityiskoh- taisempia kehittämisideoita, kuten pysäköinnin kehittäminen, jalankulun ja pyöräi- lyn suosiminen, viherympäristö palveluineen ja kadunkalusteet. Niitä on tarkasteltu esimerkiksi Suvela-visiossa, mutta vaihtelevasti muissakin ehdotuksissa.⁴⁷ Tällaisilla asioilla on oma merkityksensä alueen laadun parantamisessa, mutta ne jäävät tietyllä tavalla yksityiskohdiksi. Päähuomion ovat saaneet ne ehdotusten piirteet, jotka yhdis- tävät fyysisen ympäristön, asukasrakenteen ja alueen käytön kysymyksiä.

⁴⁵ *Suvela-visio 2035*, 2011, 55–56.

⁴⁶ *Suvela-visio 2035*, 2011, 39, 59.

⁴⁷ *Suvela-visio 2035*, 2011, 12–13.

5 Kehittämisehdotusten analysointia

Ehdotusten teemojen tarkastelu

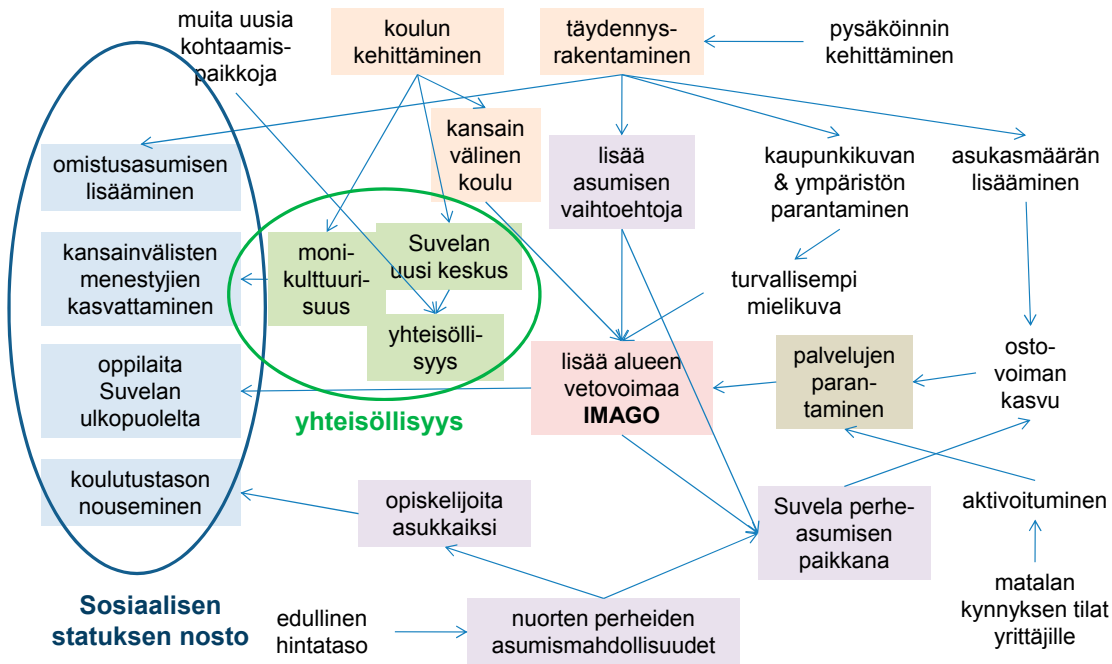
Kuvatut kehittämissuunnitelmat eivät ole aivan rinnasteisia. Ne ovat syntyneet erilaisista lähtökohdista ja eri tarkoituksiinkin, näin painottaen erilaisia näkökohtia. Silti niissä esiintyy varsin yhteneviä ajatuksia. Taulukkoon 1 on koottu tavoitteita ja ideoita Espoon keskuksen kehittämissuunnitelmasta ja Espoon keskus visio 2030:stä sekä neljästä varsinaisesti Suvelaa käsittelevästä ehdotuksesta. Samalla on luonnosteltu viisi yhdistävää teemaa, jotka ovat alueellinen kestävyys, monikulttuurisuus, imago ja identiteetti, urbaanit tilat sekä Suvelan keskus.

Teemat ovat osaksi eräänlaisia tavoitteita (kuten kaupunkimaisuus), mutta niihin voi sisältyä myös tavoitteen saavuttamiseen ajateltuja keinoja (katutila, tori). Tämänkaltaisten syy-seuraussuhteiden analysointi ei kuitenkaan ole teemajaon tavoitteena. Sillä pyritään tutkimaan toisenlaisia vaikutussuhteita, sitä miten kehittämissuunnitelmiin sisältyvät aihealueet liittyvät toisiinsa ja miten niillä pyritään saavuttamaan tulevaisuuden Suvelan sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä tila. Useimmissa ehdotuksissa kausaalisuhteita ei kuitenkaan ole esitetty, ja niitä on hankala jäljittää. Tässä suhteessa poikkeuksena on kuitenkin Suvela-visio 2035. Se sisältää tarkastelluista ehdotuksista laajimman ideavarannon ja kokoa yhteen paljon sellaista joka esiintyy muissakin kehittämissuunnitelmissa. Tästä syystä on ollut mahdollista tuottaa vision pohjalta kuvan 11 mukainen vuorovaikutuskaavio. Se perustuu Suvela-vision loppuraportin eri kohdissa kuvattuihin vaikutussuhteisiin. Esimerkiksi virkkeestä ”Täydennysrakentamisella taataan riittävä väestöpohja ja ostovoima palveluiden kehittämiseksi ja pitämiseksi vireinä” saadaan vuorovaikutusketju *täydennysrakentaminen => asukasmäärän lisääminen => ostovoiman kasvu => palvelujen parantaminen*, joka on esitetty kaavion oikeassa laidassa. Palvelujen voi olettaa paranevan myös luomalla ”matalan kynnyksen tiloja pienyrityksille ja osuuskunnille”, koska niiden katsotaan olevan ”hyvinvoinnin ja aktivoitumisen ituja”.⁴⁸ Palvelujen käsite on tällöin ymmärretty melko laajasti.

⁴⁸ *Suvela-visio 2035*, 2011, erityisesti sivut 12–13, 18–20 ja 23–31. Esimerkit ovat sivuilta 12 ja 31.

Taulukko 1. Kehittämis ehdotuksissa esiintyneiden tavoitteiden ja ideoiden alustava temaattinen ryhmittely. Rastilla (X) on merkitty teeman esiintyminen ehdotuksessa.

Teemat	Kehittämis ehdotukset					
	Espoon keskuksen kehittämis-suunnitelma	Espoon keskus visio 2030	Suvelan kehittäminen täydennysrakentamisen keinoin	Suvelan syke	SuvelaSURGE	Suvela-visio 2035
<i>Alueellisen kestävyvyyden teema</i>						
sosiaalisen rakenteen monipuolistaminen			X			
sosiaalinen kestävyys (social sustainability)					X	
sosiaalisesti kestävä täydennysrakentaminen						X
positiivinen kierre (sosiaalinen, taloudellinen)				X		
taloudellinen kestävyys					X	X
<i>Monikulttuurisuuden teema</i>						
monikulttuurisuus		X	X	X		X
kulttuurinen rikkaus (culturally rich)					X	
maahanmuuttajat, maahanmuuttajataustaiset				X		X
kansainvälisyys				X		
kansainvälinen koulu				X		
monitoimikoulu (maahanmuuttajien opetus)						X
<i>Imagon ja identiteetin teema</i>						
esikaupunkimainen kaupunginosa, oma identiteetti		X				
identiteetti			X			
kaupunkimaisuus	X	X	X		X	
vetovoimaisuus, imago			X	X		X
toiminnallisuus / aktiivisuus			X		X	
<i>Urbaanien tilojen teema</i>						
julkinen tila (akseli)	X					
katutila, katutila olohuoneena		X			X	
kohtaamispaikat ja foorumit			X			
tori					X	X
<i>Suvelan uuden keskuksen teema</i>						
Suvelan uusi keskus		X				X
kulttuurikeskus		X				
Suvelan sydän		X		X		
korttelitalo			X			
avoimen yhteisön tapaamispaikka						X
huomiorakennus / korkea talo / maamerkki			X	X	X	

Kuva 11. Suvela-visio 2035:n päättelyiden konstruktio. Kuvaan on hahmoteltu pääosa esite-tyistä syy-seuraussuhteista, erityisesti ne jotka on katsottu tarkastelun kannalta olennaisiksi. Nuolet ilmaisevat vaikutussuhteita.

Kaavion laatiminen on siis tulkintaa, jonka tarkoituksena on eritellä kehittämisen retoriikkaa. Analyysin tarkoitus ei ole arvostella Suvela-visio 2035:tä. Visio on tuotettu työprosessilla, johon sisältyvät nykytila-analyysi, asukastilaisuuksien tulokset, tausta-aineistot ja muuta vastaavaa. Tekijöiden ensisijainen tavoite ei ole ollut aukoton päättely vaan materiaalin jalostaminen jatkokehittelyyn. Näkemykset on koottu eri osapuolilta, ja ristiriitoja voi syntyä jo sen vuoksi. Tässä yhteydessä ristiriidat osoittautuvat kuitenkin kiinnostaviksi käsiteltävän tematiikan kannalta.⁴⁹

Suvelan kehittämisen keskeisimmät keinot ovat kuvassa 11 täydennysrakentaminen ja koulun kehittäminen sekä ympäristön kattava parantaminen. Niillä tuotetaan vaikutuksia, joista merkittävin on alueen vetovoiman ja imagon paraneminen. Vuoro-vaikutukset ilmenevät jopa itseään ruokkivina: vetovoima yhdessä edullisen hintatason ja lisääntyneiden asumisen vaihtoehtojen kanssa houkuttelee perheitä, mikä edelleen kasvattaa ostovoimaa, parantaa palveluja ja jälleen lisää vetovoimaa.

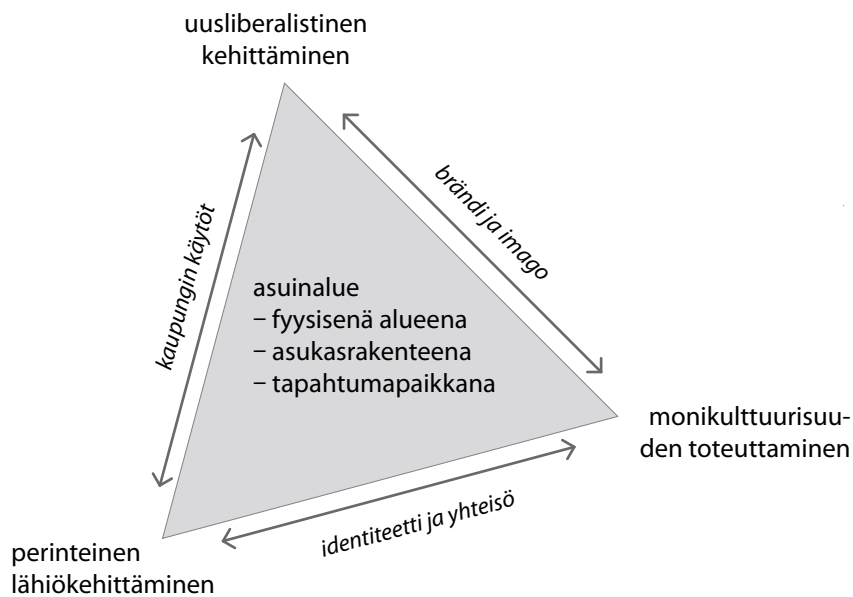
Kaksi vaikutustenryhmää on erityisesti koottu yhteen. Ensimmäinen näistä sisältää omistuspohjaisen asumisen lisäämisen, kansainvälisten menestyjien kasvattamisen, koulun oppilaspohjan laajentamisen Suvelan ulkopuolelle sekä asukkaiden koulutustason nousemisen. Siihen liittyy myös alueen palvelujen parantaminen. Näillä keinoilla pyritään houkuttelemaan hyvin toimeentulevaa väestöä, ja kokonaisuudessaan niitä voi kutsua pyrkimykseksi *nostaa alueen sosiaalista statusta*. Toiseen vaikutusten ryhmään puolestaan sisältyvät yleinen monikulttuurisuuden

⁴⁹ Suvela-visio 2035, 2011, 5–6.

hyväksyminen sekä identiteetin ja yhteisöllisyyden kehittäminen, ja siinä ratkaisevaa keinoa edustavat Suvelan uuden keskuksen ja koulun kehittäminen. Tätä voi kutsua pyrkimykseksi *yhteisöllisyyteen*. Nämä molemmat pyrkimykset kohtaavat toisensa myös Suvelan paikalliskeskuksen välityksellä. Ne eivät kuitenkaan ole keskenään ristiriidattomia.

Analyysikehikko

Edellinen analyysi voidaan johtaa melko suoraan kehittämisehdotuksista. Sen lisäksi voidaan kysyä, millaista käsitystä asuinalueista ehdotukset edustavat, millaisiin resursseihin kehittämisessä tukeudutaan ja mikä asuinalueiden ja niiden asukkaiden merkitys on laajemmassa kaupunkikontekstissa. Tällaista pohdintaa tarvitaan, jos yritetään jäljittää sosiaalisen statuksen noston ja yhteisöllistämisen lähtökohtia. Tämän laajemman analyysin pohjaksi esitän kolmijakoisen jäsennyksen *perinteiseen lähiökehittämiseen, uusliberalistiseen kehittämiseen ja monikulttuurisuuden toteuttamiseen* (kuva 12).

Kuva 12. Kehittämisprojektien analyysissa käytetyt kolme näkökulmaa ja niiden väliset keskeiset kysymykset.

Mainitut kolme näkökulmaa eivät ole lähtökohdiltaan saman teoreettisen jäsennyksen osia. Ne eivät myöskään edusta varsinaisia kehittämisen menetelmiä, vaikka perinteisellä lähiökehittämisellä ja uusliberalistisella kehittämisellä on metodistakin ulottuvuutta. Näkökulmien valintaa voi perustella kolmellakin tavalla. Ensinnäkin ne liittyvät sisällöllisesti ehdotuksiin ja kehittämisen jatkumoon. Perinteinen lähiökehittäminen on tässä käytetty nimike, jonka tarkoitus on kuvata viime vuosikymmenten suomalaista lähiökehittämistä; uusliberalistinen kehittäminen puolestaan on

tutkimuksessa tunnistettu teema, ja monikulttuurisuus liittyy teemana erityisesti Suvelan kehittämisehdotuksiin. Kehikon mielekkyys piilee kuitenkin osaltaan siinä, että uusissakin ehdotuksissa voi olla perinteiselle kehittämiselle ominaisia piirteitä. Toiseksi näkökulmat määrittävät ja kehittämisen ongelmia sellaisilla tavoilla, jotka voidaan myös tunnistaa kehittämisehdotuksista. Tarkoitus on siten vertailla kehittämisen otteita Suvelaa koskevan aineiston avulla. Kolmanneksi kehittämisen muutosta on käsitelty myös tutkimuskirjallisuudessa.⁵⁰ Mahdollisesti näkökulmat voitaisiin valita toisinkin. Avoimeksi myös jää, missä määrin käytetty jaottelu soveltuisi muihin kuin Suvelaa koskeviin kehittämisprojekteihin.

Perinteisellä lähiökehittämisellä tarkoitetaan enemmänkin suhteellisen vakiintunutta toimintamallia kuin tietoista kehittämismenetelmää. Tämän toimintatavan alku voidaan paikantaa 1970-luvun lopulle, ja hankkeet ovat jatkuneet aina 2000-luvulle saakka. Niihin voi lukea muun muassa kuntien sosiaalityön hankkeet, 1980-luvun lähiöuudistuskampanjan, Sofy-kokeilun (1983–93), lähiöiden perusparannushankkeet ja 1990-luvulta alkaneet lähiöohjelmat (erityisesti 1995–1999 ja 2000–2003).⁵¹ Terttu Nupponen on jakanut tämän jakson kahteen vaiheeseen, joista jälkimmäinen alkoi valtakunnallisen lähiöuudistuksen myötä vuosina 1995–1999, kun aluekehittämisestä tuli valtiollisen kiinnostuksen kohde. Jako perustuu kaikkien tämän jakson 50 hankkeen analyysiin.⁵² Tässä yhteydessä käsite ”perinteinen lähiökehittäminen” ei erottele näitä vaiheita vahvasti toisistaan, koska hankkeille väljästi yhteisiä tärkeitä piirteitä ovat olleet tarkastelutavan alueellisuus, tietynlainen sitoutuminen kehittämisen jatkuvuuteen huolimatta projektiluonteisuudesta sekä fyysisen ja sosiaalisen keskinäisen yhteys, vaikka fyysisen korjaaminen onkin ollut ensisijaista.

Uusliberalismia (neo-liberalism) on totuttu pitämään ennen kaikkea talouspoliittisena ajatussuuntana. Kuitenkin sen käsityksillä ja tavoitteilla on merkittävä vaikutus kaupunkien suunnitteluun ja kehittämiseen (planning). Uusliberalismia koskeva osuus perustuu tässä erityisesti Tore Sagerin vuodet 1990–2010 kattavaan kirjallisuuskatsaukseen *Neo-liberal urban planning policies* (2011), joka perustuu yli 750 lähteeseen. Suunnittelun näkökulmasta Sager on määritellyt uusliberalismin *yksityisen pääoman ja valtion suhteiden restrukturoinniksi, joka edistää kasvuvetoista kaupunkikehittämistä ja rationalisoi sen*.⁵³ Uusliberalismin poliittis-taloudelliset ideat ulottuvat syvälle julkisen sektorin hallintoon. Uusliberalismi on kuitenkin hyvin monimuotoista, eikä sitä esiinny puhtaana prototyyppinä missään maassa. Sager erittelee neljätoista nimenomaan suunnitteluun liittyvää politiikkaa. Niistä kaikki eivät ole suoranaisesti uusliberalismin tuottamia mutta sopivat kuitenkin sen päämääriin.⁵⁴

⁵⁰ Suomalaisen lähiökehittämisen osalta ks. erityisesti Nupponen 2001.

⁵¹ Karjalainen 2004, 6–10; Kokkonen et al. 2009, 5.

⁵² Nupponen 2001, 17–18 ja passim. Esimerkiksi Osara ja Viirikorpi (1995) tarkastelevat tätä edeltänyttä vaihetta.

⁵³ Sager 2011, 149.

⁵⁴ Sager 2011, 149, 152–153. Mainitut neljätoista suunnittelua koskevaa politiikkaa (planning oriented policies) jakautuvat neljään teemaan: urban economic development (*city marketing, urban development by attracting the “creative class”, economic development incentives, competitive bidding*), infrastructure provision (*public–private partnerships, private sector involvement in financing and operating transport infrastructure, private sector involvement in procuring water*), management of commercial areas (*business-*

Monikulttuurisuuden esiin ottaminen johtuu tässä ensisijaisesti Suvelan tilanteesta. Kuten jo taulukosta 1 voi havaita, monikulttuurisuus on mainittu jokaisessa Suvelaa koskevassa ehdotuksessa – ehdotukset pyrkivät toteuttamaan monikulttuurisuutta käytännössä ja luomaan sille tilaa. Perinteisessä lähiökehittämisessä monikulttuurisuudella ei ole ollut suurta merkitystä, ja uusliberalistisessa kehittämisessäkin sen määrittely on marginaalinen. Siksi se on esitetty omana näkökulmanaan. Monikulttuurisuuden tarkastelu on kuitenkin haastavaa, koska aihepiiriä ei ole meillä tutkittu kovin paljon. Ensisijaisena lähteenä käytän Miikka Pyykkösen analyysia, jossa tarkastellaan maahanmuuttajien yhdistyksiä. Pyykkönen erottaa toisistaan kansalaisuuden juridispoliittisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ulottuvuuden. Juridispoliittinen kysymys koskee eritoten etniskulttuuristen ryhmien vähemmistöoikeuksia, jotka ylittävät ”kansallisen kansalaisen” ja ”liberaalin yksilökansalaisen” oikeudet. Näin etniset ryhmäoikeudet haastaisivat yksietnisen kansalaisuuskäsityksen. Sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus puolestaan liittyvät kysymyksiin toimijuuksista, identiteeteistä ja asemista.⁵⁵ Kehittämishankkeissa perusoletuksena näyttää olevan maahanmuuttajien oikeus omaan kulttuuriinsa. Tältä pohjalta tarkastelen sitä, millainen merkitys kehittämisessä annetaan osallistumiselle ja etniskulttuurisille erityispiirteille.

Näiden kolmen näkökulman välille voidaan asemoida tärkeitä kehittämisoongelmia, jotka on myös nimetty kuvassa 12. Keskeisiä tavoitteita ehdotuksissa ovat Suvelan rakennetun ympäristön, sosiaalisen ympäristön ja ulkoisen mielikuvan kehittäminen. Kolmion jäsenyyksessä on olennaista, että kehittämisen näkökulmat ilmenevät osin päällekkäisinä: yritetään esimerkiksi yhdistää perinteistä ja uusliberalistista kehittämisotetta, tai alueellinen yhteisöllisyys monikulttuurisuuteen. Tällöin ongelmien tulkintaan ja ratkaisumalleihin aiheutuu ristiriitoja. Tukeutumalla erilaisiin näkökulmiin vuorotellen ristiriidat voidaan kuitenkin häivyttää taka-alalle.

Ensimmäinen kysymys koskee *kaupungin käyttöä* ja liittyy muun muassa kehittämis ehdotusten pyrkimykseen ”kaupungistaa” Suvelaa eri tavoin. Tätä näkökohtaa on tarkasteltu kahdelta kannalta, ensinnäkin kysymyksenä gentrifikaatiosta, ja toisaalta kysymyksenä kehittämisen alueellisuudesta. Asuinalueen alueellisuus on perinteiselle lähiökehittämiselle merkinnyt tuettavaa asiaa, kun taas uusliberalistisesta näkökulmasta alueellisuus voi olla ongelmien syy. Espoon keskukseen liittäminen hävittäisi pitkälti Suvelan erillisen alueellisen luonteen. Toisaalta uusliberalismiin, ja luultavasti laajemminkin tiiviin kaupungin tavoitteluun, liittyy myös ajatus urbaanista paikallisuudesta, joka siis poikkeaa Espoon keskuksen kehittämisohjelman paikallisuudesta ja näyttäisi tietyssä määrin korvaavan aiempaa alueellisuutta.

Tästä päästään toiseen kysymykseen, Suvelan asukkaiden *identiteettiin ja yhteisöllisyyteen*. Perinteisessä lähiökehittämisessä asuinalueen itsenäinen luonne on sisältänyt myös ajatuksen yhteisöllisyyden alueellisesta luonteesta, usein tosin

friendly zones and flexible zoning, property-led urban regeneration, privatisation of public space and sales-boosting exclusion), housing and neighbourhood renewal (liberalisation of housing markets, gentrification, privately governed and secured neighbourhoods, quangos [quasi-autonomous non-governmental organisations] organising market-oriented urban development).

⁵⁵ Pyykkönen 2007, 18–19 ja passim.

lausumattomana taustaoletuksena, joka on ilmennyt lähinnä tarkastelun alueellisesta rajauksesta. Tämän ajatuksen rinnalle ja eräässä mielessä sen haastajaksi on ilmaantunut monikulttuurisuus, jonka oletetaan perustuvan etniseen yhteisöllisyyteen. Suvelan yhteisöllistämisyrittämissä ilmenee häilyvyyttä alueellisen ja monikulttuurisen yhteisöllisyyden välillä, sillä myös monikulttuurisuuden oletetaan määrittävän Suvelan paikallista yhteisöllisyyttä. Monikulttuurisuutta käsiteltäessä aluerajaus häipyi taustalle, sille ei anneta erityistä painoa. Näin alueellinen ja etninen yhteisö näyttäytyvät ehkä tarpeettomankin vastakohtaisina.

Kolmantena kysymyksenä on *asuinalueen imago* – asia, jonka perinteinen lähiökehittäminen on pitkälti sivuuttanut mutta jonka merkitys on kasvanut sekä negatiivisesti painottuneen segregaatiokeskustelun että positiivisia etuja korostavan kaupunkien välisen kilpailun kautta. Suvelan tapauksessa kysymys on hahmotettu uusliberalismin ja monikulttuurisuuden välisenä. Pelko Suvelan kielteisestä segregaatiosta liittyy maahanmuuttajataustaisen väestönosan voimakkaaseen kasvuun kymmenen viime vuoden aikana. Toisaalta monikulttuurisuus on tulkittu myös alueen voimavaraksi, jolla rakennetaan Suvelan vetovoimaa. Puhe kansainvälisistä menestyjistä näyttäisi viittaavan työperäiseen maahanmuuttoon. Kuitenkaan Suvelan kehittämisohdotuksissa työperäistä ja humanitaarista maahanmuuttoa ei ole erotettu toisistaan.

Alueellisuuden, yhteisöllisyyden ja imagon ongelmia pohditaan kolmessa tulevaisuudessa osiossa. Niitä ennen on kuitenkin gentrifikaatiota käsittelevä osio, joka koskee oikeastaan kaikkia kolmea kehittämisongelmaa.

6 Sosiaalisen statuksen nosto ja gentrifikaatio

Gentrifikaation käsitteestä

Pyrkimys asuinalueen sosiaalisen statuksen nostamiseen liittyy läheisesti gentrifikaation käsitteeseen. Gentrifikaatio on aihepiirin tutkimuksessa tunnistettu monessa tapauksessa tietoisesti pyrkimykseksi. Suvelan kehittämisehdotuksissa sitä ei mainita käsitteenä, mutta ehdotusten yhteys gentrifikaatioon voidaan osoittaa. Koska gentrifikaatioon on liitetty myös kielteisiä piirteitä, Suvelaa varten esitettyjä keinoja ei voi tarkastella pelkästään myönteisinä ja elvyttävinä toimenpiteinä ottamatta huomioon gentrifikaatiosta käytävää kriittistä keskustelua.

Gentrifikaatio tarkoittaa vuodelta 1964 peräisin olevan määritelmän mukaan kehityskulkua, jossa kaupungin vanhaa rakennuskantaa peruskorjataan, siirrytään vuokra-asumisesta omistusasumiseen, alueen hintataso kohoaa ja keskiluokkaiset muuttajat syrjäyttävät entisen työväenluokkaisen asujaimiston. Tässä ”klassisessa gentrifikaatiossa” oli kyse vastareaktiosta sodanjälkeiselle kaupunki uudistukselle ja lähiörakentamiselle.⁵⁶ Asuntojen hinnannousua koskeva peruslähtökohta on säilynyt myöhemminkin, vaikka gentrifikaation käsitettä on laajennettu myös sen ulkopuolelle. Kun eri tutkijoilla on vaihtelevia lähtökohtia ja keskustelusta on muodostunut hyvin monitahoista, gentrifikaation kattava ja täsmällinen määrittely on vaikeaa.⁵⁷

Gentrifikaatiolle on esitetty monenlaisia tulkintoja. On esimerkiksi pohdittu, millaiset talouden maantieteelliset ja dynaamiset piirteet tuottavat sitä. Niiden eräänlaisena vastakohtana ovat kulutusta ja kaupunkeihin muuttavan keskiluokan (”gentrifiers”) syntyä tarkastelevat selitykset. Gentrifikaatiota on jaoteltu myös historiallisiin vaiheisiin, ”aaltoihin”, joissa sen voimakkuus ja synnyttävät tekijät ovat vaihdelleet. Merkittävä tulkintakysymys on ollut gentrifikaation maantieteellinen esiintyminen esimerkiksi vertailtaessa Yhdysvaltojen ja Britannian tilannetta.⁵⁸

⁵⁶ Lees et al. 2008, 4–6. Gentrifikaation käsitettä käytti ensimmäisenä brittiläinen kaupunkisosiologi Ruth Glass.

⁵⁷ Lees et al. 2008, xxii–xxiii, 9–10.

⁵⁸ Lees et al. 2008, passim.

Olennaista on kuitenkin, että suuri osa keskustelusta käsittelee sosiaalisia kysymyksiä, tuloeroja, oikeudenmukaisuutta ja poliittisia valintoja. Gentrifikaatiosta on vaikea puhua neutraalisti, ilman että se liittyisi tällaisiin kysymyksiin. Näkökulmasta riippuen gentrifikaatio on voitu tulkita joko myönteiseksi ja jopa tavoiteltavaksi tai toisessa ääripäässä erittäin kielteiseksi kehitykseksi.

Myönteisesti tulkittuna gentrifikaatiosta on tullut julkisen hallinnon keino ohjata kaupunkikehitystä. Tämä toimintamalli on yhdistetty vahvasti uusliberalismiin. Toisin tätä pyrkimystä ei yleensä nimetä gentrifikaatioksi vaan siitä käytetään erilaisia kiertoilmaisuja. Esimerkiksi Britannian taantuvien kaupunkien matalan tulotason keskusta-alueille on houkuteltu hyvin toimeentulevaa keskiluokkaa. Sekoittamalla sosiaalisia ryhmiä on pyritty ”laimentamaan” köyhyyden keskittymiä.⁵⁹ Myönteisessä sävyssä gentrifikaatio on voitu tulkita myös ”emansipatoriseksi prosessiksi”, joka synnyttää kaupungeissa uudenlaista sosiaalista vuorovaikutusta, suvaitsevaisuutta ja kulttuurista monimuotoisuutta. Tällaista tulkintaa vastaan on esitetty, että gentrifikaatio voimistaa kaupungin sisäisiä sosiaalisia eroja, eivätkä etniset vähemmistöt ja alemmat sosiaaliluokat jaa gentrifikaatiota toteuttavan keskiluokan katsantokantoja.⁶⁰

Kielteisessä näkemyksessä gentrifikaatio yhdistetään vahvasti luokkaeroihin ja asuinalueelta syrjäytymisen mekanismeihin, vaikka ongelman suuruutta on ollut vaikea todentaa. Kun tutkimuksessa on käsitelty enemmän uuden luokan syntyä, ei ole tarkasteltu aiemman luokan syrjäytymistä, vaikka nämä voivat tarkoittaa saman ilmiön kääntöpuolia. Syrjäytyminen on osin katsottu epäsuoraksi, kun kotitaloudet eivät pysty hankkimaan seuraavaa tarvitsemaansa asuntoa samalta alueelta vaan joutuvat hakeutumaan muualle.⁶¹ Jyrkimmillään gentrifikaatio on tulkittu eräänlaiseksi keskiluokan kostoksi köyhemmille (”revanchist city thesis”). Tällöin huomio on kohdistunut myös erilaisiin kurinpitomuotoihin ja sosiaalisen marginaaliuden rankaisevaan säätelyyn, jotka on katsottu gentrifikaatiopolitiikan osiksi.⁶²

Myös Sager huomauttaa uusliberalismin ja gentrifikaation yhteydestä. On esimerkiksi katsottu, että ”luovan luokan” houkuttelu korreloisi suurten tuloerojen kanssa, ja että gentrifikaation yhtenä tavoitteena olisi huonosti toimeentulevien keskittymien murtaminen, usein siirtämällä asukkaat muualle, ja kaupunkiköyhyyden näkyvyyden vähentäminen puuttumatta köyhyyden syihin.⁶³ Tällainen kritiikki sisältää ytimeltään sellaisen ajatuksen, että uusliberalistisen ajattelun paraatipuolella esittämät positiiviset kehityskulut ovat valheellisia, koska ne takaoven kautta lisäävät epäkohtia.

Suvelan kehittäminen ja gentrifikaatio

Näistä lähtökohdista voi aluksi todeta, että Suvelan kehittämisessä voi tunnistaa gentrifikaatiota edistävän toimintamallin. Esimerkiksi Suvelan syke klinikan raportista

⁵⁹ Lees et al. 2008, 6–7, 198–207.

⁶⁰ Lees et al. 2008, 209–210.

⁶¹ Lees et al. 2008, 217–221.

⁶² Lees et al. 2008, 222–229. Käsityksen muotoili Neil Smith 1990-luvulla.

⁶³ Sager 2011, 159, 177.

voi poimia kolme gentrifikaatiolle ominaista asiaa. Siinä mainitaan asuntokannan uudistaminen, joka tarkoittaa täydennysrakentamista ja muutoksia nykyisiin vuokra-asuntoihin. Toiseksi pyritään omistusrakenteen muutokseen kohti omistusasumista ehdottamalla muun muassa ”joidenkin vuokra-asuntojen muuttamista omistus-, osanomistus-, asumisoikeus- tai työsuhdeasunnoiksi” ja puhumalla täydennysrakentamisen yhteydessä ”eri omistus- ja hallintamuotojen tasapainoisesta kokonaisuudesta”. Raportti toteaa myös Suvelan asuntokannasta olleen vuokra-asuntoja yli puolet vuonna 2006. Kolmanneksi puhutaan hintatasosta, jonka alhaisuuden katsotaan olevan este kehittämislle. Saneerauksilla sitä arvellaan voitavan nostaa. Pyrkimys hintatason nostoon ilmaistaan kuitenkin epäsuorasti.⁶⁴ Myös muista ehdotuksista voi tunnistaa vastaavia gentrifikaatiota tuottavia pyrkimyksiä.

Olennaisempi ja vaikeampi kysymys koskee kuitenkin sitä, ovatko vaikutukset pääosin myönteisiä, kuten kehittämis ehdotuksista voi otaksua, vai myös kielteisiä, kuten osa gentrifikaatiotutkimuksesta on esittänyt. Ongelmaan ei tässä voi antaa yksiselitteistä vastausta, mutta voi kiinnittää kuitenkin huomiota asiaan vaikuttaviin seikkoihin.

Ensinnäkin Suvelan kehittämisessä pyritään lieventämään tai kumoamaan kehityskulkua, jossa maahanmuuttajien osuus asukkaista on kasvanut poikkeuksellisen nopeasti. Mikäli tähän halutaan reagoida, tähänastinen Suvelan vähittäinen uudistaminen ei yksinkertaisesti riitä. Gentrifikaation merkitystä pohdittaessa olisi käsiteltävä myös prosessin kääntöpuolta, asuinalueiden etnisen eriytymisen vaikutuksia. Syntyy eräänlainen alkuperän ongelma, jos gentrifikaation vaikutuksia ryhdytään pohtimaan ikään kuin neutraalitalanteesta ottamatta huomioon edeltävää muutosta.

Toiseksi Suvela on gentrifikaation kannalta erityislaatuinen kaupunkiympäristö. Se on nykytilanteessa erillinen asuinalue, mutta kehittämis ehdotusten tulevaisuusperspektiivi perustuu tiiviiseen keskustamaisuuteen. Tutkimuskirjallisuudessa gentrifikaatio onkin ymmärretty pääosin keskusta- ja kantakaupunkialueiden ilmiöksi. Terttu Nupponen tosin kiinnitti huomiota gentrifikaatioon myös lähiöitä koskevana kirjoittaessaan 1990-luvun lähiöuudistuksesta ja vuokra-asuntojen perusparantamisesta.⁶⁵ Nykyinen lähiöiden gentrifikaatio liittyy siis laajempaan asuinalueiden sosiaalista eriytymistä ja siinä yhteydessä myös maahanmuuttoa koskevaan keskusteluun. ”Välikaupungistuminen” voi osaltaan muuttaa gentrifikaation luonnetta, koska se mahdollistaa urbaanin muutoksen, täydennysrakentamisen ja omistusasumisen lisäämisen aiemmilla vuokra-alueilla.

Kolmanneksi on tarkasteltava Suvelaa syrjäytymisen näkökulmasta, jota merkittäv in gentrifikaatiota koskeva yleinen kritiikki käsittelee. Suvelassa syrjäytyminen tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että täydennysrakentaminen hävittäisi osan nykyisestä asuntokannasta ja pakottaisi asukkaat muualle, tai että vuokra-asuntojen korjaaminen korottaisi vuokria merkittävästi. Tätä pohdittaessa on toisaalta otettava huomioon vuokra-asumisen merkittävä osuus Suvelassa ja mahdollinen vuokra-asuntojen

⁶⁴ *Suvelan syke klinikan loppuraportti* 2010, 11–12, 14, 16.

⁶⁵ Nupponen 2001, 80.

osittainen purkaminen. On otettava huomioon myös suomalaisen vuokra-asumisen erityispiirteet verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Kanadan asuntomarkkinoihin. Vuokra-asuminen on myös osaltaan vaikuttanut maahanmuuttajien osuuden nopeaan kasvuun Suvelassa.

7 Suvela – asuinalue ja kaupunki

Perinteisen lähiökehittämisen alueellisuus

Sodanjälkeiset lähiöt suunniteltiin jo alun perin itsenäisiksi alueiksi. 1960-luvun ”kompaktikaupungit” pyrkivät murtamaan tätä eristyneisyyttä, mutta niistäkin tuli kooltaan melko pieniä ja hajalleen rakennettuja yksiköitä. Alueellista yksi-ilmeisyyttä vahvisti 1960-luvulla alkanut teollisen aluerakentamisen käytäntö. Samoin alueellista eristyneisyyttä lisäsi lähiöiden ylimitoitusta seurannut yhdyskuntarakenteen kesken-eräisyys, joka antoi aiheen jo edellä mainitulle eheyttävän rakentamisen periaatteelle. Alueellisuutta voi siten pitää lähiöiden rakentamisajan peruspiirteenä, joka vasta myöhemmin alkoi kadota.

Kun kerralla rakennettujen alueiden rakennuskanta alkoi vanhentua, alueellisuu-desta tuli luontevasti korjaushankkeiden lähtökohta. Tässä yhteydessä kiinnostavaa on, että myös muunlainen kehittäminen rajautui tätä kautta alueellisesti. Irene Roivaisen mukaan lähiöiden ongelmat alettiin jaotella fyysisiin, sosiaalisiin ja toiminnallisiin jo 1960-luvun jälkipuoliskolla, kun lähiöt alettiin mieltää kielteisesti myönteisen alkuvaiheen jälkeen. Kielteisiksi piirteiksi katsottiin esimerkiksi ympäristön epätäydellisyys, erilaiset riskit, puutteelliset palvelut ja sosiaaliset ongelmat. Tilannetta verrattiin muun muassa onnistuneeksi katsottuun Tapiolaan. Kun lähiöitä sitten ryhdyttiin perusparantamaan, kiinnitettiin huomiota sekä fyysisen että sosiaalisen ympäristön riskitekijöihin.⁶⁶

Paavo Viirkorven ja Leo Osaran 1990-luvun alun lähiöhankkeiden jaottelusta käy ilmi, että alueellisiin toimintamalleihin kuuluivat muun muassa ympäristön parannussuunnitelmat ja hankkeet, kunnallistekniikan korjaus ja parantaminen, palvelutilojen rakentaminen, rakennuskannan alueittainen perusparannus ja lähiöiden täydennysrakentaminen. Luonnollisesti osa toimintamalleista kohdistui vain yhteen kiinteistöön tai sen osaan. Näiden fyysisten toimenpiteiden lisäksi oli sosiaalisia, toiminnallisia, hallinnollisia ja palvelujen kehittämistoimia.⁶⁷

⁶⁶ Roivainen 1999, 56, 63–65.

⁶⁷ Osara & Viirkorpi 1995, 25–26, 35, 44.

Muutamaa vuotta myöhemmin, valtakunnallisen lähiöohjelman alkuvaiheessa, Viirkorpi suhtautui alueelliseen rajautumiseen kriittisesti. Hän katsoi, että lähiöiden ongelmat määrittyivät pitkälti ulkoa, laajemmista yhteiskunnan kehityskuluista ja yhdyskuntarakenteen muutoksista. Lähiöiden alkuperäinen rooli itsenäisinä yksikköinä ei enää toiminut, ja siksi ratkaisujenkin oli ulotuttava kauemmas.⁶⁸ Seuraavassa lähiöohjelmassa Lähiöuudistus 2000 alettiinkin tarkastella myös lähiön asemaa kaupunkirakenteessa, liikennettä ja kauppaa. Tämä merkitsi siirtymistä lähiökehittämisestä kaupunkipolitiikan suuntaan siten, että alettiin korostaa kaupunkien ja lähiöiden kilpailukykyä, asuinalueiden vetovoimaa, arkiviihtyvyyttä ja kulttuuria.⁶⁹ Siirtymä pois alueellisesta kehittämisestä alkoi siis jo valtakunnallisten lähiöohjelmien puitteissa ja siinä mielessä perinteisen lähiökehittämisen piirissä. Tässä mielessä ero ”perinteisen lähiökehittämisen” ja ”uusliberalistisen kehittämis” välillä on suhteellisen liukuva.

Tavoite liittää Suvela kiinteämmin osaksi Espoon keskusta voidaan ilmeisesti tulkita vielä tällaisen muutoksen jatkumoksi – kyse on jo aiemmin alkaneesta kehityksestä, joka nyt osuu yhteen uusimpien kehittämis ehdotusten kanssa. Toisaalta kehittämis ehdotuksissa ilmenee sen rinnalla pyrkimys Suvelan ”kaupungistamiseen” ja tähän liittyen sen paikallisen ominaislaadun muuttamiseen. Rajojen hävittäminen, kaupungistaminen ja urbaani paikallisuus liittyvät yhteen.

Suvela kaupunkina ja lähiön vastakohtana

Patrik Otrase työssä on kuvattu Suvelan nykytilaa, joka hahmottuu lähiömäisenä. Vuoden 2009 Suvelassa kielteisiä piirteitä olivat muun muassa rakennusten yksitoikkoisuus, suuret pysäköintialueet keskeisillä paikoilla, liiallinen avoimuus, kaupunkitilan hahmottamisen vaikeus ja kaupungin kohokohtien puuttuminen. Myönteiset piirteet, kuten vihreys, maisemalliset arvot ja sisäisten raittien toimivuus olivat nekin lähiölle ominaisia.⁷⁰ Kehittämis ehdotuksissa lähiömäisyys pyritään hävittämään ja luomaan Suvelasta kaupunkimainen asuinpaikka.

Kysymys kaupunkimaisuudesta kytkeytyy urbaanin käsitteen erilaisiin merkityksiin, erityisesti kaupunkiin sosiaalisena ja fyysisenä muotona. Näitä kuvatessaan Mervi Ilmonen on huomauttanut myös siitä, että kaupunki ja lähiö on mielletty pitkälti toistensa vastakohtiksi.⁷¹ Tämä vastakohtaisuus ansaitsee lähemmän tarkastelun siksi, että sen avulla voidaan tulkita Suvelan kehittämis ehdotusten jossain määrin monitahoista kaupunkimaisuus korostusta.

Lähiöihin liitetyn kielteisen mielikuvan varhaisempaa syntyä selventää Irene Roivaisen tutkimus Helsingin sanomien lähiökirjoittelusta. Hänen mukaansa suhtautumisessa lähiöön tapahtui ”sisällöllisesti dramaattinen käänne 1960-luvun lopulla”, erityisesti vuodesta 1968. Tuolloin lähiötä alettiin tarkastella anomaalisena yhdyskuntana ja artefaktina, joka rikkoi perinteisen kaupungin ja maaseudun vastakkainasettelun.

⁶⁸ Viirkorpi 1997, 19–20.

⁶⁹ Karjalainen 2004, 8–10, 14–15.

⁷⁰ Otrane 2009, 15–19.

⁷¹ Ks. Ilmonen 2010a.

Lähiö ei siis ollut perinteistä kaupunkia mutta ei myöskään maaseutua; se sijoittui kaupunkimaisuuden marginaaliin. Roivainen katsoo (Rob Shieldsiin viitaten), että kyse on tällöin nimenomaan myöhemmästä, sosiaalisesta määrittynoisyydestä: ”spati-aalisena ilmiönä lähiö tuli rikkoneeksi kulttuuristen binaarioppositioiden varaan järjestyneen todellisuuden”, toisin sanoen maaseutu–kaupunki-vastakkaisuuden. Tätä Roivainen kutsuu modernin projektin sosiaaliseksi vaiheeksi. Sitä edeltäneessä arkkitehtonisessa vaiheessa lähiöt sijoittuivat vielä vanhan kulttuurimaiseman jatkeeksi.⁷²

Nykykeskustelussa lähiö ei ole niinkään kaupungin ulkopuolinen kategoria kuin paikka josta puuttuu oikeanlaisia urbaaneja kvaliteetteja. Kun lähiö on jo ”tuotu” (tai joutunut) kaupungin yhteyteen ja sisään, se muodostaa eräänlaisen urbaanin häiriötilan. Lähiön vastakohtana on siis toiminnoiltaan sekoittunut, tiivis ja keskustamainen kaupunki: ”Kantakaupungista asunnon ostaneet eivät osta vain tehokkaasti suunniteltuja neliötä, vaan tilallista pääomaa”.⁷³

Toisaalta Suvelaan ehdotetut ”kaupunkimaiset” piirteet ovat kiinnostavasti monitulkintaisia: niihin sisältyy myös kylämaisyyttä ja pienimuotoisuutta, ei pelkästään kivi-kaupunkien keskustojen korttelimittakaavaa. Ikään kuin jotakin alkuperäisestä lähtökohdasta olisi haluttu säilyttää. Tältä kannalta epätydyttäväksi katsotun ”lähiömaisyyden” vaihtoehtoja voi etsiä myös kaupunki–lähiö-vastakkaisuuden ulkopuolelta. Välineeksi tähän tarkoitukseen voidaan käyttää niin kutsuttua semioottista neliötä eli Greimasin neliötä (kuva 13).⁷⁴ Sen rakenne voidaan kuvata seuraavasti. Liikkeelle lähdetään tunnetusta vastakohtaparista joka koostuu *käsitteestä* ja *vastakäsitteestä*. Tässä tapauksessa tällaisia ovat ”kaupunki” ja ”lähiö”. Neliön diagonaalien kautta muodostetaan vastakkaisiin alakulmiin kummallekin uusi vastakohta, käsitteelle *ei-käsite* ja vastakäsitteelle *ei-vastakäsite*, siis ”ei-kaupunki” ja ”ei-lähiö”.

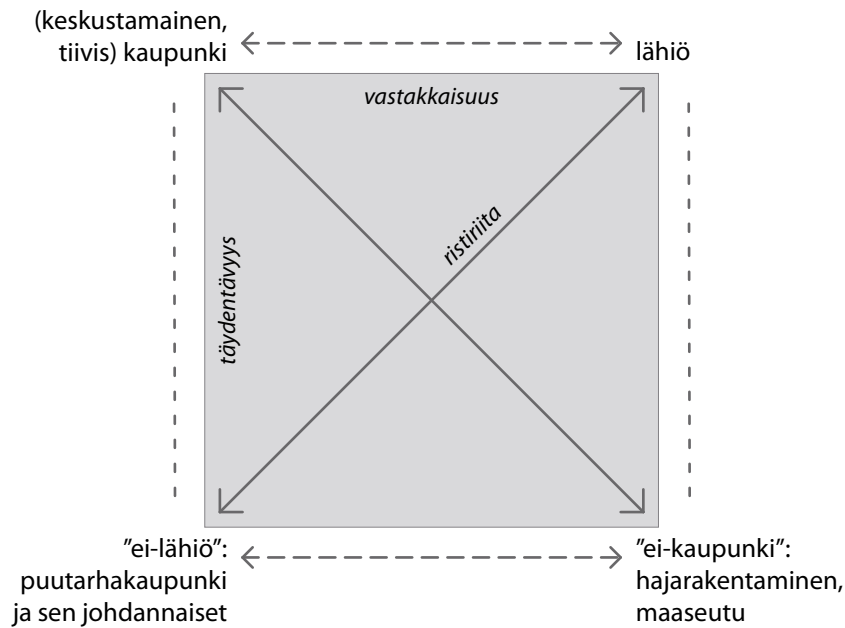
Tämän jälkeen jää tulkittavaksi, mitä ”ei-kaupunki” ja ”ei-lähiö” tarkoittavat. Ei-lähiön merkitystä voidaan hakea esimerkiksi puutarhakaupungista, joka pyrki aikanaan yhdistämään kaupungin ja maaseudun parhaat puolet, mutta jota Suomen lähiöiden varhaiskaudella edusti myös Tapiola⁷⁵. Nykyisempinä johdannaisina voidaan ajatella esimerkiksi matala ja tiivis tyyppistä rakentamista, joka pyrkii tarjoamaan vaihtoehdon keskustamaiselle kaupungille. Vastaavasti ”ei-kaupungin” voi tulkita tarkoittavan sellaisia maaseutumaisia tai hajakarakentamisen vaihtoehtoja, joilta puuttuvat fyysisen urbaanit kvaliteetit. ”Ei-kaupungin” merkitykset jäävät tässä tarkastelussa kuitenkin vaihteleviksi, säilyltään toisinaan myönteisiksi (luonnonläheinen omakotiasuminen) mutta useimmiten kielteisiksi (esimerkiksi kaupunkirakenteen hajoaminen tai hallitsematon yhdyskuntarakenne).

⁷² Roivainen 1999, 56–59, 122; Shields 1991, 30–46. Roivaisen tutkimuksen lähtökohtana on Helsingin Sanomien arkistoitu lähiökirjoittelu vuosilta 1968–93 sekä tätä edeltävä arkistoinaton lähiökirjoittelu vuosilta 1955–67.

⁷³ Kestävä kaupunki 2011.

⁷⁴ Greimas 1983, 67–91.

⁷⁵ Myös Roivainen on sisällyttänyt lähiökirjoittelun analyysiinsä Tapiolan, mutta nimenomaan tavoittaakseen *ongelmakeskeistä lähiökirjoittelua edeltävän vaiheen*. Tapiola ei kategorisoitunut lähiöksi muuten kuin osa-alueidensa osalta eikä sisältynyt Helsingin Sanomien arkistoiimaan (asuma)lähiökirjoittelu vuosilta 1968–93 aineistoon. Roivainen 1999, 31–33. Lähiö-sanaa käytettiin alun perin myös Tapiolaa koskevassa, sillä historiallinen Tapiola koostuu Tapiolan keskuksesta sekä läntisestä, pohjoisesta ja itäisestä lähiöstä.

Kuva 13. Urbaaniuden merkitysulottuvuuksien analysointia A. J. Greimasin semioottisen neliön avulla.

Neliön pystysuorille sivuille voidaan myös antaa erityiset merkityssisällöt, sillä vasemmat ja oikeat nurkat keskenään ovat *täydentäviä* pareja. Neliön vasemman sivun tiivis kaupunki ja puutarhakaupunki edustavat ”kaupunkimaisen” erilaisia kategorioita. Neliön oikea sivu kuvaisi tällöin kaupunkimaisuuden ulkopuolelle tavalla tai toisilla jääviä vaihtoehtoja: lähiötä mielikuvien ”epäkaupunkina” ja hajarakentamista järjestymättömänä väljyytenä. Tällaisen vastakkaisuuden voi katsoa sisältyvän myös Espoon keskuksen kehittämisohjelmaan. Siinä Suvela kuuluu niihin Espoon keskuksen alueisiin, joiden toivotaan tulevaisuudessa edustavan ”kaupunkimaisuutta”, toisin sanoen neliön vasemmalle sivustalle. Toisaalta myös kehittämisohjelman kaupunkimaisuuden vastakohtana ”paikallisiksi” kutsumat alueet, kuten Kuninkaantien ja tuomiokirkon ympäristö sekä Kaupunginkallion ja Tuomarilan entiset huvila-alueet, voisivat neliössä kuulua ”ei-kaupungin” kategoriaan, tällöin erityisesti myönteisessä merkityksessä.

Kuvattu jäsenitys ei mitenkään automaattisesti määritä yksilöllistä kokemusta kaupungista ja lähiöstä. Neliön yläsivua voitaisiin tulkita myös Pasi Mäenpään avaran urbaanin käsitteen valossa. Avara urbaani pyrkii tavoittamaan sen, miten kaupungin vallitseva ristiriitainen todellisuus sisältyy sellaisenaan suomalaisten kaupunkikokemuksiin – selvimmin varmaan niiden, jotka ovat itsekin kasvaneet lähiöissä. Toisaalta vaikka ei olisikaan mielekästä tarkastella keskustamaista tiivistä kaupunkia ja lähiötä toistensa vastakohtina, ei tämä tarkoita sitä ettei Suvelan fyysistä ympäristöä kannattaisi kehittää. Voi kuitenkin pohtia, onko keskustamainen kaupunki ainoa vaihtoehto.

Suvelan uusi paikallisuus

Suvela olisi siis kehittämis ehdotuksissa kaupunkia, jolla kuitenkin olisi paikallinen ominaisluonne. Sen kannalta tärkeitä elementtejä ovat ”Suvelan sydämen” muodostama uusi keskus, jalankulkuvyöhyke toreineen, urbaanit kohtaamispaikat, palvelut ja uudet yksilölliset omistusasunnot. Tällainen paikallisuus on osa attraktiivisuutta, jolla tavoitellaan Suvelan sosiaalisen rakenteen muutosta ja samalla monikulttuurisuuden sulauttamista osaksi urbaania kokonaisratkaisua. Näin synnytetään kuitenkin gentrifikaatiota, ja paikallisuus voidaan siksi ymmärtää erityisesti uusliberalismin näkökulmasta.⁷⁶ Tältä kannalta voi ymmärtää myös aluerajojen hävittämisen, sillä tarkoitus on houkutella Suvelaan ulkoisia toimijoita. Heitä voisi kiinnostaa kulttuurikeskus, kansainvälinen koulu tai muu ”huomiorakennus”.

Uusliberalismissa kaupunginosien kehittäminen liittyy kaupunkien väliseen kilpailuun suurista investoinneista ja globalisaation tuottamista rahavirroista. Kaupunkien brändäys ja markkinointi (*city/place marketing, place promotion*) pyrkivät tuottamaan paikallisia nähtävyyksiä, muokkaamaan paikallista identiteettiä ja vaikuttamaan kuluttajien mielikuviin. Keinoja ovat muun muassa huomiota herättävät rakennus- ja infrastruktuurihankkeet, urheilu- ja kulttuuritapahtumat ja myös historiallisten ympäristöjen hyödyntäminen. Myös ”luovan luokan” houkuttelevuus kaupunkeihin perustuu talouden edistämiseen.⁷⁷ Taustalla on myös oletus siitä, että fyysinen muutos edistää taloutta ja välillisesti edelleen yhdyskunnan vaurautta.⁷⁸

Suvelan kehittämis ehdotuksissa on vaihtelevasti tukeuduttu nykyisen ympäristön säilyttämiseen. Brändäämisen kannalta kehittäminen on kuitenkin varsin epähistoriallista, erityisesti kun tavoitteena on lähiömäisyyden jälkien hävittäminen. Paikallisuutta luotaessa ei ole haluttu korostaa nykyisen Suvelan piirteitä vaan tuottaa uudenlaista markkinoitavaksi kelpaavaa paikallisuutta. Tähän suuntaan viittaa myös ajatus luopua Suvelan nimestä. Sagerin mukaan uusliberalismia onkin kritisoitu sillä perusteella, että kaupunkien pyrkimys erilaistumiseen johtaa tosiasiasa yhdenmukaistumiseen. Samoin kaupunkitilan voimakasta muokkaamista on syytetty paikallisten merkitysten kadottamisesta.⁷⁹

Paikallisuus on siis luonteeltaan varsin *ohjelmallista* ja ilmentää enemmän Suvelaan kohdistuvia tulevaisuudenodotuksia kuin historiaa. Tässä mielessä kysymys ei ole historiallisesta kerrostumisesta vaan pikemminkin aluerakentamisesta, jossa hävitettäisiin Suvelan lähiömäiset piirteet. Espoon keskuksen kehittämisohjelmassa on varattu paikka lähinnä vanhemmalle historialle, sellaisille paikoille kuin Kuninkaan tien ja tuomiokirkon ympäristö, mutta ei 1970-luvun lähiörakentamiselle. Tulevaisuusprojektiio saa kehityksen näyttäytymään ristiriidattomana. Tähän ristiriidattomuuteen sisältyy myös näkemys alueen uudenlaisesta identiteetistä ja yhteisöllisestä

⁷⁶ Sager 2011, 154–155.

⁷⁷ Sager 2011, 154–159.

⁷⁸ Sager 2011, 172–173.

⁷⁹ Sager 2011, 157–158.

elämästä. Suvelan uusi paikallinen identiteetti joka rakentuisi urbaanin attraktiivisuuden, monikulttuurisuuden ja jossain määrin kylämäisen kaupunkirakentamisen varaan.

Kysymystä identiteetistä voi selvittää Anssi Paasin käsitteellisen erottelun avulla. Paasi erottaa toisistaan *alueen identiteetin* (identity of a region) ja *alueellisen identiteetin* (regional identity). Edellinen liittyy institutionalisoitumiseen, jossa alue muotoutuu sosiaalisine rakenteineen, vakiintuu aluesysteemin osaksi ja erottuu muista alueista. Samalla luodaan ja uusinnetaan tietoisuutta ja mielikuvia alueesta. Alueellinen identiteetti puolestaan kuvaa alueella asuvien ihmisten elämäkokemuksia, tietoisuutta alueesta ja tapaansa puhua alueesta. Edelleen alueellinen identiteetti liittyy siihen, miten asukkaat kokevat olevansa ”me” suhteessa ulkopuolisiin.⁸⁰ Kehittämissuhteista ilmenevä pyrkimys uudistaa ulkopuolelta nähtyä Suvelan identiteettiä voidaan Paasin tarkastelukehikossa liittää nimenomaan alueen identiteettiin. Tämä tulevaisuusprojekti vuorostaan toimisi pohjana tulevalle Suvelan uudelle alueelliselle identiteetille, joka kuitenkin riippuu viime kädessä paikallisista toimijoista ja asukkaista. Monikulttuurisuus mutkistaa kysymystä Suvelan alueellisesta me-hengestä. Alueellisen ja monikulttuurisen identiteetin välisestä ristiriidasta ei siten pääse eroon vain Suvelan ”kaupungistamisella” ja Suvelan sydämen rakentamisella, vaan ongelma palautuu asukkaiden ja asukasryhmien suhteisiin. Voidaanko *suvelalaisuuden ideaalista yhteisöä* synnyttää ja ylläpitää niillä tosiasiallisilla yhteisöillä, jotka alueella tulevat olemaan?⁸¹

⁸⁰ Paasi 1996, 35–36.

⁸¹ Myös jako ideaalisiin (ideal) ja tosiasiallisiin (factual) yhteisöihin on Anssi Paasilta. Ideaaliset yhteisöt ilmenevät siinä miten alueesta puhutaan ja kirjoitetaan ja miten alueen identiteettiä ylläpidetään. Tosiasialliset yhteisöt ovat niitä joihin todella osallistutaan, ja jotka voivat myös uusintaa alueellisuutta. Paasi 1996, 36–37.

8 Kysymys yhteisöllisyydestä

Alueellisuus ja yhteisöllisyys osaksi vastakohtaisina

Siinä missä aluerajaus vaikuttaa yhdyskuntarakenteen kannalta luontevalta – ja tällöin puhutaan nimenomaan suomalaisista 1950–70-lukujen lähiöistä – ei ole lainkaan yhtä selvää, että asuinalueen väestö muodostaisi myös yhteisön. Kuitenkin tällainen oletus tai tavoite on usein esitetty. Sen taustaa voidaan jäljittää monesta lähteestä: ensinnäkin niistä 1930–40-lukujen hyvin konkreettisista ja ohjelmallisista ideoista, jotka pohjustivat lähiörakentamisen kautta ja esittivät lähiöille ihanteellisen yhdyskuntarakenteen; toiseksi tieteen ja tutkimuksen traditioista ja kolmanneksi lähiöprojekteissa syntyneistä käytännöistä. Tässä yhteydessä pohdinnan kohteena on erityisesti kysymys alueellisuudesta ja yhteisön luonteesta.

Perinteisen lähiökehittämisen hankkeissa asuinalueilla esiintyi sosiaalisia ongelmia ja huono-osaisuutta. Yhteisöllisyyden ajatus lähti tältä pohjalta: se määrittyi alueellisen rajauksen kautta, ja alue tarjosi myös ratkaisumallin. Sosiaaliseen kehittämiseen päädyttiin ”korjaushankkeita rikastamalla”, toisin sanoen liittämällä sosiaaliset hankkeet fyysiseen korjaamiseen. Siihen velvoitti osaltaan ARA myöntäessään rahoitusta kiinteistöjen korjauksiin. Näin saadut sosiaalisen kehittämisen resurssit olivat kuitenkin niukat.⁸² Tällainen asetelma vallitsi myös Suvelan Sofy-projektissa, jonka vaikutusten jälkeinpäin todettiin olleen enemmän fyysisiä kuin sosiaalisia.⁸³ Myös valtakunnallisen lähiöohjelman hankkeissa fyysinen ja sosiaalinen liittyivät toisiinsa.⁸⁴

Osara ja Viirikorpi katsoivat lähiöiden kohtalon olleen 1990-luvulla ”vahvasti sidoksissa miten modernille elämäntavalle ja sen ytimenä olevalle palkkatyöläisyydelle käy yhteiskunnan rakennemuutoksissa.” He viittasivat tällöin myös Matti Kortteisen

⁸² Viirikorpi 1997, 6, 11–15, 72–73.

⁸³ Vuorela, Suonoja & Hirvonen 1994, 15–16. Tuloksina Suvelassa olivat mm. mallikorttelin saneeraus, hidaskadun toteutus, koulun ja päiväkodin pihojen rakentaminen, puistosuunnitelman teko sekä lääkäri-asema, apteekki ja ravintola lähipalvelukeskukseen.

⁸⁴ Nupponen 2001, 94–97.

ajatukseen lähiöstä palkkatyövoiman varastona ja nukkumapaikkana.⁸⁵ Erityisenä haasteena oli työttömyys, joka ajoi osan asukkaista palkkatyön ulkopuolelle. Tällöin lähiöissä olisi tarvittu ”palkkatyön kulttuurille vaihtoehtoja ja riittävän elinvoimaita kulttuuria toiminta-areenoineen ja sosiaalisine muodostelmineen niin, että palkkatyön ulkopuoliset asukasryhmät löytäisivät niissä oman hyvinvointinsa kannalta tarpeellisia osallisuuksia.”⁸⁶ Yhteisöllisyys liittyi siis myös tarjottuihin mahdollisuuksiin, ja tässä välineenä toimi myös rakennettu ympäristö asukastiloineen.

Yhteisöllisyyden alueellinen perusta on kuitenkin monitahoinen kysymys, ja on myös sille vastakkaisia näkökantoja. Ajatus suuren kaupungin anonymiteetista ja heterogeenisyydestä (yhteisöllisyydelle vastakohtaisina) on vanha, ja siltä kannalta viitataan usein Louis Wirthin kirjoitukseen ”Urbanism as a way of life” (1938).⁸⁷ Pohdinnassa on kuitenkin helppo ajautua tietynlaiseen kehämäisyyteen, sillä asumalähiön tarjoaman uudenlaisen orgaanisen kaupunkimuodon tarkoitus olikin juuri poistaa suurkaupunkien kasvun ongelmia ja luoda yhteisöllisyydelle otollinen ympäristö. Tällaista kaupunkia kehiteltiin muun muassa Britanniassa 1940-luvulla, ja nämä ideat omaksuttiin myös meille. Suomessa varsinaisia lähiöitä edelsivät muun muassa pienet teollisuustaaajat asuinalueineen. Niissä paikallinen yhteisöllisyys saattoi rakentua työn varaan. Varsinaiset lähiöt muodostuivat kuitenkin lähinnä asuinalueiksi ilman tällaista tuotannollista lähtökohtaa. Nykyiseen keskusteluun kaupungin sosiaalisista suhteista on vaikuttanut myös lisääntynyt liikkuvuus ja sähköinen viestintä. Näin ollen lähiön tai asuinalueen yksikköluonne ei enää säätelisi yhteisöllisyyttä. Thomas Sieverts on katsonut, että nykyistä kaupunkimuotoa luonnehtivassa ”välikaupungissa” sosiaaliset suhteet ovat muuttuneet *ambivalenteiksi tilallisiin järjestelyihin nähden*.⁸⁸ Ajatuksia verkostokaupungista ja kaupungin muuttuneista käyttötavoista ovat kehittäneet monet muutkin.

Tätä taustaa vasten on kuitenkin merkittävää, ettei yhteisöllisyyden ajatus ole hävinnyt, ja että esimerkiksi Suvelan kehittämisehdotuksissa siihen kiinnitetään paljon huomiota. Esittämässäni kolmijaossa yhteisöllisyys voidaan liittää perinteisen lähiökehittämisen ohella myös kahteen muuhun näkökulmaan, monikulttuurisuuteen ja uusliberalistiseen suunnitteluun. Monikulttuurisuuteen on liitetty etnisen yhteisön ajatus, joka kuitenkin ei ole lähtökohdiltaan kovin selkeä, kuten jäljempänä ilmenee. Uusliberalismin suhde yhteisöllisyyteen vaikuttaa vieläkin ristiriitaisemmalta. Sagerin mukaan uusliberalismin on katsottu suhtautuvan kollektiiviseen identiteettiin kielteisesti verrattuna tavoiteltuun kuluttajien ja veronmaksajien yksilölliseen

⁸⁵ Osara & Viirikorpi 1995, 9–11. Modernin elämäntavan merkitysulottuvuuksia olivat 1) palkkatyöläisyys, 2) hyvinvointivaltion asiakkuus ja alamaisuus, 3) suuri sosiaalinen ja alueellinen liikkuvuus, 4) elämanalueiden erillisyys ja ristiriitaisuus (työ, harrasteet, kyläileminen), 5) perhekeskeisyys ja 6) vapaus ja yksilöllisyys ihanteena.

⁸⁶ Osara & Viirikorpi 1995, 49.

⁸⁷ Wirth 1938, passim. Ks. myös Ilmonen 2007, 17–18. Ilmonen tarkastelee kerrostaloasumisen yhteisöllisyyttä. Hän huomauttaa, että kaupunkikeskustelussa murehditaan kerrostaloalueiden yhteisöllisyyden puutetta, mutta omakotialueiden yhteisöllisyyden puutteesta ei olla vastaavasti huolestuneita. Myös Juha Kääriäinen on katsonut yhteisöllisyyskeskustelun yhdeksi lähtökohdaksi sosiaaliekologien näkemykset sosiaalisten suhteiden hajoamisesta, anomisuudesta ja ihmisten välisen solidaarisuuden puutteesta. Kääriäinen 1987, 133.

⁸⁸ Sieverts 2003, 70.

identiteettiin.⁸⁹ Kuitenkin yhteisöllisyyttä on myös korostettu uusliberalistisista lähtökohdista.

Uusliberalismin kannalta kiinnostavaksi osoittautuu Peter Millerin ja Nikolas Rosen laaja kysymyksenasettelu, joka sivuaa myös yhteisökysymystä. Niin kutsuttua hallintamentaliteettia⁹⁰ käsittelevässä teoksessaan *Miten meitä hallitaan* he esittävät, että yhteisö liittyy kollektiivisten suhteiden uudelleenahmottamiseen niin, että ”sosiaalisen” merkitys on vähentynyt ja ”yhteisön” merkitys kasvanut.⁹¹ Tällä kehityksellä on oma historiansa. Kirjoittajien mukaan yhteisö alkoi 1960-luvulla edustaa kadonnutta autenttisuutta ja yhteenkuuluvaisuutta, johon assosioitiin muun muassa lähiöiden ja ghettojen asukkaiden byrokratiaan kohdistama kritiikki. Tämä vastarinnan kieli siirtyi kuitenkin asiantuntijoiden puheeseen: ”yhteisöistä tuli tutkittavia, kartoitettavia, luokiteltavia, dokumentoitavia ja tulkittavia vyöhykkeitä – –”. Kyse ei kuitenkaan ole vain siitä, että yhteisöt olisi löydetty, vaan laajemmin asioiden kielellistämisestä ja problematisoinnista, poliittisten strategioiden laatimisesta ongelmien ratkaisemiseksi sekä tutkimuksen ja asiantuntijuuden uudenlaisesta suuntautumisesta.⁹² Muutos tapahtui siis monella taholla, mutta erityisesti uusliberalistinen hallinto ryhtyi korostamaan yhteisöä hallinnan keskeisenä välineenä.⁹³

Miller ja Rose eivät siis halua sanoa, että yhteisö olisi keksitty vasta uusliberalismin myötä, vaan että siitä on tullut hallinnon kannalta tärkeää. He erottavat kolme tapaa, jolla siirtyminen sosiaalisesta yhteisölliseen on ilmennyt. Ensinnäkin, kun sosiaalinen aiemmin miellettiin kansakunnan alueellistamaksi eräänlaiseksi totaaliseksi tilaksi, nyt ajatellaan tunnettavan uskollisuutta useita eri ”yhteisöjä” kohtaan. Nämä voivat olla paikallisia mutta myös virtuaalisia. Toiseksi, yhteisöllinen määrittelee toimijat *yksilöiksi*, joiden henkilökohtaiset siteet yhteisöön saattavat olla ristiriidassa sosiaalisen edustamien ja tässä mielessä ulkoisten velvoitteiden kanssa. Kolmanneksi, suhde yhteisöön näyttäytyy uudessa ajattelutavassa suurempana ja luonnollisempana kuin suhde kansalaisuuteen laajemmassa yhteiskunnassa. Siitä huolimatta yhteisöllisyyttä tuotetaan erityisillä ”identifikaatioprojekteilla”, toisin sanoen ohjelmallisesti ja narratiivisesti, sillä ”uskollisuutemme kutakin tällaista erityistä yhteisöä kohtaan on jotain, josta meidät täytyy tehdä tietoisiksi.”⁹⁴

Terttu Nupponen on korostanut hallinnan näkökulmaa jo käsitellessään 1990-luvun lähiöprojekteja. Toiminnan luonteeseen kuului osallistuvien toimijoiden moninaisuus sekä julkisen ja yksityisen sektorin rinnakkaisuus, mikä merkitsi myös monia vaikuttamisen ja erityistiedon muotoja. Edelleen se ilmeni ”hallintamielisenä vaikuttamisena”, jossa toiminta oli vapaaehtoista, enemmän hyötyihin ja etuihin kuin

⁸⁹ Sager 2011, 149–150.

⁹⁰ Kirjoittajien mukaan hallintamentaliteetti ei paikannu mihinkään yksittäiseen tahoon eikä erityisesti valtioon, se ylittää sellaiset kategoriset jaot kuin henkilökohtainen–taloudellinen–yhteiskunnallinen tai julkinen–yksityinen, ja lisäksi siinä kytkeytyvät toisiinsa rationaliteetit ja teknologiat sekä toisaalta paikallinen ja ei-paikallinen. Miller & Rose 2010, 33–36 ja passim.

⁹¹ Miller & Rose 2010, 129–139.

⁹² Miller & Rose 2010, 130–131, lainaus s. 131.

⁹³ Miller & Rose 2010, 32–33.

⁹⁴ Miller & Rose 2010, 132–135, lainaus s. 135.

valvontaan ja pakottamiseen perustuvaa.⁹⁵ Jo edellisten osioiden perusteella voi otaksua, että perinteisen lähiökehittämisen alueellisuus ei ollut lähtökohdiltaan yhteisöperustaista. Pikemminkin kehittämiseen sisältyi käsitys asukkaista projektialueen piiriin kuuluvina kansalaisina. Muutos kohti yhteisökorostusta alkoi 2000-luvun alkuvuosikymmenenä ja liittyi toisaalta kaupunkikulttuurin nousuun (ruohonjuuritason yhteisöt), toisaalta maahanmuuttoon (etniset yhteisöt). Näin yhteisöistäkin tuli osa hallinnan toimijakenttää.

Yhteisöllisyys ja maahanmuutto

Suvelassa alueellinen eriytyminen on katsottu erityiseksi haasteeksi. Maahanmuuttajaryhmien käsittäminen eriytymiskehityksen riskitekijäksi on voinut vaikuttaa niin, että Suvelan kehittämisohdotuksissa korostetaan monikulttuurisuuden positiivisia vaikutuksia ja yhteisöllisyyttä.

Yleisesti katsoen asuinalueiden eriytymisessä ei ole kysymys vain ”white flight” ilmiöstä suorana reaktiona maahanmuuttajiin. Katja Vilkama esittää pääkaupunkiseutua koskevassa tutkimuksessaan kolme eriytymisen skenaariota. Ne perustuvat pääkaupunkiseudun empiirisen aineiston ohella niihin teorioihin, joita maahanmuuton vaikutuksista on esitetty. Vain yhdessä skenaariossa kantaväestö muuttaa asuinalueelta ulos maahanmuuttajia koskevien kielteisten kokemusten ja alueen tulevaisuutta koskevan huolen vuoksi. Tällainen muutto kiihtyisi etenkin talouden elpyessä taantuman jälkeen. Vaihtoehtoisessa toisessa mallissa taloudellinen nousu jo itsessään lisäisi kantaväestön poismuuttoa. Eriytymistä aiheuttaisi tällöin poistuman korvautuminen maahanmuuttajataustaisilla. Kolmanneksi on mahdollista, että alueesta muodostuu maahan saapuvan väestön läpikulkupaikka. Tässä vaihtoehdossa kantaväestön ulosmuutto ei kiihtyisi merkittävästi, mutta kantaväestö kuitenkin vähenisi asumisuralla etenemisen ja luonnollisen poistuman kautta.⁹⁶

Suvelassa maahanmuuttajien osuus asukkaista on kasvanut erityisesti kymmenen viime vuoden aikana ja lähenee nyt jo neljäsosaa.⁹⁷ Eriytymisen riski on siis kasvanut ja on mahdollisesti hyvinkin todellinen. Silti kehittämisohdotuksissa ei tuoda monikulttuurisuutta esiin ongelmana vaan ensisijaisesti voimavarana. Positiivisen korostamiseen ei sinänsä tarvitse etsiä kovin syviä syitä, tavoitehan on parantaa alueen imagoa. Silti näyttäisi ristiriitaiselta, että monikulttuurisuus toimisi ratkaisukeinona tilanteeseen, jonka syntyyn se on ollut vaikuttamassa. Toinen vastaava epäsuhta syntyy jo aiemmin mainitusta sosiaalisen statuksen noston ja yhteisöllisyyden lisäämisen rinnakkaisuudesta. Voidaan kuitenkin ajatella, että *perustana näille yhdistelmille on nimenomaan idea useista erillisistä yhteisöistä*. Gentrifikaation tuottamalle sosiaaliselle kerrostuneisuudelle tehdään tilaa sillä, että yhteisöt elävät rinnakkain toisistaan riippumatta. Edelleen kun yhteisöt ”ilmentävät itseään” yksilöidensä kautta,

⁹⁵ Terttu Nupponen 2001, 32–33.

⁹⁶ Vilkama 2011, 189–191.

⁹⁷ Vieraskielisten osuus vuonna 2010 oli 22,3 prosenttia. Hirvonen 2011, 10–12.

esimerkiksi harjoittamalla etnistä kulttuuriaan tai perustamalla basaarimyymälöitä, syntyy paikallisuutta alueelliseksi vetonaulaksi.

Kehittämisehdotuksissa ei ole tehty eroa työperäisen ja humanitaarisen maahanmuuton välillä.⁹⁸ Näin monikulttuurisuuteen voidaan yleistävästi assosoida myös uratietoinen ”kansainvälisyys”, joka ilmenee erityisesti koulua koskevinä ideoina (jää epäselväksi, onko alueen maahanmuuttajataustaisilla itsellään mitään roolia tässä toiminnassa, ellei sellaiseksi katsota lasten ja nuorten koulunkäyntiä). Suvelan kehittämisehdotuksissa ilmenevät siis rinnatusten kansainvälinen kaupunkimaisuus ja paikallinen yhteisöllisyys.

Yhteisöllisyys voidaan integraatiokeskustelussa paikantaa erityisesti nk. sosiaaliin integraatioon. Miikka Pyykkönen toteaa, että maahanmuuttajien integraatiosta puhutaan kahdessa merkityksessä. Rakenteellinen integraatio on tulemistä osaksi yhteiskunnan rakenteita. *Sosiaalinen integraatio puolestaan liittyy arkiseen vuorovaikutukseen*. Tässä Pyykkönen viittaa John W. Berryyn, jonka akkulturaatiomallin mukaan ”vähemmistöjen edustajien arvioidaan olevan integroituneita, mikäli he arvostavat sekä omaa etnistä ryhmäänsä että tuntevat yhteenkuuluvuutta muihin uuden elinympäristön ryhmiin, ennen kaikkea sen valtaväestöön.” Edelleen Pyykkönen viittaa John Rexin ideaaliin monikulttuurisesta yhteiskunnasta, jossa julkisen sfäärin on oltava yhteisten arvojen aluetta, ja kulttuurivähemmistöille annetaan vapaus harjoittaa omaa kulttuuriaan ja elää arvojensa mukaan yksityisen sfäärissä, kuten perheissä, suvuissa ja alueellisissa etnisissä yhteisöissä.⁹⁹

Pyykkönen käsittelee myös maahanmuuttajayhteisöjen luonnetta. Hänen mukaansa etnisyys on liian karkea maahanmuuttajien toiminnan luokitteluperusta, vaikka onkin yleistä, että maahanmuuttajien yhdistykset pyrkivät ylläpitämään yhtä kulttuuria ja etnistä identiteettiä.¹⁰⁰ Hänen laatimassaan yhdistysten typologiassa etniskulttuuriset yhdistykset ovat vain yksi vaikkakin yleisin tyyppi. Etenkin nk. kotouttamisyhdistykset toimivat kuitenkin *ilman* vahvaa etnistä tai kulttuurista suuntautumista kaupunkien julkisen kotouttamistyön jatkeena.¹⁰¹ Pyykkönen pohtii myös, miksi etnisyys näyttää niin houkuttelevalta yhteisöllisyyden perustalta. Syynä voi olla se, että valtaväestö mieltää vähemmistöt ”etnisinä” suhteessa itseensä ja lisäksi tarkastelee etnisiä yhteisöjä ”alemmalla kehitystasolla olevina mekaanisen solidaarisuuden Gemeinschaft-yhteisöinä, jonka vaiheen kansalliset yhteisöt ovat jättäneet taakseen organisoituessaan kansallisvaltioiksi.”¹⁰²

Suvelan ulkomaalaistaustainen väestö muodostuu varsin monista ryhmistä, joiden suhde valtakulttuuriin vaihtelee todennäköisesti paljon.¹⁰³ MOVE-hankkeen maahanmuuttajien työpajoissa tehtiinkin etniselle erottuvuudelle vastakkainen havainto. Haastatellut somalitaustaiset vastaajat kiinnittivät paljon huomiota

⁹⁸ Oletettavasti merkittävä osa Suvelan ulkomaalaistaustaisesta väestöstä edustaa kuitenkin työperäistä maahanmuuttoa. Kai Fogelholmin sähköpostiviesti 19.11.2012.

⁹⁹ Pyykkönen 2007, 38–39.

¹⁰⁰ Pyykkönen 2007, 42–48.

¹⁰¹ Pyykkönen 2007, 76, 80, 105–198.

¹⁰² Pyykkönen 2007, 75–76.

¹⁰³ Suvelan etnisistä taustoista ks. Hirvonen 2011, 12, kuva 2.7.

alueellisiin yhteistiloihin ja toimintamahdollisuuksiin, toisin sanoen asennoituivat alueen kehittämiseen pikemminkin perinteisen lähiökehittämisen hengessä kuin etnisestä lähtökohdasta. Toki toiveen taustalla oli myös somalinaisten rooli kotiäiteinä ja asuinalueen päiväaikaisina käyttäjinä.¹⁰⁴

Mielenkiintoinen piirre etniskulttuurisissa yhteisöissä on toiminnan kohdistuminen erityisesti lapsiin ja nuoriin. Pyykkösen mukaan tämä heijastaa vanhempien omaa ”kulttuurinkadottamispelkoa”.¹⁰⁵ Nuoret ovat myös asuinalueprojekteissa merkittävä kohderyhmä, koska he käyttävät aktiivisesti aluettaan sekä koululaisina että vapaa-ajan toimijoina. MOVE-hankkeen työpajoissa nuoria koskevat kysymykset eivät kuitenkaan määrittäneet etnispohjaisesti, vaan lähinnä vanhempien huolena nuorten koulunkäynnistä ja toimintamahdollisuuksista.¹⁰⁶ Voikin ajatella nuorten olevan yksi keskeisimmistä ryhmistä, kun halutaan tukea maahanmuuttajaperheitä.

¹⁰⁴ Nupponen & Norvasuo 2012, 50.

¹⁰⁵ Pyykkönen 2007, 85.

¹⁰⁶ Nupponen & Norvasuo 2012, 24, 58.

9 Suvelan imago ja ulkoinen houkuttelevuus

Suvelan imagon rakennusaineet

Imagon parantaminen mainittiin poikkeuksetta Suvelan kehittämisprojektien tavoitteeksi. Suvelan syke klinikan mukaan asuntojen arvonnousu on edellytys sille, että yksityisiä pääomia voidaan valjastaa täydennysrakentamiseen, jolla puolestaan houkuteltaisiin varakkaampia asukkaita Suvelaan. Imago antaisi siis ratkaisevan alkusysäyksen, jolla alueen arvoa ryhdyttäisiin kasvattamaan. Asuinalueiden ulkoisesta maineesta huolehdittiin jo perinteisessä lähiökehittämisessä, mutta tällaiset markkinointipyrkimykset ovat entisestään korostaneet julkisen kuvan merkitystä kehittämisessä. On kuitenkin tarpeen arvioida kriittisesti imagon tuottamisen tavoitteita ja keinoja sekä imagon parantamisen ja alueen ”todellisen kehittämisen” välistä suhdetta. Suvelan kehittämisehdotuksia voidaan käyttää esimerkkimateriaalina ja arvioinnin kohteena.

Pasi Mäenpää on käsitellyt imagon merkitystä Helsingin kehittämisessä. Hän katsoo attraktiivisuuden tavoittelun johtuvan pyrkimyksestä välttää segregatiota, mutta tämä tapahtuu osaksi gentrifikaation avulla tasa-arvoisuudesta tinkien: ”Segregoituneen kaupungin vastakohta – ei ole enää hyvinvoiva ja tasa-arvoinen kaupunki vaan kauttaaltaan attraktiivinen kaupunki.” Toisaalta attraktiivisuuden idea perustuu siihen, ettei asumista enää tarkastella perustarpeiden tyydyttämisen vaan kuluttamisen ja elämäntavan näkökulmasta. Konkreettisten ratkaisujen sijaan kyse on kuluttajamielikuvista, jotka ovat häilyviä ja vain löyhästi sidoksissa fyysiseen todellisuuteen.¹⁰⁷ Toisaalta kuluttajamielikuvatkin perustuvat johonkin huolimatta tilapäisyydestään.

Erkki Karvosen teoksessa *Imagologia* mielikuvien häilyvyyden ongelmaa selittää relationaalisuuden periaatteella. Karvonen toteaa, että fyysiset käyttöarvotarpeet on helppo tyydyttää verrattuna sosiaalis-symboliseen käyttöarvoon, joka on imagon tavoin relationaalinen. Relationaalisuudella Karvonen tarkoittaa objektin ja sitä tarkastelevan subjektin suhdetta. Subjektin (esimerkiksi potentiaalisen uuden asukkaan) puolelta mielikuvat riippuvat hänen tulkinnastaan, kun hän tarkastelee esitettyä

¹⁰⁷ Mäenpää 2011, 57–66, 100.

kohdetta (tässä tapauksessa Suvelaa). Toisaalta taas mikä tahansa objektin materiaallinen oleminen tai toiminta voidaan käsittää esittämiseksi, sillä ”oleminen on esittämistä”. Vaikka varsinainen imagoesitys onkin ihmistekoinen ja tarkoituksella laadittu antamaan tietty vaikutelma, tavoitteellisuus ei ole esittämisen ehto, vaan esittämistä tapahtuu aina.¹⁰⁸ Tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että Suvelalla on jo valmiiksi jonkinlainen imago, joka kuitenkin vaihtelee vastaanottajasta riippuen. Toiset näkevät kukkarolleen sopivan asuinalueen lähellä luontoa ja palveluja, toiset taas kiinnittävät erityistä huomiota maahanmuuttajataustaisten määrään. Ulkopuolinen katsoo eri asioita kuin Suvelaan kotiutunut. Karvosen relationaalinen sosiaalis-symbolinen käyttöarvo vastaa siis Mäenpään ideaa elämäntapoihin liittyvistä kuluttajamielikuvista.

Kehittämisehdotuksissa uuden Suvelan imagoa rakennetaan muutaman peruspilarin varaan. Tällaisia ovat hyvä *yhteisöllisyys*, uudenlainen *kaupunkimaisuus*, paikallinen ja Espoon keskuksen *palvelutarjonta*, monipuolinen ja kohtuuhintainen *asuntotarjonta* ja myös *kansainvälisyys*. Olennaista on myös liittää Suvelan maahanmuuttajataustaiset luontevasti näihin tavoitteisiin: yhteisöllisyys on osaksi etnispohjaista, kaupunkimaisuus ja monikulttuurisuus yhdessä tuottavat kulttuuritarjontaa, palveluihin sisältyy etnispohjaista tarjontaa, ja koulun monikulttuurinen pohja hyödynnetään kansainvälisyytenä. Yhteisöllisyys ei sisällä jaettuja kulttuurisen vierauden ja erillisyyden kokemuksia tai muita kielteiseksi koettuja ilmiöitä, ja yhteisöllisen eristyneisyyden mahdollisuus sivuutetaan. Imago hyödyntää yhteisöllisyyden positiivisia merkityksiä ja monikulttuurisuutta nimenomaan kulttuurin merkityksessä.

Viirkorven mukaan jo lähiöprojekteissa (so. perinteisessä lähiökehittämisessä) kysymykset kulttuurista ja sosiaalisesta olivat jakautuneet niin, että kulttuuri liittyi kasvuun ja voimavaroihin, sosiaalisen käsite sen sijaan selkeämmin, joskaan ei yksinomaan, ongelmiin. Kulttuurin näkökulma oli kuitenkin melko heikosti esillä.¹⁰⁹ Kulttuurin nykyinen korostuminen puolestaan voidaan ainakin Sageria tulkiten liittää uusliberalismin nousuun. On puhuttu ”kulttuurisesta käännteestä”, johon sisältyvät muun muassa historiallisten keskustojen hyödyntäminen ja kulttuuritapahtumien järjestäminen.¹¹⁰ Suvelan kulttuurinen korostus voidaan asemoida tällaisen kulttuurisen käänteen jatkumoon, vaikka sen perustana ei tarvitse pitää yksinomaan uusliberalismia. Tässä mielessä Suvelan kulttuurinen imago voidaan assosoida myös gentrifikaatioon.

Suvelan imagon uskottavuus

Onko Suvelalle ehdotettu tulevaisuuden imago uskottava? Tätä hankalaa kysymystä voi purkaa tukeutumalla jälleen Karvosen analyysiin. Hän tarkastelee relationaalisuuden näkökulmasta kahta tärkeää imagodiskurssia, petollisuusediskurssia ja markkinointidiskurssia. *Petollisuusediskurssi* perustuu ajatukseen esityksen ja ulkopuolisen todellisuuden vastaavuudesta. Tällöin kysytään: vastaako esitys todellisuutta?

¹⁰⁸ Karvonen 2008/1997, 262–265.

¹⁰⁹ Viirkorpi 1997, 57, 63.

¹¹⁰ Sager 2011, 155.

Ongelmana on kuitenkin se, että kysymys voidaan ulottaa myös näennäisen todellisuuden (pseudotodellisuuden) ideaan. Tällöin objektin tapa esittää itseänsä erotetaan siitä mitä se pohjimmiltaan on. Näin ajateltuna itse todellisuus tavallaan kahdentuu ”ilmiöpinnaksi” ja ”todelliseksi olemiseksi”, jolloin todellisuus voisi valehdella tai sitä voitaisiin ymmärtää väärin. Karvonen pyrkii välttämään tällaisen platonilaisen kaksinaisuuden määrittelemällä relationaaliselta pohjalta, että näyttää–olla-erottelussa on kyse *rajallisesta perspektiivistä kohteeseen*, joka kuitenkin voidaan ymmärtää myös monien suhteissaolojen pohjalta. Ymmärryksen monipuolistuminen ei merkitse hyp-pyä pelkästä luulosta todelliseen tietoon vaan uudenlaisen, monipuolisemman käsityksen konstruoinnista tilanteesta.¹¹¹ Tämä on kiinnostava käsitys Suvelaa koskevan ongelman kannalta, koska tällöin ei tarvitse pohtia esimerkiksi monikulttuurisuuden esittämisen aitoutta sellaisenaan. Sen sijaan kysymyksen voi muotoilla seuraavasti: *ymmärretäänkö Suvelan kehittämis ehdotuksissa nykytilanne, tavoitteet ja toteutumismahdollisuudet riittävän perusteellisesti?*

Visiot ovat kuitenkin perusluonteeltaan ideaalikuvi. Siksi niiden tarkoitus on pysytellä ainakin hieman ”maankamاران yläpuolella”, vaikka ne samalla tarjoavat aineksia realistisille ratkaisuille. Tämä peruslähtökohta on otettava huomioon arvioitaessa imagoa petollisuusdiskurssin näkökulmasta. Asiaa tuntevan tulisi kyetä näkemään vision taakse, arvioimaan realismin aineksia ja tarvittaessa esittämään hankaliakin kysymyksiä. Siksi myös vision tulkitsijalle jää osa vastuusta. Tämä ongelmahan tunnetaan hyvin nykyisistä arkkitehtuurikilpailuista, joiden ”havainnekuvat” on usein esitetty viitteellisellä visuaalisella kielellä (vertaa SuvelaSURGEN voittanut ehdotus), ja ainakin kaikki asiantuntijaosapuolet tietävät sen. Relationaalisen näkökulman etuna on juuri se, ettei totuudenmukaisuutta tarvitse kysyä liian suoraan, ja että voidaan hyväksyä kehittämis ehdotusten visionäärinen luonne. Kuitenkin visiot voivat myös johtaa harhaan. Karvonenkin toteaa, että pelkän visuaalisen näköisyyden tuottaminen tulee edullisemmaksi kuin kaikinpuolisen käyttöarvon tuottaminen.¹¹²

Tästä päästään toiseen Karvosen esittelemistä diskursseista, *markkinointidiskurssiin*, joka nimenomaan nojaa vastaanottajan odotuksiin. Tällöin imagoa ei ajatella todellisuuden vaan tarpeen kuvaksi siitä, mitä subjektin oletetaan haluavan, toivovan tai tarvitsevan. Markkinointidiskurssi edustaa siten myyjän näkökulmaa suhteessa ostajaan, kun taas ostajan tehtävänä on selvittää myyjän esityksen totuudenmukaisuus.¹¹³

On melko tulkinnanvaraista, mitkä Suvelan kehittämis ehdotuksissa ovat myyjä, ostaja ja markkinointi tuote. Siinä mielessä ehdotusten tekijät ovat aina myyjäpuolella, että he joutuvat konstruimaan epävarman tulevaisuuden ja odotukset, joihin ehdotukset vastaavat. Olennaisempaa tässä on kuitenkin tarkastella, millaisiksi ”myyjän” ja ”ostajan” kuvitteelliset roolit voisivat muodostua ehdotusten sisällön perusteella. Alustavasti voi ehdottaa kahta mahdollisuutta. 1) Ensimmäisessä kyse on päätöksistä, jotka koskevat Suvelan uudistamistoimia. Tällöin voidaan ajatella, että ostajapuolena on kaupunki, joka vastaa kaavoituksesta ja osaltaan panostaa kehittämiseen. *Imagon*

¹¹¹ Karvonen 2008/1997, 267–271.

¹¹² Karvonen 2008/1997, 272.

¹¹³ Karvonen 2008/1997, 273–274.

tarkoitus on tällöin osoittaa, että esitetyt toimet ovat kannattavia ja tuottavat kaupungille hyötyä. Imago voi liittyä myös uusliberalistiseen tavoitteeseen edistää yksityisten ja julkisten toimijoiden vuorovaikutusta. Tähän viittaa imagonluonnissa ilmenevä kaupunkien markkinoinnin ja brändäyksen piirre. Myyjäpuolena voisivat silloin olla myös yksityiset rakentajat ja sijoittajat, joiden kannalta kaupungin panostus on tärkeää. Suvelalla on hyvä sijainti lähellä Espoon yhtä aluekeskusta ja suurta liikennesolmua. 2) Toissijaisesti ostajatahoina olisivat riittävän hyvätuloiset asunnontarvitsijat, joita kiinnostavat alueen todellisuus ja toteutuvat suunnitelmat enemmän kuin visiot. Heitäkin joudutaan silti houkuttelemaan lupauksilla tulevasta, koska alueen muutos vaatii oman aikansa. *Imagon tehtävänä on vakuuttaa ostajat alueen arvon säilymisestä tai jopa tulevasta noususta.* Imagon kannalta kaupungin ja asunnonostajien tavoitteet näyttäytyvät siis varsin samansuuntaisina.

Kehittämisehdotuksiin sisältyy monenlaisia epävarmuuksia ja riskejä. Näitä aiheuttavat tavoitellun muutoksen laajuus ja ajallinen kesto, taloudelliset reunaehdot ja laajan yhteistyön tarve. Odotukset suuren asuinalueen julkisen kuvan kääntämisestä nousuun, laajasta urbaanista muutoksesta, julkisesta ja asuinrakentamisesta ja palvelujen synnystä ovat jo sellaisinaan mittavia. Lisäksi uudennainen yhteisöllisyys pitäisi sovittaa mittavaan sosioekonomiseen muutokseen. Taloudelliset reunaehdot liittyvät esimerkiksi siihen, miten sijoittajat arvioivat saavutettavia hyötyjä ja mahdollisia riskejä uudisrakentamiseen ryhtymisen kannalta. Osa investoinneista jää julkisille taholle, jotka joutuvat priorisoimaan kehittämistarpeita. Myös taloussuhdanteet saattavat hidastaa rakentamista. Ajallisia riskejä tuottaa eriytymiskehityksen nopeus, jota vastaan Suvelan kehittäminen ainakin jossakin suhteessa kilpailee.

Hyvin olennainen ajallinen riski liittyy alueen sosiaalisen nousun perustaan. Asumisen mielikuvamarkkinat voivat muuttua, koska sosiaalis-symbolinen käyttöarvo on relationaalisuutensa vuoksi loputtomiin jatkuva prosessi.¹¹⁴ Tähän liittyen on syytä esittää kaksi perustavaa kysymystä:

1. Voidaanko uusimmilla kehitysehdotuksilla päätyä olennaisesti nopeampiin tuloksiin kuin aiemmalla vähittäisellä kehittämisellä, vastaavatko kaupungin saamat hyödyt riskejä ja kustannuksia, ja päästäänkö jatkuvan kehittämisen tarpeesta tällä tavalla?
2. Onko luotu mielikuva tulevaisuuden harmonisesta paikallisesta kulttuurista realistinen, vain olisiko ennemminkin hyväksyttävä todellisuuden tietynlainen ristiriitaisuus, jossa hyvin toimeentulevien määrää lisäämällä ei ole mahdollista poistaa syrjäytymisen ongelmaa?

Näiden kysymysten tarkoitus ei ole kieltää sitä, että monet Suvelan kehittämiseksi esitetyt toimet voivat olla perusteltuja. Nehän sisältävät resurssien tarjoamista paikallisille toimijoille sekä ympäristön ja palvelujen merkittävää kehittämistä. Ilmeisesti osa ideoista on lisäksi peräisin asukkaille järjestetyistä tilaisuuksista. Suurimmat kysymykset kohdistuvat toimenpiteiden perusteluihin, panostusten ja vastuiden jakamiseen, oletettuihin vaikutuksiin ja prosessin aikatauluun.

¹¹⁴ Karvonen 2008/1997, 281.

10 Suvelalle oma sydän – asukastalon paluu?

Asukastalon historialliset juuret

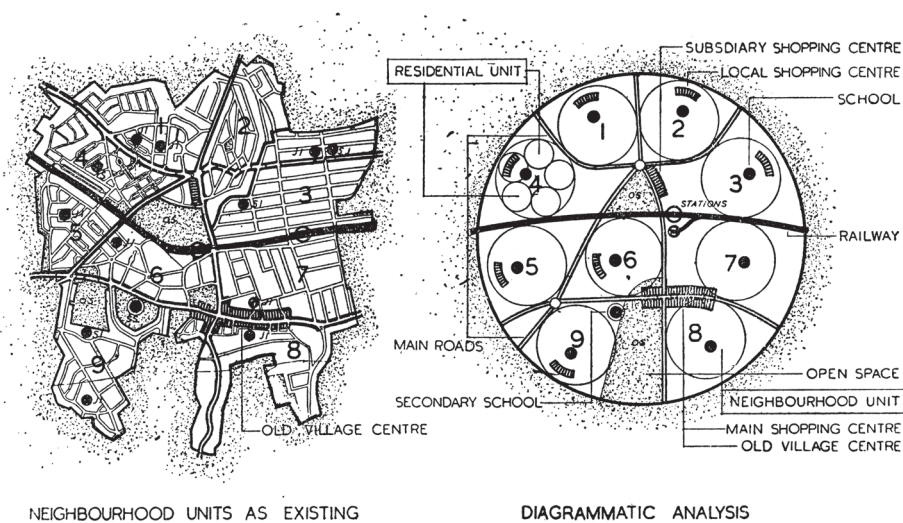
Suvelan kehittämis ehdotuksissa ilmenee vahva tarve luoda keskitetty näyttämö sekä palvelujen tarjonnalle että Suvelan arkielämällä ja yhteisöllisyydelle. Tästä syystä tarkastellaan vielä Suvelaan ehdotetun keskuksen ratkaisumalleja. Perusidealtaan tällainen keskus yhdistäisi kaupan palvelut, koulun, kulttuuritoiminnot ja yhteisölliset tilat. Jatkossa käytetään joidenkin kehittämis ehdotusten käyttämää ilmausta ”Suvelan sydän” viittaamaan tähän erityiseen ratkaisuun. Yleisemmäksi käsitteeksi sopii sana *asukastalo*. Se viittaa lähtökohdiltaan sellaiseen monipuoliseen kokonaisuuteen, jollaista Suvelaankin pääsääntöisesti ehdotetaan. Erityisen kiinnostava piirre on asukastalon ohjelmallisuus, toisin sanoen sille asetetut päämäärät. Suvelan sydämen sisällöllisessä määrittelyssä kohtaavat kaikki kolme edellä määriteltyä näkökulmaa: perinteisen lähiökehittämisen yhteisöllisyys, uusliberalistisen kehittämisen kulttuuripainotus ja vielä monikulttuurisuuskin.

Asukastalon idea on vuosikymmeniä vanha, ja myös sen tilaohjelman (huonetilojen ja niiden toimintojen määrittelyn) perusratkaisut ovat pysyneet huomattavan samantapaisina. Toisaalta asukastalon tilaohjelman laajuutta on aina voitu muunnella tarpeen ja taloudellisten resurssien mukaan. Myös asuinalueiden asukas- ja yhteistiloja sekä asukastupia voi pitää asukastalon vaatimattomina toteutuksina. Asukastaloihin voi edelleen rinnastaa 1980–90-lukujen laajat monitoimitalot, joista kehitettiin monipuolisia kulttuurikeskuksia. Tilaohjelman kannalta asukastalon ja monitoimitalon raja on häilyvä, mutta suomalaiset monitoimitalot ovat usein palvelleet laajaa vaikutuspiiriä yhden lähiön asemesta.

Tarkastelu kohdistuu kolmeen ajanjaksoon. Aluksi on syytä taustoittaa asukastalon periaatteita lähiöiden syntyvaiheen näkökulmasta. Myöhemmin seurasi ajanjakso, jolloin monitoimitaloista tuli merkittävä ratkaisumalli, ja myös Suvelaan toivottiin sellaista. Uusimpaan vaiheeseen liittyvät sitten Suvelan kehittämis ehdotukset, joista

tässä tarkastellaan Patrik Otrasen diplomityön korttelitaloa, jonka tilaohjelma on melko laaja ja selkeästi esitetty, sekä Suvela-visio 2030:ntä.

Asukastalojen tietynlaisena perustyyppinä voi pitää Otto Danneskiold-Samsøen teoksessa *Nutida engelsk samhällsplanering* esittelemää mallia. Tämä vuonna 1945 julkaistu teos kuvasi brittiläisen kaupunkisuunnittelun syvällistä murrosvaihetta.¹¹⁵ Tuolloin kehitetyistä ideoista saatiin vaikutteita myös suomalaiseen kaupunki- ja seutusuunnitteluun ennen varsinaista lähiöiden rakentamisen aikakautta. Uudet periaatteet ilmenivät Otto-Iivari Meurman Asemakaavaopista (1947), johon hän sisällytti suomennettuna Danneskiold-Samsøen teoksessa esitetyn lähiön englanninkielisen rakennekaavion, samalla kun alkoi käyttää sanaa ”lähiö” asumalähiöön viittaavana. Joukko lähiöitä muodosti yhdessä laajemman asumakunnan (kuva 14).¹¹⁶

Här är planläggningens idé schematiskt framställd. Stadsenheten består av 9 grannskapsenheter, som var och en består av ett flertal bostadsenheter. Varje grannskapsenhet har sin skola och sitt lokala butikscentrum. Mellan 6, 7, 8 och 9 ligger stadsenhetens centrum (det gamla bycentret) med en högre skola, shoppingbutiker och kommunal administration. Ett sekundärt butikscentrum ligger nedanför nr 2. Järnväg och huvudvägar passerar mellan enheterna. Grannskapsenheterernas invånareantal varierar mellan 1.600 och 6.500 personer, vilket anses vara i minsta laget. (Eltham, London)

Kuva 14. Otto-Iivari Meurman omaksui Asemakaavaoppiinsa (1947) sellaisenaan oikeanpuoleisen asumakuntaa (community unit) ja sen lähiöitä (neighbourhood units) esittävän kaavion. Vasemman puolen kartta havainnollistaa kaavion vastaavuutta todellisuuteen, jota tässä tapauksessa edusti vuoden 1943 County of London Planin kuulunut esikaupunkialuetta. (Danneskiold-Samsøe 1945, 55.)

Brittiläisessä mallissa asumakuntaan liitettiin vahva demokraattis-yhteisöllinen ohjelma. Danneskiold-Samsøe kuvasi uuden yhdyskunnan yhteiskunnalliset perusideat tukeutuen skotlantilaiseen selvitykseen. Yhdyskunnan tuli olla tasapainoinen. Siksi se ei saanut rajoittua vain yhteen tulo- tai ammattiryhmään tai luokkaan. Ihmisiä piti

¹¹⁵ Merkityksestä ks. mm. Hall 1992, 63–89.

¹¹⁶ Danneskiold-Samsøe 1945, 44–61 ja passim; Meurman 1947, 78–79. Ihanteellisen yhdyskunnan hierarkkinen rakennejako suuremmasta pienempään oli *community unit*, *neighbourhood unit* ja *residential unit*. Meurmanin vastaavat suomennokset olivat *asumakunta*, *lähiö* ja *asumasolu*. Lähiö-sanan etymologiasta ks. Hurta 2008.

olla riittävästi jotta voisi syntyä monenlaisia sosiaalisten ja intellektuaalisten kiinnostuksen ryhmiä. Piti voida tavata niitä, jotka jakoivat omat intressit ja näkemykset, ja väitellä niiden kanssa, jotka eivät jakaneet. Kumpikin kokemus oli hyödyllistä harjoitusta hyvään kansalaisuuteen. Erityisesti elämä differentioituneessa yhdyskunnassa kehittäisi suvaitsevuutta ja keskinäistä arvontoa.¹¹⁷ Tämän ohjelman konkreettisoin ilmentymä oli joka lähiöön rakennettava *community centre*, jonka toiminta oli suunnattu aikuisväestölle; nuorille oli vastaavasti *youth centre*. Asukastalo (tässä sanan *community centre* käännöksenä) oli kaikille avoin riippumatta uskonnollisesta ja poliittisesta katsomuksesta. Kohtaamispaikkana oli kahvila tai konditoria. Talon toimintamuotoihin kuului kaikenlainen kasvatus- ja opetustyö, esimerkiksi käsityö, esitelmät, teatteri, musiikki ja tiloihin sopiva sisäurheilu. Maaseudulla ei välttämättä tarvittu erillistä asukastaloa, vaan tilat voitiin liittää esimerkiksi kouluun.¹¹⁸

Asukastalon ratkaisuun liittyi jo varhain melkoista yleispätevyyttä. Hyvin lähellä sen ratkaisuja olivat esimerkiksi neuvostososialismin aikaiset kulttuuritalot, joista Anders Åmanin mukaan tuli laajasti sovellettu rakennustyyppi Itä-Euroopan maissa. Tyypilliseen tilaohjelmaan kuului suuri kokoontumissali lämpiöineen ja näyttämöineen, pienempi kerhotila, lukusaleja ja mahdollisesti kahvila. Suurta salia voitiin käyttää muun muassa teatteri- ja elokuvaesityksiin sekä poliittisiin tilaisuuksiin. Taloja rakennettiin kaupunkeihin mutta myös yksittäisiin kaupunginosiin ja suuriin tehtaisiin. Tässäkin tapauksessa tilaohjelman laajuutta voitiin varioida. Kulttuuritalojen ideologinen merkitys oli suuri: niihin viitattiin työläisten omina instituutioina, mutta niillä oli samalla vahva virallinen asema. Åman huomauttaa myös, että kulttuuritalojen yhtenä esikuvana olivat 1920-luvun työväentalot.¹¹⁹ Eri tarkoituksiin rakennettuja seuraintaloja voikin pitää asukastalojen edeltäjinä ja rinnakkaisilmiönä myös Pohjoismaissa.

Kolmen tilaohjelman vertailu

Asukastalojen ohella vertailukohdan Suvelan sydämelle tarjoavat monitoimitalot. Helsingissä avattiin Stoa vuonna 1984, Kanneltalo vuonna 1992 ja Malmitalo vuonna 1994.¹²⁰ Suvelan Sofy-projektin raportista käy ilmi, kuinka 1980-luvun lopulla myös Suvelaan kaavailtiin monitoimitaloa, jolle oli laadittu alustavaa tilaohjelmaakin. Tuolloin lähipalvelutyöryhmä oli esittänyt huolen siitä, että rinnan vireillä ollut lähipalvelukeskus hankkeen yhtessä Espoon kireän rahatilanteen kanssa estäisi monitoimitalohankkeen, ja kannattanut monitoimitalon asettamista etusijalle. Sofy-projektin kirjelmöi hankkeen toteuttamiseksi, ja Espoon kaupunki oli varannut sitä varten 10 miljoonaa markkaa vuodelle 1994. Monitoimitaloa ei kuitenkaan saatu, ja sen sijaan rakennettiin lähipalvelukeskus vuonna 1989.¹²¹

¹¹⁷ Danneskiold-Samsøe 1945, 54.

¹¹⁸ Danneskiold-Samsøe 1945, 96–98.

¹¹⁹ Åman 1992, 85–87. Åman tarkastelee DDR:n, Puolan, Tšekkoslovakian, Unkarin, Romanian ja Bulgarian arkkitehtuuria.

¹²⁰ Silvanto et al. 2005, 8.

¹²¹ *Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus* 1990, 39 ja liite 1.

Laura Kolbe tuo Helsingin historiaa käsittelevässä artikkelissaan esiin sen, kuinka monitoimitalojen rakentamista ennakoi ”suurten teemojen”, hajasijoituksen ja demokratisoitumisen, nouseminen kunnalliseen kulttuuripolitiikkaan. Monitoimitalojen rakentaminen pohjasi myös keskusteluun lähiöiden toiminnallisesta yksipuolisuudesta sekä Helsingin kulttuurihallinnon uudelleen organisoimiseen 1970-luvun lopulla.¹²² Pasi Mäenpää puolestaan liittää monitoimitalojen synnyn kulutuksen korostumiseen 1960-luvulta alkaen ja erityisesti 1990-luvun uuteen murrokseen, jossa liikeyritykset alkoivat sponsoroida kulttuuria, alettiin puhua kulttuuriteollisuudesta ja kulttuuri kaupunkitapahtumineen nostettiin kaikkialla läsnä olevaksi toiminnallisuudeksi. Mäenpään mukaan on ristiriitaista, että kulttuuritaloista haluttiin tehdä laajaa aluetta palvelevia, urbaaneja sekä liikkuvuuteen ja kuluttamiseen sopeutuneita paikkoja. Talojen sijainti lähiöissä olisi puoltanut enemmänkin liittymistä lähiyhteisöön.¹²³

Taulukko 2: Kolmen asukastalo-tyyppisen tilaohjelman vertailu. Ensimmäisessä sarakkeessa tilat ovat Danneskiöld-Samsøen esittelemässä järjestyksessä, ja muissa sarakkeissa on pyritty samankaltaiseen järjestykseen.

Brittiläinen asukastalon malli Danneskiöld-Samsøen (1945, 99) mukaan.	Suvelan monitoimitalo (Suvelan kehittämissuunnitelma-ehdotus 1990, liite 1)	Suvelan korttelitalon tilaohjelma pääpiirteissään (Otranen 2009, 37–38).
<ul style="list-style-type: none"> – suuri sali jossa näyttämö ja pukuhuone – voimistelusal – pienempi sali eri tarkoituksiin – suuri seurusteluhuone – keittiö – kaksi suurta käsityötilaa ja varasto – tila erilaisille peleille – kolme hiljaista huonetta – kirjasto ja lukusali – johtajan tila – eteishalli – käymälä- ja vaate-tila 	<ul style="list-style-type: none"> – konsertti/teatterisali 150–200 hengelle (akustisesti korkeatasoinen, flyygeliin sopiva, monitoimitaloon tai pääkirjaston yhteyteen) – elokuvateatteri – kamarimusiikkisali – musiikin harjoitustila – näyttelytila – kuvataideateljee – savityöpaja – puutyöpaja – valokuvalaboratorio – luovan toiminnan tila – leivinuuni 	<ul style="list-style-type: none"> – nykyinen liikuntasali täydennettynä näyttämö- ja katsomojärjestelyllä – pieni auditorio/teatterisali nousevalla katsomolla – asukasryhmien kokous- ja kokoontumistiloja (*) – kerhotiloja – talvipuutarha mm. tilaisuuksiin ja näyttelytilaksi – kahvila/ravintola – erityisharrastetiloja (urheilu ym.) – lehtikirjasto lukutiloineen – infopiste (yhteispalvelupiste) – mediateekki ja tietokone-luokka – työväenopiston tiloja – bänditiloja – yhdistysten ym. vuokratiloja
Tarkoitettu 5 000–10 000 asukkaan lähiöön, huoneistopinta-ala noin 1250 m ² . (Nimikkeiden suomennos kirjoittajan.)	Sofy-projektin aikana Suvelassa oli jo kirjasto, joten sitä ei sisällytetty monitoimitaloon.	Koulu toimii osana konseptia (koulutiloihin sisältyy mm. kokoustiloja, nuoriso- ja kerhotiloja sekä liikuntatiloja)

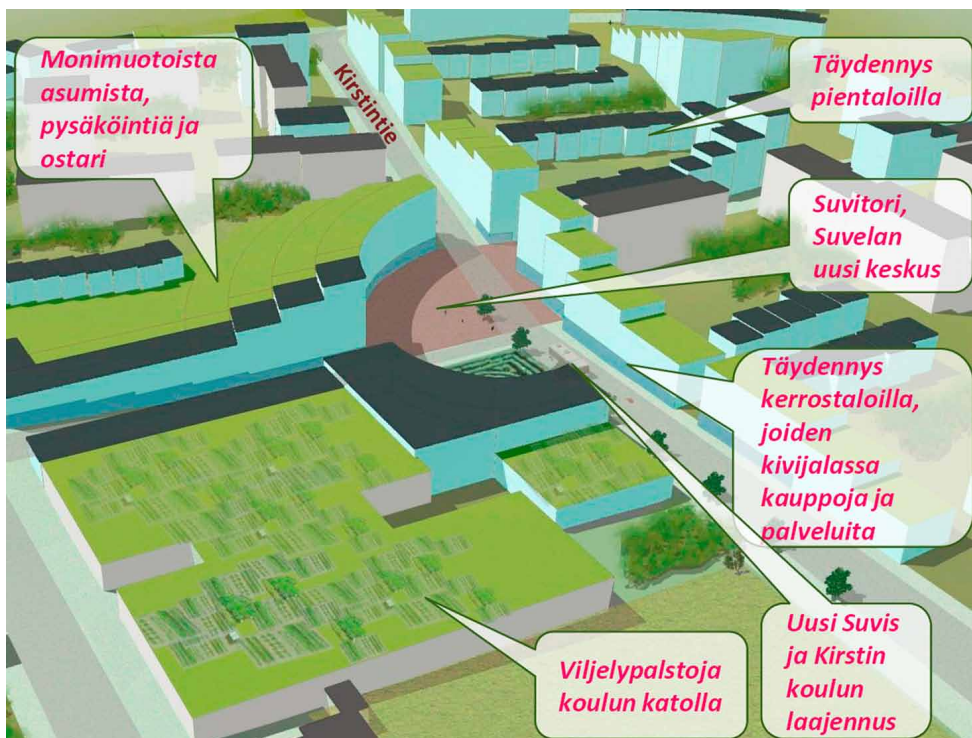
x) ”Osa tiloista voi olla myös vuokrattaviksi tarkoitettuja, jolloin eri ryhmät voivat käyttää niitä pidempiaikaisesti esim. omiin kulttuuritarkoituksiinsa ja uskonnon harjoittamiseen” (Otranen 2009, 38).

¹²² Kolbe 2002, 352–357.

¹²³ Mäenpää 2005, 163–167, ks. myös Mäenpää 2011, 77–78; Cantell & Heikkinen 2001, 23–25.

Mäenpään tunnistama ristiriita on tässä yhteydessä kiinnostava, koska se liittyy asuinalueen sisäisen ja ulkoisen käytön ongelmaan. Monitoimitaloja rakennettaessa kulttuuri käsitettiin vielä paljolti harrastuspohjaiseksi, ja tyypillisesti osa tiloista oli varattu työväenopistolle. Sofy-projektin aikainen Suvelan monitoimitalon suunnitelma tukeutui edelleen asuinalueen sisäiseen käyttöön, mikä ilmenee muun muassa erilaisten harrastustilojen määrästä tilaohjelmassa. Myös Otraseen työhön sisältyvä korttelitalo vaikuttaa tarkoitetun ensisijaisesti asukkaille itselleen. Kaiken kaikkiaan brittiläisen asukastalon, Suvelan monitoimitalon ja Patrik Otraseen työhön sisältyvän Suvelan korttelitalon tilaohjelmissa on huomattavia yhtäläisyyksiä (taulukko 2).

Myös Suvela-visio 2035 sisältää summittaisen ohjelman koululle ja sen lisäksiiven käytölle. Tiloista mainitaan vain ruokala, työväenopiston harrastus- ja näyttelytilat, yhdistetty kahvila ja lehtienlukusali, torille avautuvat ruokala ja kulttuuritila sekä koulun viherkaton käyttäminen muun muassa opetukseen (ks. myös kuva 15).¹²⁴ Otraseen ja Suvela-vision konseptit muistuttavat toisiaan, ja Otraseen työ on mainittu visioraportissa. Suvela-vision ohjelma on toisaalta laajempi, sillä siihen sisältyvät myös entisen kappelin elävän taiteen tilat, elokuvateatteri ja kahvila, mikäli kappelista ei tehdä työpaikkapistettä. Lisäksi uuteen kappeliin tulisi asukkaiden yhteistiloja. Suvelan kehittämis ehdotuksille on yleisesti tyypillistä asukastaloa muistuttavan ohjelman hajauttaminen niin, että myös katu- ja puistoalueet tulevat konseptin osiksi.

Kuva 15. Suvela-vision lähipalvelujen ja kaupan keskus Suvitorin ympäristössä. ”Uusi Suvis” viittaa nimenä nykyiseen Suviksen palvelukeskukseen ostoskeskuksen ja koulun takana.

¹²⁴ Suvela-visio 2035 2011, 23–27.

Suvelan asukastalon yhteisöllisyyden ohjelma

Seuraaviin piirteisiin Suvelan sydämen ideoissa voi kiinnittää huomiota:

- koulusta tehdään konseptin osa; tämä ajatus oli myös varhaisissa asukastaloissa
- konseptiin sisältyy erityisiä kulttuuritiloja kohtaamispaikkojen, vapaamuotoisen kanssakäymisen ja palvelujen lisäksi; tämäkin ajatus on kuulunut perinteinen perinteiseen konseptiin
- sijainti on keskeinen, helposti saavutettavissa ja lähellä julkisia ja yksityisiä palveluja
- monissa ehdotuksissa asukastalon yhteydessä on tori
- keskuksen yhteyteen sijoitetaan myös erityisiä asumisen muotoja; tältä osin ratkaisuja voi kutsua hybridirakentamiseksi
- keskuksella olisi keskitetty johto ja mahdollisesti myös keskitetty omistaja; tämä muistuttaa osin alkuperäistä konseptia mutta myös kauppakeskusten omistusjärjestelyjä.

Samalla on ilmeistä, että tapa joilla konseptin osat saavat merkityksensä on muuttunut eri aikoina. Muutoksen voi yrittää kiteyttää seuraavasti:

1940-luvun asukastalon tavoitteet Danneskiold-Samsøen esittämässä muodossa korostivat fordistisen työkäsityksen sovittamista hyvinvoinnin tuottamaan vapaa-aikaan. Harrastustoiminnan ajateltiin olevan varsin mittavaa, sillä asukastalon lisäksi 10 000 asukkaalle mitoitettussa lähiössä piti olla tarjolla myös suurempi konsertti- ja teatteritila, elokuvateatteri, kirjasto, uimahalli ja museo¹²⁵. Asukastalon oletettiin tasoittavan sosiaalisia eroja, koska alueen tuli olla sosiaalisesti heterogeeninen. Syrjäytyminen ei vielä kuulunut sanastoon, sen sijaan ajateltiin osan asukkaista joka tapauksessa päivälläkin viettävän aikaansa asukastalolla.

Suvelan monitoimitalon ideointi osui 1990-luvun alkutaitteeseen, jolloin lähiöitä jo pidettiin ongelmallisina. Suvelassa ongelmaksi katsottiin koko asujaimistoa leimaava fyysinen ja ”toiminnallis-sosiaalinen” puutteellisuus. Lisäksi oli tunnistettuja sosiaalisia ongelmia. Lähiökonseptilta puuttui orgaaninen luonne, jota 1940-luvulla kaupungille oli toivottu, ja eritoten Suvela kärsi ympäröivän alueen keskeneräisyydestä. Monitoimitalon tehtäväksi tuli korjata tätä tilannetta. Suvelan talo oli olennaisesti asuinalueen sisäinen hanke. Yleisemmin monitoimitalojen suunnittelussa otettiin jo huomioon käyttäjäkunnan laajempi liikkuvuus. Kehittäminen nojasi edelleen oletukseen riittävän solidaarisesta yhteisöstä, johon tukeutuen syrjäytymistä voitaisiin vähentää.

Suvelan sydämessä (n. 2010) ovat tärkeitä sekä monikulttuurisuus että kulttuurin ja talouden yhteys. Monikulttuurisuus voidaan tällöin tulkinta kahdella tavalla. Suvela-visio 2035:n sanoin se tarkoittaa sekä ”monista maista tulleita” asukkaita ja maahanmuuttajien opetuksen kehittämistä että ”kansainvälisten osaajien” kasvattamista. Toisaalta monikulttuurisuudessa painotetaan

¹²⁵ Danneskiold-Samsøe 1945, 57.

etnisyyden asemesta ”kulttuuria”, jolloin etnisyys asetetaan ikään kuin näytteille. Tällöin asukastalon mallia on tulkittu niin, että tehtävänä on tasoittaa monikulttuurisuuden tuottamia mahdollisia ristiriitoja samoin kuin esteitä alueen sosiaaliselle nousulle. Asukastalon tehtävänä ei kuitenkaan ole erojen poistaminen ja samaan sosiaaliseen sfääriin liittäminen, vaan erilaisten yhteisöjen rinnakkaiselo. Monikulttuurisuuden kohtauspaikkoja ovat erityisesti koulu, asukastalo ja keskeiset toriaukeat (kuva 16).

LET’S MEET AT THE TOWER!

Kuva 16. SuvelaSURGE-kilpailun voittaneessa ehdotuksessa maahanmuuttajanaiset kiiruh-tavat ostoskeskukseen. Vieressä kohoava, kuvassa vailla symboleja esitetty torni on enemmän maamerkki kuin minkään uskonnollisen yhteisön tunnus.

Näin katsoen ohjelmallinen muutos 1940-luvun asukastilasta Suvelan sydämeen liit-tyisi siihen, että yhteisen kansalaisuuden muodostaman sosiaalisen sfäärin asemesta yhteisöt ja ryhmät muodostavat nyt kohtaamisen perustan. Pasi Mäenpää on esittänyt, että julkisen tilan nykyisessä määrittelyssä demokratian ja sivilisaation ihanteet eivät enää riitä, vaan tilan olisi tarjottava sattumalle ja vapaalle tahdolle mahdollisuus to-teutua ilman tarpeettomia rajoitteita. Julkisen tilan on esitettävä monikulttuurisen, eriytyneen yhteiskunnan eri ryhmät. Sen on otettava kaikki asukkaat mukaan kaupun-gin verkostoon ja taattava yhdessäolon ja solidaarisuuden mahdollisuus.¹²⁶

Olisi kuitenkin liian yksinkertaistavaa tulkita Suvelan sydän vain neutraaliksi kohtaamisen näyttämöksi. Suvelan tulevaisuusprojektioissa julkinen tila ei ole pelk-kää monikulttuurisuuden omaehtoista esittäytymistä torin näyttämöllä vaan myös sen *estradisointia*, näytteille asettamista ulkopuolisten toimesta. Estradisointi liittyy nimenomaan Suvelaa koskeviin imago tavoitteisiin, joiden kannalta maahanmuutta-jatkin toimisivat gentrifikaatiota vahvistavana kulttuurisena attraktiona.

¹²⁶ Mäenpää 2011, 129, 136–141. Mäenpää kuvailee julkisessa tilassa tapahtuvaa toimintaa torin ja kau-pungin, *agoran* ja *poliksen* käsitteiden kautta. Edellinen viittaa poliittiseen kansalaisuuteen, jälkimmäi-nen yhteisöllisyyteen. Tältä kannalta julkinen tila on kansalaisyhteiskunnan alusta ja paikka (*res publica*) ja lisäksi esittämisen ja näytteillä olon paikka (*theatrum mundi*). Silti Mäenpää ei pidä kumpaakaan käsi-tettä riittävänä kuvaamaan julkisen tilan merkitystä nyky-yhteiskunnassa, koska ne keskittyvät julkisen tilan avoimuuteen ja yhteisölliseen kommunikaatioon. – Mäenpään mukaan julkisen tilan on palveltava yhdessäolon, kohtaamisen ja solidaarisuuden ohella myös kaupungin ekologista kehittämistä.

Miller ja Rose viittasivat yhteisöllistämiseen asiana, joka näennäisestä luonnollisuudesta huolimatta edellyttää toteutuakseen erityisiä toimenpiteitä. He käyttävät termiä *hallinnan teknologiat*, kun he viittaavat menettelytapoihin, tekniikoihin ja mekanismeihin erilaisten ohjelmien toteuttamiseksi. Nämä teknologiat koostuvat hyvin monenlaisista ja periaatteessa lukemattomista asioista, joihin voi kuulua myös arkkitehtuuri. Ei ole kuitenkaan mitään konkreettista valtatahoa (vaikka rakennuksella voikin olla pääsuunnittelija), joka sanelisi hallinnan teknologioiden toteutuksen. Suvelan sydämen toteuttaisivat julkiset ja yksityiset tahot yhdessä, ja mahdollisesti vielä (Suvela-visio 2035:n mukaan) asukkaiden myötävaikutuksella. Millerin ja Rosen analyysi selittää tätä vallan ja teknologioiden suhteella. He huomauttavat Bruno Latouriin viitaten, että valta on pikemminkin seuraus erilaisten mekanismien materialisoitumisesta kuin niiden selitys. Niinpä arkkitehtuuri ”kiteyttää tiettyjä suhteita ajan, tilan, funktioiden ja henkilöiden välille, se erottaa esimerkiksi syömisen ja nukkumisen tai yrityksessä vallitsevat hierarkkiset ja samantasoiset suhteet. Se ei myöskään vain materialisoi ohjelmallisia pyrkimyksiä, vaan myös rakenteistaa niiden elämää, jotka ovat vangitut tietynlaiseen arkkitehtoniseen komentoon. – – ’Valta’ on kestävään muotoon saatettua ihmisten, tilan, viestinnän ja kirjoituksen yhteenliittymisen tulosta.”¹²⁷

Suvelan sydämen ohjelma voidaan tulkita tästä näkökulmasta. Kyse ei ole vain siitä, että luodaan tilalliset mahdollisuudet yhteisöllisyydelle, vaan esitykset Suvelan sydämeiksi ovat tiloiksi ohjelmoitua yhteisöllisyyttä ”ohjelman” vaihdellessa hieman ehdotuksesta toiseen. Vaikka yhteisöllisyyttä koskevat oletukset olisivat osin vääriä, keskus voisi silti toimia tyydyttävästi. Arkkitehtuurin kyky säädellä käyttöä on lopultakin rajallinen. Siihen viittaa jo asukastalon ohjelman pysyminen melko muuttumattomana, sillä on epätodennäköistä, että asuinalueen yhteisöllisyys noudattaisi samaa mallia vuosikymmenestä toiseen. Samat ratkaisut voivat pienin muutoksin soveltua hyvinkin erilaisiin tarkoituksiin, ja juuri tähän seikkaan perustuu rakennusten typologinen jatkuvuus. Myös asukastiloja, sitten kun ne on rakennettu, voidaan käyttää toisin kuin alun perin ajateltiin. Yhden kiinnostavan esimerkin kulttuuritilojen ja monikulttuurisuuden vuorovaikutuksesta tarjoaa Lyonin kulttuurityön malli.¹²⁸

¹²⁷ Miller & Rose 2010, 94–96, lainaus s. 96.

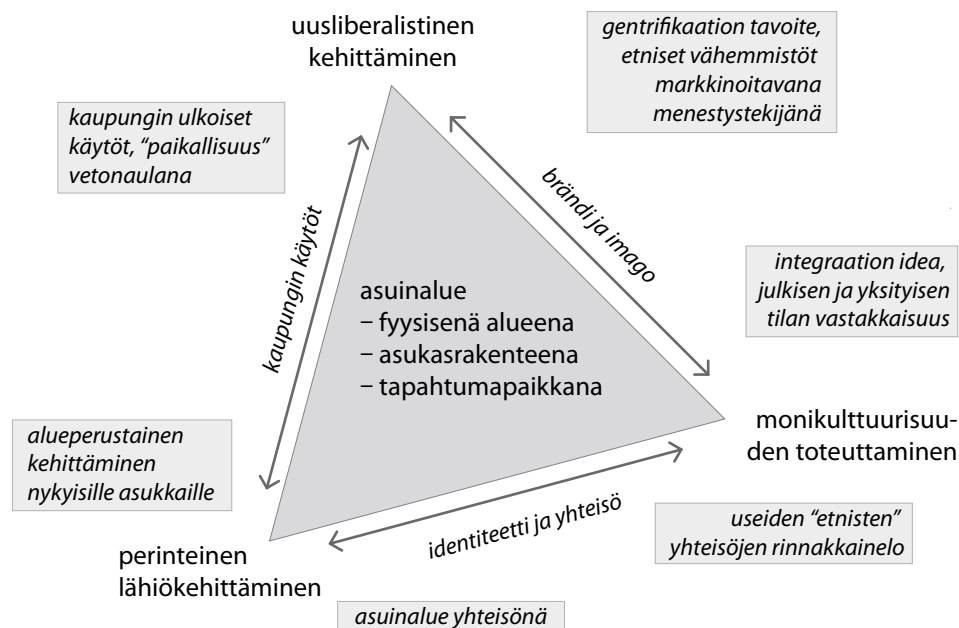
¹²⁸ *Lyonin kulttuurityön malli – toimisiko se Helsingissä?* [2011].

11 Päätelmät

Kehittämistä on edellä tarkasteltu tilanteessa, jossa Suvelan oletetaan varsin pian integroituvan kiinteämmäksi osaksi Espoon keskusta. Samalla on avautunut mahdollisuus visioida Suvelan perinpohjaista sisäistä uudistamista. Tähän mahdollisuuteen on tartuttu rohkeasti niissä visioraporteissa, joita tässä on käsitelty. Visioiden sisältöä analysoitiin erottamalla niistä aluksi viisi keskeistä teemaa tai aihealuetta, jotka ovat *alueellinen kestävyys, monikulttuurisuus, imago ja identiteetti, urbaanit tilat* sekä *Suvelan uusi keskus*, jota kutsutaan myös Suvelan sydämeksi. Lisäksi yhtä ehdotusta (Suvela-visio 2035) analysoimalla erotettiin kaksi tavoiteltua lopputulosta, *sosiaalisen statuksen nosto* ja *yhteisöllisyys*. Jossain määrin nämä tavoitteet voi erottaa muistakin ehdotuksista. Keskeinen havainto tässä yhteydessä on, että statuksen nosto ja yhteisöllisyys eivät ole ristiriidattomia keskenään, etenkin kun yhteisöllisyys määrittyy visioissa monikulttuuriseksi.

Liikkeelle lähdettiin analyysissa myös toisella tavalla, tarkastelemalla visioita kehikossa, jota määritteli kolme kehittämisen näkökulmaa. Nämä olivat *perinteinen lähiökehittäminen, uusliberalistinen kehittäminen* sekä *monikulttuurisuuden toteuttaminen*. Kehikon avulla kuvattiin lähiökehittämisen muutosta (tämä seikka sisältyi jo kehikon näkökulmien valintaan) ja toiseksi selitettiin vallitsevia keinojen ja tavoitteiden ristiriitaisuuksia.

Kehittämisehdotuksia ei voi luokitella jyrkästi näkökulmien mukaan, vaan jokaisessa ehdotuksessa esiintyy useampia näkökulmia vaihtelevin painotuksin. Silti voi sanoa, että viimeaikaisissa hankkeissa uusliberalistinen ote on esillä selvemmin kuin se oli 1980–1990-lukujen lähiöprojekteissa, ja että monikulttuurisuus on vasta hiljattain alkanut korostua itsenäisenä tavoitteena. Näkökulmien välille on lisäksi kuvattu kolme ongelma-aluetta, jotka koskevat Suvelan alueen käyttöä, suvelalaisten identiteettiä ja yhteisöllisyyttä sekä Suvelan ulkoista imagoa. Näkökulmien väliset ristiriidat voi olennaisesti paikantaa niihin. Suvelan markkinointi ulospäin eroaa aikaisemmasta Suvelan lähiökehittämisestä asuinalueena. Vastaavasti asuinalueen asukkaisiin nojautuva yhteisöllisyys eroaa monikulttuurisesta, usein etnisesti viritetystä yhteisöllisyyskäsitteestä. Etnisten vähemmistöjen käyttäminen markkinoinnissa puolestaan voi olla ristiriidassa monikulttuurisuuden todellisen ilmenemisen kanssa. (Kuva 17.)

Kuva 17. Lähiökehittämisen kolme näkökulmaa ja ristiriitaisten kysymysten tunnistaminen.

Lisäksi havaitaan, että Suvelan keskus on osa kaikkien kolmen ongelman ratkaisua: palveluineen se toimii alueen ulkoisena attraktiona, samalla se tekee monikulttuurisuuden ja etniset yhteisöt näkyviksi, ja lisäksi sen ajatellaan mahdollistavan alueellisen identiteetin toteutumisen.

Kaikissa kehittämisen näkökulmissa on omat ongelmakohtansa ja vahvuutensa.

Perinteisessä aluekehittämisessä alueyhteisö on ylikorostunut ja sosiaalisen kehittämisen rooli jäänyt toissijaiseksi. Vähittäisen kehittämisen periaate voi kuitenkin olla kauaskantoinen.

Uusliberalistinen kehittäminen ilmenee tarinoina joilla on onnellinen loppu, mutta joiden taustalta voi hahmottaa myös gentrifikaation ongelman. Vahvuutena on tukeutuminen laajaan kehittäjäyhteisöön, mutta suunnitelmien pitkäjänteinen toteuttaminen on suhdanneherkkää. Sitä on myös ilmeisen vaikea soveltaa riskialttiiksi koettuihin tilanteisiin.

Monikulttuurisuuden toteuttamisessa käsitys maahanmuuttajista ei välttämättä vastaa moniulotteista todellisuutta. Toisaalta maahanmuutto on kuitenkin otettava huomioon kehittämisessä.

Yhteenvedo tiivistyy tässä kolmeen ydinkohtaan.

Kehittämisen ristiriidat eivät palaudu yksinomaan Suvelan tilanteeseen

Tärkeimpiin havaintoihin tässä analyysissä kuuluu se, että kehittämisen ristiriidat eivät useinkaan palaudu kohteeseensa. Myös kehittämisessä sovelletut tarkastelutavat ja tavoitteet voivat olla sisäisesti yhteismitattomia. Tämä on osin seurausta eräänlaisesta metodisesta tiedostamattomuudesta, jossa ei tunnisteta tavoitteiden

lähtökohtia. Hieman vastaavanlainen ongelma on tunnistettu niin kutsutussa eheyttävässä rakentamisessa. Perinteisesti se on tarkoittanut yhdyskuntarakenteen hajautumisen estämistä ja samalla ympäristön laadun parantamista.¹²⁹ Käsitettä on kuitenkin pyritty myös laajentamaan niin, että se kattaisi esimerkiksi kulttuuriset kysymykset, sosiaalisen sekoittumisen, yhteisöllisyyden ja identiteetin.¹³⁰ Tällöin yhtenä vaarana kuitenkin on toisilleen vieraiden käsitteiden liittäminen toisiinsa ilman, että näillä on todellista yhteyttä toisiinsa.¹³¹

Kehittämisehdotuksissa ristiriidat on kätketty eräänlaiseen utopistisuuteen, pyrkimykseen nähdä tulevaisuus ristiriidattomana ja harmonisena. Piirre on yleinen esimerkiksi arkkitehtuurikilpailuissa ja liittyy osaksi visiotyön luonteeseen. Se liittyy myös uusliberalistiseen suunnitteluihanteeseen, koska tällaisessa suunnittelussa tarkastellaan erillisiä projektialueita, joiden suunnittelua voidaan kilpailuttaa ratkaisujen löytämiseksi. Harmonista tulevaisuutta maalailevat ehdotukset sopivat muutenkin pyrkimykseen pohjustaa erilaisten osapuolten saumatonta yhteistyötä. Perinteisessä lähiökehittämisessä imagonäkökohdat ovat olleet toissijaisempia, ja siksi se näyttäytyy vertailussa värittömänä ja arkipäiväisenä. Projektiluonteisuudesta huolimatta perinteinen kehittäminen on usein pyrkinyt pitkäjänteisyyteen.

Pyrkimys harmoniaan voidaan liittää myös modernismin traditiossa esiintyneeseen modernin *pastoraaliin* tulkintaan, joka Hilde Heynenin mukaan ilmeni esimerkiksi 1920-luvun saksalaisessa modernismissa; Heynen katsookin arkkitehtuurin olleen yritys vastata modernisaation ongelmiin ja mahdollisuuksiin. Tässä mielessä Suvelan keskuksen voi ajatella olevan yritys ratkaista lähiökehittämisen ongelmat rakentamisen välityksellä. Vastakohtana on ajattelu, jonka mukaan suunnittelussa ei voi välttää ristiriitoja ja jota perinteinen lähiökehittäminen on kenties jossain määrin edustanut.¹³² Tällöin tosin joudutaan kyseenalaistamaan gentrifikaatioon nojautuva kehittämismalli.

Gentrifikaation ja yhteisöllisyyden yhdistäminen on haastavaa

Suvelan keskuksen pastoraali tulkinta perustuu osaksi siihen, että gentrifikaatiota tuottavat toimenpiteet on nähty varsin varauksettomasti positiivisina. Pyrkimys Suvelan sosiaalisen statuksen nostoon merkitsee gentrifikaation tuottamista, vaikka sitä ei kehittämisehdotuksissa suoraan sanotakaan. Gentrifikaatio on tutkimuskirjallisuudessa tulkittu pääosin kielteiseksi siihen liittyvien syrjäytymisriskien vuoksi. Asiaa pitäisi kuitenkin tutkia tarkemmin nimenomaan suomalaisissa olosuhteissa. Suvelassa maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt poikkeuksellisen nopeasti. Sillä voi olla merkitystä arvioitaessa gentrifikaation vaikutuksia. Olisi myös arvioitava tilannetta, jossa gentrifikaatiota pyritään toteuttamaan ensisijaisesti täydennysrakentamisella

¹²⁹ Sairinen & Majjala 2009, 7–9.

¹³⁰ Majjala 2009b, 39; Savisalo & Sairinen 2008, passim. Sosiaalista eheyttä on määritellyt mm. Mäkinen, 2005, 10–13.

¹³¹ Laine 2008, 2, 10–11.

¹³² Heynen 1999, 8–13, 26–47, 66–67. Heynen nimeää vastakohtat pastoraaliksi ja kontrapastoraaliksi, kontrapastoraali näkemys tunnustaa modernin ristiriitaisen luonteen.

eikä olemassa olevaa asuntokantaa uudistamalla. Suvelassa ei ole valmiina sellaista kaupunkiympäristöä, joka yleensä on käsitetty gentrifikaation lähtökohdaksi – sellainen pyritään saamaan aikaan kehittämistoimenpiteillä.

Gentrifikaatioon liitettyä monikulttuurista yhteisöllisyyttä, jota Suvelassa tavoitellaan, saa erikoisen luonteen. Ensinnäkin yhteisöllisyys näyttäytyy imagohankkeena, jossa monikulttuurisuus estradisoidaan houkuttimeksi ulkoisille toimijoille ja tuleville asukkaille. Toiseksi yhteisöllisyydellä pyritään varmistamaan alueen sisäinen harmonia. Yhteisöllisyys on silloin eräänlaista ongelmia torjuvaa itsekontrollia, jonka oletetaan sopivan kaikille. Todennäköisesti monikulttuurisuudella on ehdotuksissa tavoiteltu myönteistä vaikutusta ja pyritty ”luomaan tilaa” Suvelan nykyiselle väestölle. Kehittämisehdotusten käsitys monikulttuurisuudesta on kuitenkin ohut, etnisyyttä ja ulkoisia piirteitä ylikorostava. Pyrkimys rakentaa Suvelalle identiteettiä voi epäonnistua, jos se ei saa taakseen alueen asukkaita ja alueella jo toimivia yhteisöjä.

Asumalähiön rakenteellinen muutos, palvelut ja yhteisöllisyyden paikat

Tietynlaisesta innovatiivisuudestaan huolimatta Suvelan keskuksen ideointi ei tarjoa varsinaisesti uutta mallia. Suvelan uuden keskuksen visioissa tukeudutaan vahvasti perinteiseen paikalliskeskuksen malliin. Siihen kuuluvat tyypillisesti asukastalo (jonka tilaohjelman laajuus voi vaihdella), koulu ja palvelutarjontaa pienen torin ympärille ryhmiteltynä. Tämä on oikeastaan melko luonnollista, koska paikalliskeskuksen historiallinen malli on vahva. Täysin uudenlaisia ratkaisuja on varsin vaikea tuottaa, sillä ympäristön suunnittelu on aina jossain määrin koeteltujen ideoiden kierrätystä. Aiemmat ratkaisut ilmaantuvat kuitenkin uusissa asiayhteyksissä ja uusina yhdistelminä. Ne saavat myös tilannekohtaisia merkityksiä, ja toteuttamismahdollisuudet vaihtelevat.¹³³ Tämä tilannekohtaisuus merkitsee Suvelan kehittämisessä monikulttuurisuutta ja yhteisöjen rinnakkaineloa korostavaa sosiaalista ohjelmaa. Tätä kautta myös Suvelan keskuksen merkitys liittyy gentrifikaatioon. Keskus toimii myös markkinoinnin välineenä, jonka tarkoitus on tehdä alueesta attraktiivisempi. Tältä kannalta konseptin onnistuminen ei riipu niinkään rakennuskonseptista kuin lähtökohtana olevasta sosiaalisesta ohjelmasta.

Monikulttuurisuus liittyy paljonkin kysymykseen asuinalueen tiloista. Suvelan kehittämisessä ehdotuksissa monikulttuurisuus pyrittiin pääosin sisällyttämään yhteiseen keskukseen erillisten tilojen sijaan. MOVE-hankkeen työpajaosiossa somalitaustaiset kuitenkin toivoivat myös omia tiloja. Käytännössä Entressen kauppakeskuksesta ja sen kirjastosta oli tullut heille tärkeä oleskelupaikka. Yhteinen tila on tärkeä ja asuinaluekehittämisessä hyvin pysyvä ongelma, mutta sen ohjelmallisuutta suhteessa monikulttuurisuuteen pitäisi tarkastella vielä lisää. Samoin paikallisuus ansaitsisi lisää huomiota, erityisesti ne paikallisuuden muodot, jotka eivät kiinnittyisi kuluttamiseen. Niihin myös maahanmuuttajataustaisilla voi katsoa olevan valmiuksia.

¹³³ Vrt. Karjalainen 2004, 49.

Suvelan nykyiset asukastilat on toisaalta toteutettu liiankin hajautetulla periaatteella. Kyse on ollut vaiheittaisesta rakentamisesta ja sen jälkeen tilojen täydentämisestä sen mukaan mitä on ollut tarjolla. Tosin yhteistiloihin hajasijoitetun monitoimitalon malli on ollut kokeiltavana myös lähiöohjelmissa.¹³⁴ Suvelan sydämen kaltaisen keskitetyn ja sen vastakohtana kokonaan asuintaloihin hajautetun mallin lisäksi voitaisiin tutkia muitakin vaihtoehtoja, esimerkiksi käyttötarkoituksen muutosten tarjoamia mahdollisuuksia.

Ratkaisut joissa koko Suvelan keskusta korvataan käytännössä uudella rakennuskannalla selittyvät kehittämisen tässä vaiheessa erityisesti Espoon keskus integraatiolla, jossa koko keskuksen aluetta muokattaisiin voimakkaasti. Tällainen investointien painottaminen on ominaista uusliberalistiselle kehittämisotteelle, joka kuitenkin pilkkoo samalla rakennetun ympäristön projektialueisiin. Pitkäkestoisuus muodostuu tällöin helposti ongelmaksi, sillä uuden ja eheän sijaan tuloksena voi olla uudella tavalla rikkonaista rakennettua ympäristöä. Perinteinen lähiökehittäminen taas on perustunut asteittaiseen etenemiseen ja suhteellisen niukkoihin resursseihin mutta samalla tyytynyt ylläpitämään vallitsevaa ympäristöä. Haasteena voikin olla Suvelan vähittäisen kehittämisen yhdistäminen tavoiteltuihin suuriin muutoksiin. Asuinalueen sisäiseenkin kehittämiseen tarvittaisiin jonkinlaista eheyttävän rakentamisen mallia, joka sopeutuisi muuttuviin olosuhteisiin.

¹³⁴ Tämä hajautettu malli syntyi tukemaan sosiaalitoimen avopalvelua ja asukkaiden omatoimista selviämistä kotona. Lisäksi alueella (Keravan Kilta) oli aluetupa. Hajautetun ratkaisun synnyttäminen merkitsi käytännössä neuvotteluja taloyhtiöiden kanssa. Lähiöhankkeiden tapaan tässäkin sosiaaliset ratkaisumallit liitettiin asuinalueen fyysiseen korjaukseen. Tapaninen et al. 1997, 22 ja passim.; Kari-Pasonen & Kilpijoki 1998, 23–33.

Lähteet

Suvelan kehittämis ehdotukset

- Espoon kaupunginhallitus 3.6.2003, pöytäkirja, listan asianro 8, Espoon keskuksen kehittämisohjelma (<http://www.espoo.fi/binary.asp?path=1;28;29;1047;1098;46351;5005;5009>, luettu 2011-05-24).
- Espoon keskuksen kehittämisohjelma* (2003). Espoon keskuksen kehittämissuunnitelma -näyttelyssä esitetty materiaali. Saatavissa: <http://www.espoonkeskus.fi/node/890> (luettu 2010-11-15).
- Espoon keskus ja Suvela – tulevaisuus ja roolit kaupunki- ja palvelurakenteessa* (2010). Espoon kaupungin edustajien Torsti Hokkasen ja Liisa Ikosen esitys Suvelan Syke -klinikan päätösseminaarissa 13.4.2010, Hotelli Kuninkaantie, Espoo.
- Espoon keskus visio 2030* (2011). [Helsinki Zürich Office] luonnos 11.11.2011. (pdf-dokumentti.) Lopullinen versio saatavissa: <http://espoo05.hosting.documenta.fi/kokous/2012249130-9-1.PDF> (luettu 2013-02-12).
- European 7, Sub-urban challenge, urban intensity and housing diversity* (2004). Editor Antti Pirhonen. European Eesti – European Latvia – European Suomi Finland – European Sverige.
- Otranen, Patrik (2009). *Suvelan asuinalueen kehittäminen täydennysrakentamisen keinoin*. Diplomityö. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto, rakennetun ympäristön tiedekunta, arkkitehtuurin laitos. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ttu-200906081061> (luettu 2009-05-20).
- Suvelan syke -klinikan loppuraportti* (2010). (Asunto-, toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry, klinikan toteuttaja.) Saatavissa: <http://www.ara.fi/default.asp?contentid=16926&lan=fi> (pdf-dokumentti, luettu 2012-05-12)
- SuvelaSURGE-kilpailun internet-aineisto. Saatavissa: <http://www.sb11.org/sb11-helsinki/competition.html> (luettu 2012-05-12).
- Suvela-visio 2035* (2011). Työryhmä Jani Päivänen et al. [WSP & Espoon kaupunki.] Saatavissa: [http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaavoitus/Asemakaava/Asemakaavoitushankkeet/VanhaEspoo/Suvelavisio/Suvelavisio\(6553\)](http://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaavoitus/Asemakaava/Asemakaavoitushankkeet/VanhaEspoo/Suvelavisio/Suvelavisio(6553)) (luettu 2012-05-12).

Muuta verkkoaineistoa

- Kiltakallion–Suvelan kaupunkipolku. Saatavissa: [http://www.keskiespooseura.fi/kaupunkipoludet/kiltakallio-suvela.htm](http://www.keskiespooseura.fi/kaupunkipolut/kiltakallio-suvela.htm) (luettu 2012-02-15).
- RAKLI, Yhdyskuntasuunnittelu ja maankäytön ohjaus. Saatavissa: <http://www.rakli.fi/linkit/vaikutaminen/maankaytto/> (luettu 2012-05-12).
- Suvelan kehittämissuunnitelman prosessipuu. Elektroninen aineisto, saatavissa: <http://www.espoonkeskus.fi/node/954> (luettu 2012-09-08).

Kirjallisuus

- Cantell, Timo & Heikkinen, Timo (2001). Kulttuurikaupungin synty. Kulttuurikaupunkiprojektin tausta ja ensivaiheet. Teoksessa: Cantell, Timo & Schulman, Harry (toim.), *Mitä oli kulttuurivuosi? Kirjoituksia Euroopan kulttuurikaupunkivuodesta Helsingissä*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 9–25.
- Danneskiöld-Samsøe, Otto (1945). *Nutida engelsk samhällsplanering*. Stockholm: Forum.
- Eheät yhdyskunnat – Taikasanasta elinympäristöksi* (2008). Toim. Mervi Ilmonen. Suomen ympäristö 15/2008. Helsinki: Uudenmaan ympäristökeskus. Saatavissa: www.ymparisto.fi/uus/julkaisut (luettu 28.4.2010).
2006. *Esikaupunkien renessanssi. Täydennysrakentamisen suunnittelun lähtökohtia*. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosasto, selvityksiä 2006:5. Saatavissa: <http://www.esikaupunki.hel.fi/aineistopankki/julkaisut> (luettu 2010-05-04).
- Greimas, A. J. (1983). Pour une théorie des modalités. Teoksessa: *Du Sens II: Essais sémiotiques*. Paris: Éditions du Seuil. 67–91.
- Hall, Peter (1992). *Urban and Regional Planning*. Third edition. London & New York: Routledge.
- Hankonen, Johanna (1994). *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentamisessa 1960-luvulla*. Espoo: Otatieto & Helsinki: Gaudeamus.
- Helminen-Hakola, Ritva et al. (2009). *Ruutu ja rakenne – Espoon ja Helsingin seudun kuvaus (1985, 1995, 2005) yhdyskuntarakenteen seurantarajajärjestelmän (YKR) tietojen avulla*. (Tutkimuksia ja selvityksiä B93:2009.) Espoo: Espoon kaupunkisuunnittelukeskus.

- Hirvonen, Jukka (2011). *Suvela tilastoissa ja asukkaiden kokemana*. Tutkimusraportti. Helsinki: Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede + Teknologia 17/2011, Aalto-yliopisto, Insinööritieteiden korkeakoulu, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Saatavissa: http://www.espool.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Kaavoitus/Yleiskaava/Yleiskaavoituksen_julkaisut (luettu 2012-09-12).
- Hurttu, Heikki. Kuusikymmenvuotias lähiö. (Julkaistu Helsingin Sanomissa 13.1.2008) Saatavissa: <http://www.kotus.fi/index.phtml?s=2494> [luettu 2012-11-14].
- Ilmonen, Mervi (2010a). Mitä on urbaani? Urbanin määrittelyjä tarkastelussa. Teoksessa Lehtonen, Hilka et al. *Asutaan urbaanisti! Laadukkaaseen kaupunkiasumiseen yhteisellä kehittälyllä*. Toim. Markku Norvasuo. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 99. Espoo: Aalto yliopisto, Teknillinen korkeakoulu. 19–28. Saatavissa: <http://www.urba.fi/aineistot/paateemat/urbaanisuus-ja-identiteetti>
- Ilmonen, Mervi (2010b). Neljä Helsinkiä. Helsingin metropolikehitys paikalliskaupungista kilpailukaupungiksi. Teoksessa *Kaupunkimaisuuden lunastamaton lupaus*. Toim. Hilka Lehtonen & Mervi Ilmonen. Espoo: Aalto-yliopisto, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, julkaisuja B 102. 13–56.
- Ilmonen, Mervi (2007). Vetovoimainen kerrostalo. Teoksessa *Kerrostalojen kehittäminen, Talotyyppiselvitys*, 9–21. [Arkkitehdit NRT Oy.] Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto (julkaisuja 2007:10).
- Kari-Pasonen, Lotta & Kilpijoki, Marja (1998). *Yhteistilat lähiöuudistuksessa. Mahdollisuudet ja esteet toteutuksessa*. (Aiheita 19/1998.) Helsinki: Stakes
- Karjalainen, Pekka (2004). *Uudenlaisia otteita ja kertaustyytlejä. Lähiöohjelma 2000 -ohjelman arvioinnin loppuraportti*. Suomen ympäristö 703. Helsinki: Ympäristöministeriö. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=302176&lan=fi> (luettu 2012-05-15).
- Karvonen, Erkki (2008/1997). *Imagologia. Imagon teorioiden esittelyä, analyysia ja kritiikkiä*. Tampere: Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7393-7.pdf> (luettu 2011-07-06).
- Kaupunkilaisten Kulttuurikeskus. Tarkastelussa Stoa, Malmitalo ja Kanneltalo* (2005). Toim. Satu Silvano, Maaria Linko, Vesa Keskinen & Timo Cantell. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus ja Helsingin kaupungin kulttuuriasiainkeskus.
- Kestävä kaupunki (2011). Sitra ja Gemic Oy. Saatavissa: <http://www.sitra.fi/uutiset/2011/kaupunkeihin-tarvitaan-lisaa-tilallista-paamaa-0> (luettu 3.1.2012)
- Kokkonen, Juha; Seppänen, Marjaana & Haapola, Ilkka (2009). *Lähiöiden kehittäminen Suomessa. Kokemuksia asukkaiden osallistumisesta*. [s.l.]: Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. Saatavissa: http://www.helsinki.fi/palmenia/hankkeet/2009/Osterit_asukasosallistumisen_kokemukset.pdf [luettu 2012-04-26].
- Kolbe, Laura (2002). Helsinki kasvaa suurkaupungiksi. Julkisuus, politiikka, hallinto ja kansalaiset 1945–2000. Teoksessa: *Helsingin historia vuodesta 1945*, osa 3, 5–211. Helsingin kaupunki & Edita Publishing Oy.
- Krokfors, Karin (2013). *Typologinen joustavuus lähiöiden kehittämisessä – case Suvela*. Käsikirjoitus.
- Kääriäinen, Juha (1987). *Sosiaaliset ongelmat, asuinalueiden segregoituneisuus ja paikallisyhteisöllisyys – Helsingin sosiaalisten ongelmien asuinalueittaisen vaihtelun tarkastelua*. Helsingin kaupunki, Sosiaaliviraston julkaisusarja A 3/1987.
- Laine, Tarja (2008). Eheidien yhdyskuntien teoriasta. Teoksessa: *Eheät yhdyskunnat – Taikasanasta elinympäristöksi*, 9–18.
- Laitinen, Karitta (1999). *Kaupungin ja maaseudun rajalla. Lähtökohtia ns. reikäleipäkuntaparin välisen rajavyöhykkeen maiseman muutoksen tutkimiseen*. Lisensiaattityön käsikirjoitus. Teknillinen korkeakoulu, Arkkitehtiosasto, 22.9.1999.
- Lees, Loretta; Slater, Tom & Wyly, Elvin (2008). *Gentrification*. New Your & London: Routledge.
- Lyonin kulttuurityön malli – toimisiko se Helsingissä?* [2011]. Toim. Sara Kuusi ja Ari Tolvanen. [Helsinki: Helsingin kulttuurikeskus.] Saatavissa: <http://www.hel.fi/hki/kulke/fi/Viraston+esittely/Julkaisuja> (luettu 2012-05-09).
- Lähiöistä kaupunginosiksi. Lähiöohjelma 2008–2011*. (2008) Helsinki: Ympäristöministeriö, raportti 17/2008. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=279304&lan=fi&clan=fi> (luettu 2012-02-17).
- Maijala, Olli (2009a). Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja ekotehokkuus. Teoksessa: *Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu*, 15–25.
- Maijala, Olli (2009b). Yhdyskuntien hajautuminen ja sen hallintakeinot. Teoksessa: *Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu*, 27–42.
- Maisala, Pertti. *Espoo – oma lukunsa. Kaupunkisuunnittelun, kaupunkirakentamisen ja kaavoitushallinnon kehitys vuoteen 2000*. (2008) Toim. Pirkko-Liisa Merikoski ja Mikko Mälkki. [Espoo:] Espoon kaupunkisuunnittelukeskus.
- Mann, Peter H. (1970/1965). *An approach to urban sociology*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Meurman, O.-I. (1947). *Asemakaavaoppi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Miller, Peter & Rose, Nikolas (2010). *Miten meitä hallitaan*. (Alkuteos: *Governing the Present: Administering Economic, Social and Personal Life*, 2008. Suom. Risto Suikkanen). Tampere: Vastapaino.
- Mäenpää, Pasi (2005). Lähiöiden tasa-arvosta urbaaniin kulutukseen. Teoksessa: *Kaupunkilaisten Kulttuurikeskus. Tarkastelussa Stoa, Malmitalo ja Kanneltalo*, 163–167.

- Mäenpää, Pasi (2011). Helsinki takaisin jaloilleen. Askelia toimivampaan kaupunkiin. Helsinki: Gaudeamus.
- Mäkärräinen, Jouni (2005). *Sosiaalinen eheys yhdyskuntasuunnittelussa. Kokemuksia Jyväskylän kaupunkiseudulta*. Suomen ympäristö 798. Helsinki: Ympäristöministeriö. Saatavissa: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=382542&lan=fi> (luettu 5.5.2012).
- Nupponen, Terttu (2001). *Sosiaalinen näkökulma lähiöuudistuksessa. Kartoitus sosiaalisen parantamisen tehtävistä ja kuntien sosiaalitoimen osallisuudesta valtion asuntorahaston ja kuntien lähiöuudistusprojektissa 1990-luvun alkupuolella*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2001:8. Helsinki: Edita Oyj.
- Nupponen, Terttu & Norvasuo, Markku (2013). Maahanmuuttajien näkemyksiä Suvelasta ja sen kehittämisestä. MOVE – Monimuotoinen, vetovoimainen lähiö -hanke. Espoo: Aalto yliopisto, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutusryhmä YTK.
- Osara, Leo & Viirkorpi Paavo (1995). *Mitä tehdä Suomen lähiöille? Puheenvuoro lähiöiden kehittämisen toimintamalleista*. Ympäristöministeriö, yhdyskuntasuunnittelu- ja rakennustutkimuksen neuvottelukunta 6/1994. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Paasi, Anssi (1996). *Territories, Boundaries and Consciousness: The Changing Geographies of the Finnish-Russian Border*. Belhaven studies in political geography. Chichester: Wiley.
- Pyykkönen, Miikka (2007). *Järjestäytyvät diasporat. Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 306. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-2872-8> (luettu 5.4.2012).
- Roivainen, Irene (1999). *Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1999:2.
- Sager, Tore (2011). Neo-liberal urban planning policies: A literature survey 1990–2010. *Progress in planning* vol. 76, 147–199.
- Sairinen, Rauno & Majjala, Olli (2009). Johdanto. Teoksessa: *Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu*, 7–14.
- Sammalkorpi, Risto (1976). Helsingin seudun yhdyskuntarakenteen eheyttäminen – eheyttävä rakentaminen. Helsinki: Helsingin seutukaavaliitto.
- Saresto, Sari; Salminen, Anne & Vierto, Mira (2004). *Ostari lähiön sydän*. Rakennushistoriallinen selvitys. Helsinki: Helsingin kaupungin museo.
- Savisaari, Anssi & Sairinen, Rauno (2008). Sosiaalinen ja kulttuurinen eheys. Teoksessa: *Eheät yhdyskunnat – Taikasanasta elinympäristöksi*, 63–71.
- Shields, Rob (1991). *Places on the Margin: Alternative Geographies of Modernity*. London: Routledge.
- Sieverts, Thomas (2003). *Cities without cities: An interpretation of the Zwischenstadt*. London & New York: Spon Press.
- Silvanto, Satu; Linko, Maria & Cantell, Timo (2005). Alueelliset kulttuurikeskukset - kulttuuridemokratian perilliset. Teoksessa: *Kaupunkilaisten Kulttuurikeskus. Tarkastelussa Stoa, Malmitalo ja Kanneltalo*, 8–21.
- Strandell, Carita & Strandell, Anna (2002). *Elinympäristöjen seurannan kehittäminen. Työryhmän mietintö*. Helsinki: Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 545.
- Suvelan kehittämishankkeen prosessipuu. <http://www.espoonkeskus.fi/node/954> (luettu 2012-02-15).
- Suvelan kehittämissuunnitelmaehdotus (I), Yhteissuunnittelun kehittäminen Espoossa (II)* (1990). Sofy-projekti. Espoo: Espoon kaupunki, kaupunkisuunnitteluvirasto.
- Tapaninen, Annikka et al. (1997). *Yhteistilat lähiöuudistuksessa – esteet ja mahdollisuudet suunnittelussa*. (Aiheita 33/1997.) Helsinki: Stakes.
- Viirkorpi, Paavo (1997). *Eteneekö lähiöuudistus? Paikallisten lähiöprojektien käynnistymisvaiheen arviointi*. Helsinki: Ympäristöministeriö.
- Vilkama, Katja (2011). *Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2011:2. Saatavissa: http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/11_11_21_Tutkimuksia_2_Vilkama.pdf (luettu 2012-05-11).
- Wirth, Louis (1938). Urbanism as a way of life. *The American Journal of Sociology*, vol. 44 nro 1 (July), 1–24.
- Vuorela, Pertti; Suonoja, Kyösti & Hirvonen, Jukka (1994). *Kymmenen vuotta yhteissuunnittelua: Sofy-projektin eteneminen, tulokset ja jatkonäkymät*. Espoo: Teknillinen korkeakoulu, Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus, julkaisuja C30.
- Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen ja elinympäristön laatu* (2009). Toim. Rauno Sairinen. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja B 96. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Åman, Anders (1992). *Architecture and ideology in Eastern Europe during the Stalin Era: An aspect of cold war history*. (Alkuteos: *Arkitektur och ideologi i Stalinstidens Östeuropa. Ur det kalla krigets historia*. Stockholm 1987.) New York: The Architectural History Foundation.

ISBN 978-952-60-5114-7 (pdf)
ISSN-L 1799-487X
ISSN 1799-487X
ISSN 1799-4888 (pdf)

Aalto-yliopisto
Insinööritieteiden korkeakoulu
Maankäyttötieteiden laitos
Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutusryhmä
www.aalto.fi

**KAUPPA +
TALOUS**

**TAIDE +
MUOTOILU +
ARKKITEHTUURI**

**TIEDE +
TEKNOLOGIA**

CROSSOVER

**DOCTORAL
DISSERTATIONS**